

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ OSMÝ ROČNÍK

3

Aktuální problémy a hlavní směry rozvoje vojenské vědy socialistických zemí

Ve dnech 14.—15. prosince 1977 byla ve Varšavě uskutečněna porada štábu Spojených ozbrojených sil, které se zúčastnili představitelé vojenskovědeckých orgánů armád Varšavské smlouvy. Porada se konala na téma „Aktuální problémy a hlavní směry rozvoje vojenské vědy socialistických zemí“.

Cílem porady bylo objasnit některé nové pohledy na systém vědeckého učení o válce a armádě, otázky marxisticko-leninského světázorového a metodologického základu socialistické vojenské vědy, její předmět a strukturu a další otázky, které souvisejí s těmito problémy.

Porada přispěla významně k objasnění těchto otázek a k prohloubení spolupráce vojenskovědeckých orgánů armád Varšavské smlouvy v duchu proletářského internacionalismu.

Na základě doporučení vojenskovědeckého oddělení Generálního štábu projednala redakční rada časopisu VOJENSKÁ MYSL materiály konference a souhlasila s uveřejněním podstatných výtahů ze základních referátů a z některých diskusních vystoupení.

Představitel ozbrojených sil SSSR **generálporučík M. A. Garejev, CSc.**, přednesl referát na téma „O PŘEDMĚTU A STRUKTUŘE VOJENSKÉ VĚDY SOCIALISTICKÝCH ZEMÍ“

Nutnost rozvoje vědy v zemích socialistického společenství je do značné míry určována jejím stoupajícím vlivem na vojenskou sílu organizace Varšavské smlouvy. Při plnění odpovědných úkolů, které stojí před našimi ozbrojenými silami, patří významná úloha vojenské vědy socialistických zemí. V podmínkách prudkého vědeckotechnického rozvoje, bez silné vědecké základny, bez hlubokého teoretického zdůvodnění nelze úspěšně řešit složité internacionální úkoly ochrany zájmů socialistických zemí.

Rostoucí význam vojenské vědy při zvyšování obranyschopnosti členských stá-

tů Varšavské smlouvy je určován v současných podmínkách těmito nejdůležitějšími faktory:

1. Vysoká dynamika světových procesů, možnost náhlých změn vojenskopolitické situace a neustálá hrozba socialistickým zemím pramenící z agresivní podstaty imperialismu zvyšuje obtíže i odpovědnost při vědeckém vymezení rysů budoucí války, jejího strategického charakteru, podmínek vzniku a vedení. Známé historické příklady potvrzují, že chyby v propočtech se v těchto otázkách vždy platily těžkými následky; je tomu tak i v současných podmínkách.

Proto se vyžaduje každodenní práce na hluboké a všestranné analýze základních směrů vojenských příprav pravděpodobných nepřátel v současné etapě a v nejbližší budoucnosti a základních směrů rozvoje vojenskostrategické situace. Vojenská věda může a musí dávat zdůvodněné prognózy, které se týkají vzniku a rozvoje možných kritických situací a pravděpodobných variant zahájení války.

2. V závislosti na rozvoji ekonomiky, vědy a techniky roste obranná síla členských států Varšavské smlouvy. Na tomto základě je zabezpečováno zavádění nových typů zbraní a bojové techniky do vojsk.

Ve srovnání s minulostí je pro soudobé podmínky charakteristická rychlejší změna jedné generace zbraňových systémů jinou generací. To má za následek rychlejší zdokonalování teorie i praxe vojenství.

V těchto podmínkách značně roste i úloha vojenské vědy všech spojenec-
kých armád. Její úkol spočívá v tom, aby na základě pečlivého výzkumu bojových možností zbraní a techniky a podle výsledků analýzy bojového potenciálu vojsk neustále upřesňovala mnohé otázky vojenské teorie, zkoumala nové problémy a zajišťovala další rozvoj vojenského umění.

Vše nasvědčuje tomu, že vojenská věda se skutečně stala jedním z významných faktorů upevňování obrany našich států a zvyšování bojové síly ozbrojených sil.

Zvláštní význam pro rozvoj vojenské vědy mají společná opatření k operační a bojové přípravě, výměna zkušeností z výcviku a výchovy příslušníků armády. Jsou hlavním podkladem a zkušeným kamenem vojenské teorie.

Mnohá společná vojsková a velitelsko-štábní cvičení mají v podstatě výzkumný charakter, což dovolu-
je vyvodit důležité závěry a návrhy na přípravu, plánování a vedení operací koaličními uskupeními vojsk, dále zdokonalovat metody práce orgánů velení, organizaci součinnosti mezi spojeneckými vojsky, hledat efektivní způsoby použití zbraní a bojové techniky a zdokonalovat procesy operační a bojové přípravy.

Další rozvoj vojenské vědy bezprostředně závisí na jednotném chápání jejího předmětu a struktury. Nutnost upřesnění některých otázek je podmíněna zejména těmito okolnostmi:

1. Mění se jak objekt, tak i předmět vojenské vědy. Skutečně všestrannější a složitější se staly vzájemné vazby politiky a války, značně se zkomplikovala

opatření přípravy na válku, novým obsahem se naplnil ekonomický, diplomatický a ideologický boj v průběhu války. Podstatné změny prodělává příprava a vedení ozbrojeného zápasu. Např. objevily se nové formy a způsoby ozbrojeného zápasu, druhy strategického zabezpečení, složitějším se stal systém řízení ozbrojených sil. Zdokonalují se zbraňové systémy a organizační struktura vojsk. V rámci ozbrojeného zápasu vznikly nové prvky (radioelektronický boj, apod.), které vyžadují mnohem hlubší výzkum. Značně složitější se stala také operační a bojová příprava.

2. Ukazují se nové jevy v rozvoji samotné vojenské vědy jako celku i v jejích jednotlivých částech. Uvnitř vojenské vědy probíhají procesy integrace a diferenciací, tvoří se nové teorie a vědecké disciplíny. Integrace a diferenciacie existuje i ve styčných oblastech znalostí s vojenskou vědou, těsnější se stala výměna informací mezi vojenskou vědou a vojenskou problematikou společenských přírodních a technických věd. To vše vyžaduje upřesnění předmětu jak vojenské vědy vcelku, tak i jejích základních prvků.

3. I když bylo dosaženo jednoty názorů na mnohé problémy, přesto existují otázky, které někdy z mnoha důvodů chápou různí generálové a důstojníci různě. Jde např. o předmět teorie válečné ekonomiky, o místo obecných problémů ve vojenské vědě atd.

Řešení problémů vojenské vědy, spojených s jejím předmětem a obsahem, není samozřejmě nebo planým teoretizováním. Zkušenosti ukázaly, že nedoceňování těchto otázek vede často k negativním následkům při řešení aktuálních otázek vojenské praxe.

Upřesnění předmětu, struktury a obsahu vojenské vědy obecně i jejích základních součástí nepochybně umožní racionálněji definovat strukturu vědeckých zařízení, dosáhnout systémového přístupu při řízení vědecké práce, zdokonalit programy operační a bojové přípravy, učební programy vojenských vysokých škol, což nakonec přispěje k hmatatelnějším vědeckým výsledkům a zabezpečí včasné zavádění výsledků vědy do praxe.

Základním teoretickým východiskem definice předmětu vojenské vědy je správné chápání podstaty války.

Válka jako společenskopolitický jev je nejostřejší a nezakrytá forma třídního boje, států, koalice, protikladných sociálních systémů, organizované ozbrojené střetnutí mezi nimi k dosažení politických cílů.

Válka se podle svého obsahu neomezuje pouze na vedení ozbrojeného zápasu, který považujeme za jednu z nejostřejších forem sociálního zápasu s použitím prostředků ozbrojeného násilí k dosažení politických cílů. Má specifický obsah, rozhodnou formu vedení zápasu a spočívá v organizovaném použití ozbrojených sil a jiných sil a prostředků (partyzánského hnutí, lidobran, formování civilní obrany, atd.) s cílem zničit nepřítele, obsadit nebo ubránit území. Úspěch ve válce závisí na dovedné kombinaci a využití ozbrojených, ekonomických, ideologických a diplomatických forem zápasu, který koordinuje a usměrňuje politické vedení. Ozbrojený zápas je hlavní, rozhodující formou boje.

Každá věda využívá specifické metody a studuje zpravidla zákonitosti stejného řádu. Proto válka nemůže být studována v rámci nějaké jedné nebo i několika málo věd, včetně vědy vojenské. Použijí-li se pouze metody vojenské vědy (cvičení, manévry, válečné hry, atd.) její kategorie, nelze poznat např. takové otázky, jako ekonomická podmíněnost a třídní charakter války a jejich úloha v rozvoji společnosti. Analogická situace je i při poznávání armády.

Výstavba ozbrojených sil jako prvek politické nadstavby se uskutečňuje na základě poznání sociologických, sociálních a ekonomických zákonů a také zákonů války včetně ozbrojeného zápasu. Proto poznat samostatně jako celek tak různorodé a kvalitativně rozdílné zákonitosti fungování a rozvoje armády nemůže žádná jiná věda. To vše opravňuje k tvrzení, že pro úplné a hluboké poznání války a armády se vyžaduje sjednocené úsilí mnoha věd, včetně vojenské vědy.

Válku, jako společenskopolitický jev, její různé aspekty, vnitřní a vnější vazby a vztahy, ozbrojené síly, jako prvek politické nadstavby, jejich sociálně politické a organizační principy výstavby, **studují mnohé společenské, přírodní a technické vědy. Každá z těchto věd studuje válku a armádu v různém rozsahu svými specifickými metodami a v souladu se svým předmětem.**

Vedoucí úlohu ve studiu války má marxisticko-leninské učení o válce a armádě, které studuje válku a armádu z filosoficko-sociologických, sociálně politických a politickoekonomických pozic. V rámci tohoto učení se studují sociologické problémy původu, podstaty, sociálně politického charakteru války, jejích typů, zákony závislosti průběhu a výsledku válek na politických, ekonomických a jiných sociálních faktorech. Marxisticko-

leninské učení o válce a armádě všestranně studuje vliv válek na světový revoluční proces, vztah válek a socialistické revoluce v současné epoše, zkoumá místo vojenských otázek ve strategii a taktice komunistického, dělnického a národně osvobozenického hnutí a odhaluje také sociálně politické zákonitosti rozvoje armád socialistických států, zdokonalování vojenskopolitického svazku bratrských socialistických zemí a bojové družby jejich armád. **Toto učení je světónázorovým a metodologickým základem věd a teorií, studujících válku a armádu.** Jeho zákony, kategorie, principy, ideje a závěry mají zásadní význam při rozpracování vojenské vědy socialistických zemí.

Mezi vědami, které zkoumají válku a armádu, zaujímá nejdůležitější místo vojenská věda socialistických zemí. Poněvadž je nejvíce svázána s poznáním ozbrojeného zápasu jako jednoho z prostředků politiky, náleží jí hlavní úloha při rozpracování způsobů dosažení politických cílů v době války.

Vojenská věda studuje ozbrojený zápas v dialektickém spojení s faktory společensko-ekonomického a politického charakteru. **Představuje systém znalostí o charakteru a zákonech války, přípravě ozbrojených sil a zemí na válku a způsobech jejího vedení. Základním objektem jejího výzkumu je ozbrojený zápas ve válce.**

Vojenská věda studuje vojenskostrategické aspekty možného charakteru současné války, vypracovává návrhy na všechny problémy vojenského umění, výstavby ozbrojených sil a jejich řízení, studuje cesty a způsoby zdokonalování systému výcviku a výchovy vojáků, rozvoj prostředků ozbrojeného zápasu, využití materiálních, technických a finančních prostředků pro zabezpečení činnosti ozbrojených sil, v rámci své kompetence a v souladu se svým předmětem vypracovává návrhy na přípravu socialistických států k vedení válek na obranu nezávislosti a teritoriální celistvosti zemí socialistického společenství.

Vojenská věda jako ucelený systém znalostí má složitou strukturu, zahrnuje v sobě řadu teorií, které mají své vlastní předměty výzkumu v rámci předmětu vojenské vědy.

Jako každá jiná věda, má své **obecné základy:** systém zákonů a z nich vyplývající obecné principy. V základech se objasňuje předmět a struktura vojenské vědy, její úloha a místo v obecném systému znalostí o válce a armádě.

Jádrem vojenské vědy je **teorie vojenského umění.** Tato teorie poznává zákonitosti, charakter, principy a způsoby ve-

dení ozbrojeného zápasu ve strategickém, operačním a taktickém měřítku a v souladu s tím zahrnuje teorii strategie, operačního umění a taktiky.

Teorie strategie je nejvyšší oblastí teorie vojenského umění, studuje vojensko-strategický charakter války, zákony, principy a způsoby ozbrojeného zápasu ve strategickém měřítku, rozpracovává návrhy na přípravu země po vojenské stránce, formy a způsoby strategické činnosti, řízení ozbrojených sil, hodnocení a využívání morálně politických a ekonomických možností státu v zájmu vedení ozbrojeného zápasu, organizaci strategického týlu a jiných druhů zabezpečení.

Teorie operačního umění studuje charakter soudobých operací, principy a způsoby přípravy a vedení společných a samostatných operací operačními svazy druhů ozbrojených sil v koaliční sestavě vojsk, formy a metody řízení vojsk (sil), hodnocení a využívání morálně politického faktoru při přípravě a vedení operací, otázek operačního, speciálního, týlového a technického zabezpečení operací. V souladu s tím zahrnuje v sobě obecné základy operačního umění druhů ozbrojených sil, týlu ozbrojených sil a civilní obrany.

Teorie taktiky se zabývá otázkami přípravy a vedení boje svazky, útvary a jednotkami v různých sférách (na souši, na moři a ve vzduchu). V souladu s tím zahrnuje v sobě: teorii taktiky vševojskového boje a teorii taktiky svazků, útvarů a jednotek ozbrojených sil, druhů vojsk (sil) a speciálních vojsk.

Nedílnou součástí teorie strategie, operačního umění a taktiky je **teorie velení a řízení**. Rozpracovává způsoby řízení ozbrojených sil a velení vojskům (silám). V rámci této teorie se zkoumají zvláštnosti projevu zákonů a principů řízení v ozbrojených silách, systému jejich řízení, metody práce velitelství, štábů a politických orgánů, vypracovávají se požadavky na technické prostředky velení a informační zabezpečení.

Teorie vojenské výstavby studuje na základě leninských principů problémy složení a organizační struktury ozbrojených sil v době míru i v době války, vztahy druhů vojsk, systémy jejich mobilizace, doplňování a rozvíjení, přípravy záloh, organizace vojenské služby a jiné otázky.

Teorie vojenského výcviku a výchovy studuje principy vojenského výcviku a výchovy, formy a metody přípravy vojenských kolektivů (vojsk a štábů), vypracovává doporučení pro formování vysokých politických, morálně bojových a vojensko-

profesionálních kvalit vojáků, široce a cílevědomě využívá závěrů a návrhů vojenské pedagogiky a psychologie.

Teorie válečné ekonomiky a týlu studuje otázky hromadění a využití prostředků pro ochranu země a zabezpečení činnosti ozbrojených sil. Vypracovává požadavky na válečnou ekonomiku, válečně ekonomické návrhy na oslabení ekonomiky nepřítele, vytyčuje způsob zabezpečení odolnosti ekonomiky v době války. V rámci této teorie se zkoumají zákonitosti a principy organizace a činnosti týlu ozbrojených sil a zvláštnosti jejich řízení a také otázky vzájemných vazeb týlu s válečnou ekonomikou.

V současných podmínkách zaujímá v systému vědeckých znalostí o válce a armádě jedno z nejdůležitějších míst **teorie civilní obrany**, která řeší otázky ochrany obyvatelstva a objektů týlu země před prostředky napadení nepřítele, stability ekonomiky, organizace záchranných a neodkladných vyprošťovacích a obnovovacích prací. Rozpracovává návrhy na zdokonalování systému řízení civilní obrany.

V poznání zákonitostí rozvoje vojenského umění, výstavby a přípravy ozbrojených sil hraje důležitou úlohu **vojenská historie**, jejíž jednotlivé části — dějiny vojenského umění, dějiny výstavby a přípravy ozbrojených sil, dějiny válečné ekonomiky — jsou součástí vojenské vědy.

Všechna odvětví a znalosti, které patří do vojenské vědy, mají velice složitou strukturu. Mezi nimi existují těsné vazby. Proces diferenciací a integrace věd vyžaduje také nutnost systémového posouzení různých oblastí znalostí a problémů, spojených s využitím druhů ozbrojených sil ve válce. Ve spojení s tím je úplně opodstatněné považovat za nedílnou součást vojenské vědy socialistických zemí speciální teorie bojového použití a výstavby druhů ozbrojených sil (teorii raketových vojsk strategického určení, pozemních vojsk, vojsk PVOS, vojenských vzdušných sil).

Předmětem výzkumu teorií bojového použití a výstavby druhů ozbrojených sil je: způsoby strategického použití druhů ozbrojených sil, operační umění a taktika druhů ozbrojených sil; zvláštnosti řízení, výstavby, výcviku a výchovy, dějiny druhů ozbrojených sil.

Vojenskou vědu chápeme jako jednotnou vědu, v níž se nevyčleňují zvláštní vědy podle druhů ozbrojených sil.

Vojenská věda je těsně svázána s jinými vědami a teoriemi, které tvoří systém znalostí a vědeckých znalostí o válce a armádě.

Změny ozbrojeného zápasu a charakteru války vedly k rozšíření jejich vazeb se společenskými, přírodními a technickými vědami a k vyčlenění sociálních oblastí vědeckých znalostí v těchto vědách, které jsou organicky svázány s vojenskou vědou a jsou bezprostředně orientovány na zabezpečení potřeb vojenství. Jde zejména o vojenskou problematiku společenských, přírodních a technických věd, svázaných s přípravou armády na válku, s vytvářením zbraňových systémů, se všestranným zabezpečením přípravy a vedení ozbrojeného zápasu. Vojenská problematika těchto věd, která se nachází v jednotlivých oblastech příslušných společenských, přírodních a technických věd, se postupně formuje jako speciální oblast znalosti věd, které se blízko stýkají s vojenskou vědou a jsou ve vztahu k ní vědami hraničícími, styčnými. Takové propětí věd je v současných podmínkách poměrně dosti rozšířené. Existuje např. fyzická chemie, chemická fyzika, atd.

V oblasti společenskopolitických věd má pro ozbrojené síly největší význam: věda o výstavbě strany a její odvětví — teorie stranickopolitické práce; vojenské dějiny, vojenská etika, teorie vojenského práva, vojenská pedagogika, vojenská psychologie. Např. teorie stranickopolitické práce rozpracovává na základě obecných vědeckých východisek výstavby strany otázky stranickopolitické práce s ohledem na specifikum ozbrojených sil a ozbrojený zápas, přičemž zůstává v rámci vědy o výstavbě strany. Formy a metody práce velitelů a politických orgánů, stranických a svazáckých organizací v bojové situaci se příkře liší od libovolných jiných podmínek, a proto tyto otázky je důležité rozpracovávat jen na základě všestranného poznání zákonů ozbrojeného zápasu a principů vojenského umění při rozhodujícím určujícím významu všeobecných stranických zásad. Podobnou specifikou berou v úvahu i oblasti jiných výše uvedených věd.

Rozvoj vojenské problematiky v oblasti přírodních věd vedl ke vzniku celé řady takových vojenskoodborných věd, jako vojenský zeměpis, vojenská kartografie, vojenská geodezie, vojenská topografie, vojenská hydrometeorologie, vojenská navigace, vojenské lékařství, vojenskochemická a jiné vědy.

V oblasti technických věd se objevila řada takových oblastí, které by bylo možné nazvat jako vojenskotechnické vědy. Každá z těchto věd, i když má mnoho svých specifík, avšak vcelku jsou svázány s rozpracováním takových problémů, jako tvorba a konstrukce zbraní, vojenské

techniky a munice: rozpracování základů exploatace a oprav zbraní a bojové techniky. Patří sem i takové vědy, jako balistika, teorie střelby, vojenská radioelektronika, vojenská kybernetika a jiné.

Taková je základní struktura soudobé vojenské vědy.

V současné době stojí před vojenskou vědou socialistických zemí složité a odpovědné úkoly. Musíme zvládnout především tři základní skupiny největších a nejdůležitějších problémů:

1. Na základě analýzy perspektiv rozvoje vojenskopolitické a strategické situace určit, jaké války jsou dnes možné a všestranně prozkoumat jejich charakter.

2. Na základě charakteru budoucí války a z toho vyplývajících vojenskopolitických a strategických úkolů určit, jaké ozbrojené síly jsou zapotřebí pro jejich splnění.

3. Najít cesty nejefektivnějšího použití ozbrojených sil ve válce, způsoby řešení strategických a operačně taktických úkolů.

Především je nutné zvýšit vědeckou úroveň hodnocení a prognózování mírové vojenskopolitické situace s využitím soudobých prostředků automatizace. K tomu je nutné hluboce prostudovat a rozpracovat metody prognózování, porovnat, které vojenskopolitické a ekonomické faktory je nutné brát v úvahu v prvním pořadí, jaká jsou kritéria pro jejich posouzení, způsob hodnocení poměru sil a jiných konkrétních podmínek situace. Tuto práci můžeme řešit společným úsilím armád socialistických zemí a uvnitř zemí i s civilními vědeckými středisky.

Další výzkum si vyžadují **otázky přípravy společných operací uskupení vojsk koalčního složení** a rozpracování zdůvodněných závěrů pro tyto operace. Společné operace jak uskupení vojsk koalčního složení, tak i druhů ozbrojených sil — to je hlavní tendence v rozvoji operačního umění. Právě tyto operace by měly upoutat pozornost našich základních vojenských kádrů.

Při rozpracování teoretické báze operací je nutné zvláštní pozornost věnovat takovým otázkám, jako organizace přesné součinnosti všech sil a prostředků v operaci, zabezpečení spolehlivé porážky nepřítel, prolomení obrany, zničení nepřítel, jeho obklíčení a prudké rozvíjení útoku.

Je třeba podrobně rozpracovat otázky organizace velení různorodým silám, všestranného zabezpečení operací, zvláště otázky organizace průzkumu, radioelektronického boje a operačního maskování.

Neméně důležitým, ne-li jedním ze základních, je úkol **organizace velení uskupení vojsk koalčního složení**, rozpracování dokonalejších prostředků spojení a automatizace, vytvoření komplexu matematických modelů pro zabezpečení velení a všestranné osvojení si jejich praktického použití. Zvláště zaostává matematické zabezpečení plánování operací a boje.

Na řadě velkých společných cvičení jsme se přesvědčili, že mnozí velitelé a štáby ještě nedostatečně ovládají moderní metody práce. Současně tato cvičení ukázala, že v podmínkách, kdy faktor času se stal rozhodujícím článkem v práci orgánů velení, musí jak velitel, tak i štáb pracovat podle přesné vědecké metody, podle jednotného grafikonu.

Zvláštní místo ve vojenské vědě zaujímají **otázky dalšího zvyšování bojové pohotovosti ozbrojených sil**. Úkolem číslo jedna v této oblasti zůstává v rozpracování způsobů včasného odhalení přípravy a vedení jaderných úderů nepříteli a rychlého, pružného použití svých sil při různých variantách rozpoutávání války. Vyžaduje se rozpracování zdůvodněných návrhů na zkracování lhůt přechodu ozbrojených sil do polních sestav k zabezpečení odolnosti vojsk a orgánů velení.

Vážnou pozornost si zasluhují **otázky ochrany ozbrojených sil a národního hospodářství před zbraněmi hromadného ničení**. Tento problém je třeba řešit společně s vědeckými středisky našich zemí. Vedle základních výzkumů je nutné udělat také řadu aplikovaných prací a vývojových úkolů, orientovaných na zvyšování odolnosti vojsk a míst velení, a to nejen před ZHN, ale také před novými druhy munice.

Nakonec o některých otázkách přípravy ozbrojených sil: Jeden ze základních problémů vojenství spočíval vždy v tom, aby na jedné straně byl správně předvídan charakter budoucí války a vzhledem

k tomu bylo určeno, čemu vojska učít, a na druhé straně vypracovat takovou metodiku výcviku a výchovy vojsk, která by zabezpečovala přeměnu těchto názorů na vedení války do života. Existující metodika operační, bojové a politické přípravy v zásadě zabezpečuje včasné zvládnutí všech výsledků vědy a praxe vojenskými kádry. Přesto je však nutné hledat dokonalejší formy a metody výcviku a výchovy příslušníků armády, zejména vštěpení generálům a důstojníkům praktických návyků velení vojskům ve složitých situačních podmínkách. Je nutné hlouběji prozkoumat formy a metody morálně psychologické přípravy vojsk včetně otázek psychologie bojové činnosti a řízení koalčních vojsk. Vyžaduje to vůbec usilovně hledat cesty zvyšování kvalitatívních ukazatelů přípravy ozbrojených sil, úroveň ideově výchovné a stranickopolitické práce a upevnění vojenské kázně. V této oblasti existuje též mnoho různých aktuálních problémů, které vyžadují vědecké propracování.

— ☆ —

Vojenská věda socialistických zemí se stala jedním z důležitých faktorů upevnování obrany našich zemí, zvyšování bojové síly bratrských armád. Z toho vyplývají nové, vyšší požadavky pro organizaci vědecké práce.

Zvláštní požadavek spočívá v tom, aby vojenská věda předcházela praxi, dávala se dále dopředu, odhalovala možné cesty rozvoje vojenství, klesla cestu praxi a tím také urychlovala způsoby přípravy a bojového použití vojsk. Proto nejdůležitějším úkolem vojenské vědy je rychlé zavádění jejích výsledků do praxe vojsk.

Hlavní při hodnocení stavu vědecké práce není množství opatření, napsaných prací a obhájených disertací, ale její reálný přínos pro zvýšení bojové síly spojeneckých armád.

— ☆ —

Představitel Polské lidové armády **plukovník profesor Ochozský** přednesl referát na téma „**MARXISMUS-LENINISMUS — SVĚTONÁZOROVÝ A METODOLOGICKÝ ZÁKLAD SOCIALISTICKÉ VOJENSKÉ VĚDY**“

Marxismus-leninismus jako teorie dělnické třídy, teorie vědeckého poznání a revolučního přetváření světa je obecně teoretickým a obecně metodologickým základem rozvoje současných výzkumů a vojenské politiky socialistických států. Významná úloha v marxismu náleží jeho

filosofii, dialektickému a historickému materialismu jako obecné vědecké metodologii, která je projevem marxistického světového názoru v praxi.

Marxisticko-leninská filosofie zobecňuje výsledky jednotlivých věd a společné praxe, vytváří systém nejobecnějších po-

jmů, kategorií, zákonů a principů, které odrážejí objektivní přírodní a společenskou skutečnost. Dialektický determinismus inspiroval vojenskou vědu a v oblasti výzkumu zákonitostí vzniku a průběhu války, ozbrojených sil, vědeckého poznání těchto jevů. Díky tomu vojenskoteoretické myšlení získalo trvalý vědecko-filosofický základ a je skutečně vědou. Zejména zákony společenského vývoje, které odhalil Marx a Engels, umožnily objasnit příčiny vzniku, podmínek a hybných sil, charakteru a konkrétních forem vedení válek a vojenského umění, umožnily hlubokou vědeckou analýzu jevů války.

Důsledné používání marxisticko-leninských principů a metodologických návodů k analýze a hodnocení vojenských problémů umožňuje také zkoumat mnohostranné vztahy a závislosti vojenské vědy k ostatním oblastem vědeckého poznání a také výzkumné praxe, zkoumat závislost boje na politických, společenských, technických a ekonomických faktorech.

Filosofie — to je oblast poznání, která používá pojmů, kategorií, zákonů o vysokém stupni obecnosti.

Vytváření abstrakcí, nehledě na jejich „odstup“ od skutečnosti, jejich „nenázornost“ a „nekonkrétnost“ — to je metoda vlastní vědě.

Díky tomu — jak ukázal Lenin — vědecké myšlení proniká do takové „podstaty“, „rysu“, „vlastnosti“ skutečnosti, které jsou nepostižitelné na úrovni smyslového poznání. Díky vědeckým abstrakcím se stalo možným poznání objektů, které jsou nedostupné bezprostřednímu pozorování člověka (např. svět elementárních částic), odhalení vztahů a závislostí, které se nenacházejí „na povrchu jevů“, tj. objektivních zákonů. Marxistická kategorie hodnoty, o které její tvůrce napsal, že nepostihuje ani atom hmoty a její poznání, je možné ne díky mikroskopům, nebo jiným přístrojům, ale díky síle abstrakce lidského rozumu, může být klasickým příkladem.

Síla marxistické filosofie spočívá v tom, že vytváří a disponuje vědeckou abstrakcí. Avšak tyto abstrakce, aby nebyly prázdny, postrádající instrumentální sílu, musí být konkretizovány, organicky spjaté s danou oblastí poznání. Toto se týká také metodologie marxismu-leninismu a jejího významu pro vojenskou vědu.

Marxistická dialektická metoda a metody vojenské vědy mají jak obecné, tak i zvláštní rysy. Marxistická dialektická metoda je odrazem objektivních, univerzálních zákonů přírody, společnosti a poznání, metody vojenské vědy; odráží ty

specifické zákony, které jsou spjaté s válkou. V souvislosti s tím marxisticko-leninská metoda ukazuje jen obecnou cestu k pravdě ve vědě, nedává např. hotová řešení, jaká bude nejlepší bojová sestava pluku nebo divize v určitých podmínkách boje.

Studiem historie válek, vojenských výchovných systémů, soudobého boje z hlediska dialektické metody jeví se jedinou cestou, která vede k poznání zákonů ozbrojeného zápasu a pochopení správných řešení. Tato metoda je nezbytná při řešení problémů teorie a praxe, zejména:

— nejobecnějších problémů teoretického charakteru, spjatých s obecným charakterem války, ozbrojených sil a vojenství (např. průběh třídní politické podstaty války, objektivní zákony a uvědomělá činnost lidí, vztah materiálních a morálních sil ve válce, technika a člověk, kritika buržoazní vojenské ideologie);

— obecné problémy praxe rozvoje ozbrojených sil, úkoly vojenské výchovy (např. automatizace procesu řízení, tvůrčí činnost ve vojenství, zákonitosti utváření vojenského kolektivu, cíle, prostředky a kritéria výchovy);

— problémy rozvoje vojenské vědy a vojenských vědeckých výzkumů (např. analýza struktury a funkce vojenské vědy, systém jejich pojmů, používaných metod, kritérií, správnost dosahovaných výsledků, zákony vojenské vědy a principy vojenského umění, cílevědomost a plánovitost v ozbrojeném boji);

— metodologické problémy nižšího stupně obecnosti a vznikající na rozhraní oblastí vojenských znalostí (např. úloha technických prostředků a metodiky výuky).

Jazyk a metody vojenské vědy ovlivňuje nejen metodologie marxismu-leninismu. Každá jednotlivá věda, včetně vojenské, která řeší vlastní problémy, inspirované současně marxistickou filosofií, poskytuje jí materiál pro nové myšlenky a filosoficko-metodologická zobecnění. Např. takové problémy jako formalizace některých operací v řízení a jejich předávání elektronickým strojům nebo současně tvůrčí, vynálezecké úloze velitele, úloha intuice v řízení, předvídání v určitých podmínkách a stadiích bojové činnosti, poskytují zajímavá fakta pro další rozvoj principů vzájemných vztahů objektivních a subjektivních faktorů, subjektivních podmínek a svobody lidské činnosti.

Bohatství marxisticko-dialektické metody se odráží v jejím mnohostranném výzkumném přístupu; je to metoda genetická a kauzální, strukturální, historická,

analytická a syntetická, která používá takových forem myšlení jako indukce, dedukce a dedukce. Zahrnuje také principy jako princip abstrakce a postupné konkretizace, princip všeobecnosti jevů a hlavního článku, princip jednoty teorie a společenské praxe, princip objektivnosti a stranickosti, princip gnoseologických a třídních zdrojů idealismu, princip determinismu a svobody, jednoty a boje protikladů a další.

Rozvoj filosofické metodologie je výsledkem jak samostatných inspirací, které vyplývají z vědeckého poznání, tak i prakticko-spoločenských příčin. V oblasti metodologie boj mezi různými filosofickými směry.

Charakteristickým rysem nemarxistických metodologických směrů ve společenských vědách jsou obtíže a chyby ve vymezení toho, co je subjektivní a co objektivní v teorii na rozdíl od empirie, smyslových faktů od umělých, dopouštění se krajností a absolutizace těchto jevů. Z marxistického hlediska neopozitivistické filosofie absolutizující jazyk, smyslová fakta nebo umělé jevy, má subjektivně idealistický charakter. Vědecké poznání je jednotou empirických a teoretických poznatků. Výzkumná fakta jsou současně teoretickými fakty, tak jak jsou spjata s určitými pojmy, teoretickým systémem atd. Na druhé straně pozorování, vědecká fakta jsou naplněna teoretickým smyslem. Tato dialektice poznání je cizí nepozitivistické zaměření.

Takovou jednostranností v používání metod a prostředků metodologické interpretace je charakterizován do nedávne doby strukturální směr. V marxistické literatuře je strukturální metoda posuzována jako současný druh metafyzické metody. Strukturalisté, kteří zahrnují dialektiku společenského vývoje (historický proces, třídní boj, společenskou revoluci) absolutizují existující společenské struktury (např. rodinu), nepostihují jejich změny a vývoj.

Dialektická metoda marxismu-leninismu nezamítá význam pojmu struktura a strukturální analýzu ve společenských vědách, ale zahrnuje takovou absolutizaci, metafyzickou metodu.

Filosoficko-metodologická zaměření v buržoazní vědě a kultuře se např. liší tím, že absolutizují jeden princip a obcházejí jiný, je pro ně charakteristické idealistické objasňování otázek poznání a společenskotřídní závislosti na buržoazní společnosti. To se týká také názorů buržoazních ideologů na problémy války a armády.

— ☆ —

Marxisticko-leninská věda o válce je v současné době světovým metodologickým základem výzkumu problémů války a politiky, včetně podstaty a charakteru možné raketové jaderné války. Jsou to závažné problémy z hlediska dalšího rozvoje marxistické vědy o válce a armádě a také přípravy vojáků na činnost v soudobé válce. Pomáhají hlouběji a plněji pochopit smysl mírové politiky socialistických států, politiky mírové spolupráce, úlohu a význam hnutí za ochranu míru.

Jsou předmětem prací a diskuse marxistických vědeckých pracovníků. Část byla např. toho názoru, že pokud jde o jadernou válku, válku jako pokračování politiky násilnými prostředky, ztratila svůj význam v důsledku rozsahu škod, ku kterým dojde na obou stranách. Jiní účastníci diskuse však nesouhlasili s takovým stanoviskem a uvádí, že v konkrétním případě byly smíšeny dva těsně spjaté, avšak různé podstaty jaderné války a jejího politického obsahu a rovněž problém zaměření a účelnosti války jako prostředku dosažení politických cílů.

V případě rozpoutání války světovým imperialismem byla by pokračováním jako existující politiky, měla by třídní charakter a byla by výsledkem jeho agresivního charakteru. Současně v souladu s leninským postulátem konkrétního významu společenskopolitického obsahu každé války, určení války jako pokračování politiky násilnými prostředky hovoří se jen o jejím nejobecnějším aspektu. Vyžaduje vždy podrobně zkoumat politický obsah, společenskou třídní podmíněnost, která vedla k válce, což svědčí o podstatných změnách ve vzájemném vztahu války a politiky.

Válka se již nejeví pro imperialistického agresora „rentabilní“, a vytvořená protiváha v podobě ozbrojených sil Varšavské smlouvy se může ukázat podstatnou zábranou při rozpoutání ozbrojeného konfliktu imperialismem ve světovém měřítku. Na druhé straně mezinárodní imperialismus nejdříve vyprovokoval vojenské konflikty a pokračuje vyhrožováním světovou válkou, vytváří konjunktu pro vojenský průmysl a snaží se mařit mírové úsilí socialistických zemí.

Tato všesměrná činnost nepřátelských sil musí vést ke zvýšení bdělosti a pohotovosti k neustálému zvyšování obranné síly socialistických zemí — účastníků Varšavské smlouvy. Avšak marxisté nepřistupují k válce formálně, vidí různé možnosti v reálném společenském životě, v aktivitě progresivních a revolučních sil. Kapitalismus jako třídní antagonistický

řád, zmítaný vnitřními protiklady, implikuje nebezpečí války. Soudobá historie období druhé světové války to potvrzuje. Současný vznik mocného světového socialistického společenství, jeho ozbrojených sil, zejména nejmohutnější armády na světě — Sovětské armády a rovněž široké hnutí na obranu míru, jsou velmi účinnou brzdou činnosti agresivních imperialistických kruhů.

Imperialismus si může spočítat, že síla Sovětské armády a armád sjednocených ve Varšavské smlouvě nedovolí beztržně rozpoutat ozbrojené konflikty, zejména jaderné. Takovým způsobem se jeví možnost uchránit a udržet světový mír.

Přijetí velkého programu míru na XXIV. sjezdu KSSS a rozvinutím na XXV. sjezdu KSSS, v němž jsou zhodnoceny materiální a morální možnosti sil socialismu a míru, dává reálnou perspektivu jak zadržet imperialistické agresory, jak nedopustit novou světovou válku. Je to současný program, který přijalo celé mezinárodní revoluční komunistické a dělnické hnutí. Dává reálnou možnost ochránit a upevnit světový mír.

Jak ukazuje marxisticko-leninská věda, možnost se ještě nerovná skutečnosti. To v žádném případě neznamená, že mír bude uchován automaticky. Marxisté chápou historii jako výsledek činnosti lidí, přikládají hlavní úlohu člověku v historii, přitom obrací pozornost na nezbytné vytváření trvalých, každodenních podmínek ochrany míru, nepřetržité bdělosti světového veřejného mínění před hrozbou agresivních imperialistických sil.

Tyto síly usilují o rozpoutání honby za zbrojením, zamítají mnohé konstruktivní návrhy Sovětského svazu a ostatních socialistických zemí na odzbrojení nebo omezení zbrojení. Mnohé kapitalistické země zesilují propagandu, která sleduje zmenšení nebezpečí použití zbraní hromadného ničení, psychologické přípravy svých společenství k ozbrojenému konfliktu se socialistickými zeměmi. Propagují ideu tzv. omezených lokálních válek.

Buržoazní autoři mají různé názory na otázku války v současném světě. Sjednocuje je kriticismus marxistických názorů na průběh, podstatu a klasifikaci válek, úzký empirismus a prakticismus. Snaží se o kvantitativní přístup k výzkumu války z hlediska neopozitivismu, který nedoceňuje filosofické problémy války. pokládá je za „metafyzické“.

Tak např. po druhé světové válce ve vojenském anglosaské literatuře se jasně rýsují tyto směry výzkumu průběhu a podstaty války:

— antihistorický směr, který absolutizuje charakter termonukleární války a zavrhuje zkušenost minulých válek;

— abstraktně teoretický směr, který se liší tím, že dává zvláštní přednost konstrukci od konkrétních společensko-politických podmínek odtržených modelů vojenských her, analýzou ozbrojených konfliktů s použitím metod statistických teorií her;

— inter—, multi— a transdisciplinární směr, které předpokládají, že válka je mnohorozměrný jev vyžadující použití různých systémů pojmů a metodologií, odtržených od hodnocení z etického hlediska (srovnej tzv. belologii a polemologii).

Tato literatura je většinou pod vlivem módy tzv. her a strategického studia. Jejím základem je nejčastěji více nebo méně zjevný voluntarismus, nedoceníení společenskopolitických nebo zejména třídních kořenů vzniku válek. V kritice těchto názorů se rozvíjí marxisticko-leninské učení o válce a armádě, významu nabývají zejména práce věnované výzkumu válek z hlediska jejich průběhu a podstaty, jejich klasifikace, vyvolaných následků, zákonů válek a ozbrojeného zápasu.

— ☆ —

Jedním z hlavních filosoficko-metodologických problémů, kterým se zabývali různí vědci v minulosti i dnes, je úloha člověka v soudobém boji a problém vzájemných vztahů objektivních a subjektivních faktorů v historii a ve společenském životě. Zejména vystupuje takový problém, kdy zkoumáme revolučně technické změny, které proběhly v jednotlivých armádách v druzích nové vojenské techniky, ve strategii a taktice, výuce a výchově vojsk.

Bouřlivý rozvoj vojenské techniky oživil staré názory a vyvolal nové, které absolutizují techniku, spatřují v jejím rozvoji a použití možnosti postupného odstranění lidského faktoru až do plné automatizace a robotizace vojenských činností (válka stisknutím knoflíku). Kapitalistické země, které hlásají takové názory, organizují masovou vojenskou přípravu, vytvářejí vojenské rezervy a zvětšují stav armád. V teorii by chtěli političtí a vojenští vedoucí těchto států vidět možnost použití ozbrojených sil s maximálním vyloučením lidského faktoru povoleného ke zničení a kromě toho „nepohodlného“ z třídního společenského hlediska.

Do současné doby v historii války můžeme sledovat takovou zákonitost, kdy nezávisle na úspěších v konstrukci pro-

středků ničení živé síly je i nadále hlavním faktorem ozbrojeného zápasu člověk. Nová technika zvětšila úlohu člověka, i když současně tuto určitým způsobem modifikovala. Tuto zákonitost můžeme sledovat v současných podmínkách rozvoje sil ve vztahu člověk — technika.

V poslední době se v socialistickém tisku objevilo hodně prací věnovaných této otázce. Autoři dospívají ke shodným závěrům, že nezávisle na stupni nasycenosti ozbrojených sil různou vojenskou technikou úloha člověka nejen že se nezmenšuje, ale naopak roste. Je to především kvalitativní růst spjatý s ideově morální a speciální přípravou vojáka.

Nová technika vyvolává nutnost zvětšení počtu specialistů s vyšším a středním vzděláním. To vyžaduje rychlý rozvoj vojenských učilišť, zvýšení požadavků na využití vědy, uplatnění vědeckých poznatků v armádě. V rukou jednotlivého člověka nebo kolektivu lidí jsou soustředěny často zbraně s velkou údernou silou. Soudobý boj přináší velké nebezpečí pro člověka — vojáka, vyvolává velké psychické napětí, což vyvolává nové úkoly ideově politické práce s vojáky. V souvislosti s tím roste úloha stranickopolitické práce v ozbrojených silách.

Proto armády socialistických zemí věnují velkou pozornost výchově vojáků jako uvědomělých ochránců své vlasti, upevňování morálně politického potenciálu kolektivů a armády, morálně politické jednoty, rozvoji socialistického uvědomění a morálních základů, rozvoji vysoké politické kultury, výchově v duchu socialistického patriotizmu a proletářského internacionálního, bratrství ve zbraní armád Varšavské smlouvy.

Ideově teoretickým základem této výchovy je marxismus-leninismus, leninské principy vzdělávání, výchovy a rozvoje ozbrojených sil [vedoucí úloha strany v ozbrojených silách, jednota armády a lidu, oddanost proletářskému internacionalismu, nedílná velitelská pravomoc, vysoká uvědomělá kázeň, trvalá pohotovost země a jejího ozbrojených sil k odražení agrese]. Zvláštní úloha patří stranickému vedení ozbrojených sil. Strana řeší všechny významné otázky až do momentu jejich uvedení do praxe, stanoví hlavní směry a předpoklady vojenské politiky, vypracovává vojenskou doktrínu, řídí proces výuky a výchovy vojáků.

Socialistická vojenská věda považuje ozbrojené síly za dialektickou jednotu člověka a vojenskou techniku. Je jí cizí fetišizace jak objektivního, tak i subjektivního faktoru a tím spíše jejich vzájemné odtržení. Válka, ozbrojený zápas se

podřizuje objektivním zákonům. Člověk v souladu s dialektickým determinismem, který poznává tyto zákony, může jich využít a rozvíjet úspěšně svou činnost.

Válka je výsledkem určitých třídně antagonistických protikladů. Jejich překonávání je spjata s překonáním třídně antagonistických vztahů a vytvořením komunistické společnosti na světě. Válku připravují určité třídy, je výsledkem jejich politiky. Existuje určitý objektivní vztah (objektivní zákony) mezi politikou a počátkem, charakterem, průběhem a výsledkem války, mezi potenciály střetajících se stran. Existují také zákony ozbrojeného zápasu, které ukazují závislost ozbrojeného zápasu na stavu sil, jenž se ho zúčastňují, formy a metody zápasu, kvantitu a kvalitu výzbroje, vojenské techniky a jiné. Tyto objektivní zákony včas poznané a využitě poskytují možnost stanovit správné požadavky na vedení boje, na výcvik a výchovu vojsk. V socialistické vědě má velký význam úkol využívání poznatků ostatních věd, včetně filosofie. Počítáme např. s tím, že pokud jde o otázky zákonů vědy, existuje dosti početná filosofická, logická a historická literatura, jejíž systematické rozpracování a rozšíření systému vojenské výuky je dnes velmi důležitým úkolem. Takové zaměření prací vyžaduje těsnou spolupráci vojenských teoretiků různé kompetence. Využití metodologické inspirace marxismu-leninismu ve vojenské vědě i výsledků různých věd vyžaduje transformaci této inspirace a výsledků do jazyka vojenského specialisty, nebo v činnosti stranickopolitické do pedagogického jazyka, psychologických návodů stranickopolitické praxe.

Marxisticko-leninská filosofie je nejobecnější jistotou, z jejíhož hlediska se komentují výsledky dílčích věd. Avšak nejvyšším kritériem jistoty v souladu s marxistickou filosofií je společenská praxe [vojsková a válečná praxe]. Problém jednoty teorie a vojenské praxe je jedním z nejdůležitějších problémů vojenské vědy.

Závěry a návrhy na výzkum

1. Jako soudobá etapa rozvoje ozbrojených sil socialistického společenství, tak i požadavky budoucího boje ukazují na nevyhnutelnost dalšího rozvoje svetonázorového — metodologického základu vojenské vědy. To souvisí s celkovým rozvojem marxismu-leninismu, dialektického a historického materialismu. Současně však specifika vojenské teorie a praxe

vyzdvihuje další a vyšší požadavky na vědu a vědecké výzkumy.

Vojenské vychovatele např. zajímají takové otázky jako: procesy ovlivňující schopnost člověka pracovat v experimentálních situacích a regenerace jeho schopností, rozpracování účinných metod výchovy a výcviku vojáků, rozvoj jejich společenského uvědomění, upřesnění vzájemných vztahů mezi objektivní a subjektivní činností člověka, spojení výchovy v civilním a vojenském prostředí.

To souvisí s nevyhnutelným dalším rozvojem marxisticko-leninské metodologie jako systému a jejího spojení s metodami vojenské vědy. Bezpečným zdrojem metodologických znalostí jsou práce klasiků marxismu-leninismu. Studium teoretických prací Marxe, Engelse, Lenina přináší stále nové výsledky, vytváří nové teoretické možnosti. Masové vzdělávání vede ke stále hlubšímu chápání marxisticko-leninské teorie, ke zvýšení politické a filosofické kultury a ekonomických znalostí velitelského sboru. To umožňuje chápat smysl dalekých cílů a denní praxe socialismu.

2. Marxisticko-leninské uvědomění, nezbytné v socialistické a komunistické výstavbě, v současném ideologickém zápase vyžaduje organicky rozvíjet výzkum těchto otázek:

— průběh a podstata soudobých vá-

lek, jejich vztah k politice kapitalistických zemí; to je jeden z ústředních bodů ideologického zápasu marxismu s buržoazní ideologií;

— výzkum a kritická analýza buržoazní vojenské ideologie a zejména jejich filosoficko-metodologických základů;

— výzkum procesů, které ovlivňují úlohu a místo člověka - vojáka v možných formách ozbrojeného zápasu;

— zkoumání zákonů války a ozbrojeného zápasu, způsobů využití zákonů vědy ve výchově a výcviku v armádě;

— rozpracování obsahu socialistického vlastenectví a proletářského internacionalismu.

3. Zvláštní místo v rozvoji socialistické vojenské vědy, jejího světázorového — metodologického základu náleží vojenským vědeckým střediskům (vojenským akademiím, vojenským vysokým školám a výzkumným ústavům), která společně s ostatním velitelským sborem realizují určité výzkumy a úlohy, ověřují získané výsledky v praxi. Společenská (vojenská) praxe v souladu s marxisticko-leninskou metodologií hraje důležitou roli při formulování výzkumných problémů, ověření a využití výsledků výzkumů.

Rostoucí vědeckovýzkumné úsilí v ozbrojených silách země Varšavské smlouvy umožňuje v současné době přejít k novým formám spolupráce a součinnosti.

— ☆ —

Dále uveřejňujeme podstatu diskusních vystoupení příslušníků delegace Československé lidové armády, kteří se této významné porady zúčastnili.

Generálmajor PhDr. Václav Lokajíček přednesl diskusní příspěvek na téma „MÍSTO A ÚLOHA VOJENSKOHISTORICKÝCH ZNALOSTÍ VE VOJENSKÉ VĚDĚ“

Tvůrčí diskuse o vojenské vědě, o systému poznatků o válce a armádě, která v současné době probíhá především v SSSR a která je naší vojenskovo-vědeckou frontou pozorně sledována, je i pro naši armádu teoretickým a metodologickým přínosem. Umožňuje usměrňovat vědeckovýzkumnou práci k plnění nejdůležitějších úkolů, které před naší armádou staví stále složitější vojenská praxe.

Diskuse podle našeho mínění mimo jiné oprávněně poukázala na nutnost posílit integrační proces vědeckého poznání války a armády, který je podmiňován rostoucí komplexností vojenské praxe. Přitom se vychází nejen z vojenské specifiky, ale

z obecné zákonitosti poznání soudobých společenských procesů.

Bouřlivý rozvoj společenské praxe a poznání v posledních desetiletích vedl k prudkému rozmachu vědy, ke vzniku nových teorií, vědních disciplín, věd, tj. k další diferenciaci věd na základě předmětové klasifikace. Má-li být splněn aktuální a naléhavý požadavek integrace společenských, přírodních a technických věd v systému vědeckých poznatků o válce a armádě, je nutné předmětovou klasifikaci věd doplnit klasifikací problémovou či předmětově problémovou. To je nesporně jedna z cest, jak přiblížit teorii potřebám praxe, což musí být důsledně pro-

mítuto nejen do plánů vědeckých výzkumů, ale i do celé struktury vědeckovýzkumné základny ČSLA. Uvedený požadavek se plně vztahuje i na upřesnění místa a úlohy společenských věd, mezi jinými i vojenské historie, v systému vědeckého zkoumání otázek války a armády.

Zvlášť významné jsou vazby socialistické vojenské historie na vojenskou vědu. To je dáno objektem a předmětem zkoumání obou těchto věd, z nichž každá zkoumá zákonitosti určitého typu.

Vycházíme z toho, že v průběhu války působí složitá struktura systému zákonů. Jsou to především nejobecnější zákony vlastního rozvoje materiálního světa, zákony rozvoje společnosti. Spolu s tím válka jako určitý společenskopolitický jev, jako nejostřejší forma boje tříd, států nebo koalic se podřizuje i vlastním zákonům. Tyto zákony jsou hlavním obsahem vojenské vědy, která je zkoumá společně s dalšími vědami. Poznat zákony války umožňuje najít pevné základy k úspěšnému vedení bojové činnosti a války vcelku, pro vědecké předvídání jejího průběhu a výsledku. Socialistická vojenská věda, která se řídí marxisticko-leninským učebním, neustále hlouběji proniká k podstatným vztahům, které určují průběh vojenské výstavby a válek v současné epoše.

Objektem zkoumání vojenské historie je vojenská oblast dějin společnosti, vojenské zkušenosti stran, tříd, mas, celý dosavadní vývoj války a armády. Pomáhá vojenské vědě tím, že zkoumá a objevuje zákonitosti a tendence historického vývoje vojenství, zvláště vojenského umění, výstavby a přípravy ozbrojených sil. Získává poučení z minulosti jako základní předpoklad pro předvídání budoucího, což je vlastním předmětem jejího zkoumání.

Posláním a smyslem vojenskohistorických znalostí v současné etapě je především napomáhat vojenské vědě při řešení problémů spjatých s internacionální obranou socialismu. Proto oslabování vazeb vojenské historie s vojenskou vědou vede ke ztrátě orientace na hlavní a rozhodující úkoly a tím ke zplanění vojenskohistorických výzkumů. Přehnaný resortismus ochuzuje vojenskou historickou vědu a snižuje její vliv i autoritu v systému poznatků o válce a armádě.

Základní význam vojenskohistorických znalostí spočívá v tom, že umožňují dosáhnout organické jednoty v chápání vojenských procesů, vojenskoteoretických poznatků a vojenské výchovy v souladu s uplatněním leninské metody konkrétně historického přístupu. Ani při vojenských výzkumech se neobejdeme bez historické

metody, bez zhodnocení toho, jaký jev byl, jaké změny prodělal během svého vývoje, čím se stal ve zkoumaných konkrétních historických podmínkách, tj. bez zobrazení všech detailů dějinného procesu.

Dějiny vojenství jsou pro vojenskou vědu nevyčerpatelným zdrojem zkušeností, prostředkem k rozvíjení vojenského myšlení velitelského sboru, základnou pro rozšiřování vojenského rozhledu všech vojáků.

Vojenská historie má současně nezměnitelnou funkci v ideologickém boji, jehož význam v dnešním třídně rozděleném světě neustále narůstá. Socialistická vojenská historiografie vytváří teoretickou a popularizační základnu pro výklad revolučních a bojových tradic ve smyslu cílů výchovy vojáků a pracujících, zvláště mládeže, k socialistickému vlastenectví a internacionalismu.

Vojenskohistorické poznatky, založené na důsledném uplatnění marxisticko-leninské metodologie, jsou základním předpokladem cílevědomého využívání tradic, které vyrostly z dějin revolučních bojů českého a slovenského lidu a především pak z více než padesátileté historie slavných revolučních zápasů KSČ. K nejvýznamnějším patří novodobé tradice bojů československých rudoarmějců po boku Rudé armády na obranu sovětské moci, účast v bojích na obranu Maďarské republiky rad, tradice vzniku a obrany Slovenské republiky rad, bojů československých interbrigadistů na obranu španělské republiky proti fašismu, protifašistického odboje českého a slovenského lidu ve druhé světové válce, vedeného Komunistickou stranou Československa, bojů 1. čs. armádního sboru v SSSR po boku Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce a za osvobození Československa z fašistické poroby, je to tradice Slovenského národního povstání, Květnového povstání českého lidu, rozvíjení nerozborného přátelství, třídního bratrství a bojové družby mezi ČSLA, Sovětskou armádou a dalšími armádami členských států Varšavské smlouvy, a konečně vznikající a rozvíjející se tradice internacionální obrany socialismu ve svazku s bratrskými armádami států Varšavské smlouvy.

V uzlových bodech se neodlučitelně prostupují dějiny KSČ a ČSSR s dějinami KSSS a Sovětského svazu i s dějinami bratrských národů, jejichž komunistické a dělnické strany stejně jako KSČ mobilizovaly lid k boji proti fašismu, za sociální a národní osvobození, k internacionální obraně socialismu, za uhájení světového míru.

Historická odpovědnost armád Varšavské smlouvy za obranu socialistického společenství v podmínkách zápasu dvou protikladných soustav a v podmínkách existence zbraní hromadného ničení zdůrazňuje nezastupitelnou úlohu vojensko-historických poznatků při řešení otázek spjatých s obranou socialismu.

K řešení těchto úkolů přispívá svým dílem i ČSLA. V souladu se závěry XIV. a XV. sjezdu strany, usnesením předsednictva ÚV KSČ z 3. 5. 1974 ke společenským vědám a na základě jednotného programu společenských věd je vojensko-historická výzkumná činnost v naší armádě zaměřována na studium těch otázek, z nichž vyplývá základní poučení o obraně socialistické vlasti v internacionální jednotě s bratrskými armádami Varšavské smlouvy. V souladu s tím čs. vojenská historiografie zkoumá dějiny vojensství českého a slovenského lidu, ke kterým byl zatím zpracován návrh projektu rozsáhlého vícesvazkového díla. Byla zpracována šestisetstránková studie k dějinám vojenské politiky KSČ a vydány dokumenty „KSČ o ozbrojených silách“. Jsou rozpracovány studie o boji českého a slovenského lidu proti fašismu, k dějinám ČSLA, k vývoji spolupráce ČSLA s bratrskými armádami Varšavské smlouvy a k dalším významným otázkám.

Československá vojenská historie široce využívá výsledků vojenského historického

bádání v bratrských armádách Varšavské smlouvy, zvláště v Sovětské armádě. Pro současnost má zásadní význam studium zkušeností Sovětské armády z Velké vlastenecké války. Značná pozornost je věnována studiu zkušeností z válek na obranu socialistických zemí, napadených imperialistickými agresory, např. Koreje, Vietnamu, Kuby, zkušeností z poválečné výstavby ozbrojených sil Sovětského svazu a rovněž studiu zkušeností bratrských armád Varšavské smlouvy ze zajišťování internacionální obrany socialismu.

— ☆ —

Vojensko-historické znalosti zaujímají významné místo při formování morálně politických a bojových vlastností příslušníků ČSLA, při branné výchově obyvatelstva, při mobilizaci pracujících k boji za splnění úkolů výstavby rozvinuté socialistické společnosti. V bojové, politické a morálně psychologické přípravě příslušníků ČSLA se proto budeme i nadále opírat o revoluční a bojové tradice, jejichž podstatu tvoří bezvýhradná oddanost socialistické vlasti a vedoucí síle naší společnosti, Komunistické straně Československa, věrnost našemu spolenectví se Sovětským svazem a bratrskými socialistickými státy, všestranná připravenost bránit socialistické vymoženosti pracujícího lidu.

— ☆ —

Plukovník doc. ing. Emil Labuda, CSc. přednesl diskusní příspěvek na téma

„CESTY ZVYŠOVÁNÍ EFEKTIVNOSTI VĚDECKÉ SPOLUPRÁCE V ARMÁDÁCH STÁTŮ SOCIALISTICKÉHO SPOLEČENSTVÍ“

Efektivnost vědecké práce je složitý problém, který je předmětem zájmu příslušníků řídicích stupňů, pracovníků vědy i uživatelů jejích výsledků. Chápeme ji jako stupeň přínosu vědy ke zvyšování bojeschopnosti a bojové pohotovosti ozbrojených sil a obranyschopnosti státu (koalice) s přihlédnutím ke společenským nákladům na rozvoj vědy.

Za jednu z podstatných podmínek růstu efektivnosti vědeckovýzkumné práce, z hlediska jejího obsahu i významu pro celý systém vědy v armádách zemí socialistického společenství, považujeme vytvoření **jednotného, na marxisticko-leninských základech pojatého systému vědeckých znalostí o válce a armádě**, který

rozpracovali soudruzi v Sovětské armádě ve spolupráci s ostatními bratrskými armádami a který byl předmětem jednání porady vojenskovědeckých orgánů armád účastníků Varšavské smlouvy.

Vysoké efektivnosti vědecké práce můžeme dosahovat různými cestami. Mezi ně **zejména patří:**

1. Vědecky zdůvodněné, aktuálními i výhledovými potřebami podložené **obsahové zaměření vědecké práce.**

Zkušenosti, získané v ČSLA, potvrzují nezbytnost vypracování dlouhodobých směrů výzkumu a na jejich základě vypracování pětiletých plánů vědecké práce. Na mezinárodní úrovni jsme si z této

práce vyměnili zkušenosti i dokumenty s NLA NDR a PLA, s nimiž má ČSLA uzavřeny dvoustranné dohody o spolupráci.

Integraci vojenskovo-vědeckého úsilí spojeneckých armád Varšavské smlouvy podstatně přispělo vypracování společného plánu vojenskovo-vědecké práce na léta 1976 až 1980, jehož zaměření pomohlo soustředit vědecké úsilí všech spojeneckých armád na řešení stěžejních úkolů.

Plně podporujeme úsilí štábu Spojených ozbrojených sil o integraci výzkumu socialistických armád na řešení stěžejních problémů, o delimitaci výzkumu a jeho postupnou specializaci podle optimálních podmínek členských armád, neboť to vede k podstatnému zefektivnění vědecké práce u všech spojeneckých armád.

Domníváme se, že můžeme v rámci socialistických armád zpracovat i společný dlouhodobý výhled vědecké práce jako podklad pro včasnou přípravu pětiletých plánů. S tím je spojeno nezbytné stanovení výzkumných cílů, požadavků na výstupech výzkumu a vzájemných styků, nezbytných k rozvoji vědecké práce.

2. Další cestou zvyšování efektivity vědecké práce je **vytvoření optimálních organizačních předpokladů** jejího rozvoje.

V ČSLA jsme v této otázce vycházeli z usnesení ÚV KSČ k vědeckotechnickému rozvoji, z požadavků na integraci vědy včetně jejích organizačních struktur k dosažení optimálního soustředění sil a prostředků vědy na řešení problémů rozvoje společnosti i její obrany. Přistoupili jsme k reorganizaci a integraci struktury vědeckovýzkumné základny v souladu s dlouhodobými směry výzkumu a vývoje. K prohloubení vazeb na základní výzkum v ČSSR byla podepsána dlouhodobá dohoda o spolupráci mezi MNO a Československou akademií věd. Z tohoto hlediska jsme využili zkušeností zejména Sovětské armády a PLA.

I na mezinárodní úrovni spolupráce mezi socialistickými armádami jsou uplatněny progresivní formy organizace vědeckovýzkumné práce, jako např. v oblasti lékařských a veterinárních věd, mechanizace a automatizace, vojenské topografie a jiné.

3. Efektivnost vědeckovýzkumné práce ovlivňuje i perfektní ovládnutí **metodologie výzkumu**, využití vhodných metod, prostředků a technik při výzkumu.

V ČSLA, stejně jako v ostatních bratrských armádách, uplatňujeme jako základní obecnou metodu dialektický materialismus a řídíme se vědeckým učením

marxismem-leninismem. Na jeho základě a v jednotě s ním jsou aplikovány speciální metodologické postupy. Metodologickým otázkám v oblasti vědy socialistických zemí je věnována velká pozornost. V ČSLA se např. pracovníci společenských věd zabývali speciálně touto problematikou. Byly přeloženy a vydány některé práce autorů Sovětské armády z oblasti vojenské vědy, zejména z hlediska metodologie.

Máme za to, že i v rámci SOS by bylo aktuální setkání vědců k výměně zkušeností z metodologie vědeckovýzkumné práce, organizování vědeckých konferencí a symposií, začleňování vědeckých orgánů (pracovníků vědy) do výzkumných skupin na spojenecká cvičení k organizaci výzkumů a zpracování výsledků těchto výzkumů.

4. Efektivnost vědeckovýzkumné práce ovlivňuje **výběr, výchova a příprava marxisticko-leninských vědeckých kádřů**. Jsme si vědomi toho, že jde o podstatný faktor, který ovlivňuje efektivnost vědecké práce. K cílevědomému usměrňování této oblasti byla pro potřeby velení zpracována analýza stavu vědeckých kádřů a je vypracován dlouhodobý plán jejich potřeby a výchovy. Pozornost věnujeme zejména mladým kádřům a doplňování novými kádři, zejména úzkoprofilových a progresivních oborů. Na vysokých školách a v akademích jsou posluchači ve zvýšené míře zapojováni do vojenskovo-vědecké práce.

V oblasti vědeckých kádřů není ještě plně využito možnosti jejich přípravy v zařízeních ostatních bratrských armád, zejména v Sovětské armádě. Účelné by byly i vzájemné stáže a výměny pracovníků vědy, zejména na špičkové vědecké pracoviště v rámci SOS. Tyto otázky se budou v perspektivě stále více dostávat do popředí.

5. Efektivnost vědy ovlivňuje i **úroveň práce vědeckoinformačních systémů**.

Této otázce je v ČSSR věnována velká pozornost. Byl vypracován cílový model vědeckoinformačního systému, jehož realizace povede k postupné integraci a automatizaci vědeckoinformační činnosti i k prohloubení spolupráce se soustavou VTEI ČSSR.

V rámci dvoustranné spolupráce s NLA NDR a PLA jsme přistoupili k výměně některých dokumentů k řízení vědy i samotných vědeckovýzkumných prací. Se Sovětskou armádou si vyměňujeme informace o člancích, které jsou vhodné uve-

řejnit ve vojenském teoretickém tisku. Využívání zkušeností Sovětské armády se však v ČSLA neomezuje jen na tuto formu. Intenzivní využívání vědeckých poznatků Sovětské armády ve vědě a technice v ČSLA ovlivňuje náš výzkum a vývoj a zvyšuje jeho efektivnost. V ČSLA je intenzivně využíváno politických a odborných publikací Sovětské armády, jejích vojenskoteoretických časopisů, ve velkém rozsahu se využívá sovětských vojenských řádů.

Zkušenosti Sovětské armády i bohaté poznatky její praxe jsou ČSLA předávány na poradách, shromážděních, při konsultacích, při cvičeních a jinými formami tak, jako je tomu i u ostatních bratrských socialistických armád. Od XIV. sjezdu KSČ např. nakladatelství Naše vojsko každoročně vydává v průměru 25 titulů sovětských překladů včetně vědeckých prací. Se Sovětskou armádou úzce spolupracují naše vysoké vojenské školy a vojenské akademie. Velmi intenzivní je spolupráce se Střední skupinou vojsk Sovětské armády, vysoce cenné zkušenosti získáváme cestou představitelů vrchního velitele Spojených ozbrojených sil.

Za pomoc Sovětské armády, sovětské vojenské vědy jsme velmi vděční. Umožňuje nám ve vědě orientovat přesněji výzkum na obecné i specifické problémy ČSLA a tak zvyšovat jeho efektivnost. Předpokládáme, že sovětská vojenská věda bude i nadále jedním z hlavních vědecko-informačních zdrojů vlastního výzkumu rozvíjeného v ČSLA. Přitom chceme i nadále využívat zkušeností i ostatních bratrských socialistických armád a vzájemně si vyměňovat poznatky naší vědy. Domníváme se, že i tuto spolupráci můžeme dále rozšiřovat.

Do budoucna se rýsují možnosti vypracování projektu užšího propojení vědecko-informačních systémů socialistických armád k dosažení intenzivnější výměny vědeckých informací s využitím moderních technických prostředků. Jeho realizace by nejen urychlovala výzkumy, ale do značné míry by odstranila neúčelný duplicitní výzkum a ušetřila by lidskou práci a finančně ekonomické prostředky.

6. Rozhodující vliv na růst efektivnosti vědeckovýzkumné práce má její **stále účinnější řízení.**

Při realizaci systému řízení vědy v ČSLA jsme vycházeli ze zkušeností So-

větské armády. Základní působnosti vojenskovešedních orgánů jsou shodné. Na jednotlivých správách MNO, na okruzích, letecké armádě a velitelství PVOS byli pověřeni pracovníci organizováním vědecké práce. Tyto pracovníky připravujeme na odborných shromážděních a týdenních školeních v průběhu každého výcvikového roku.

Pro rozvoj vědeckovýzkumné práce v rámci socialistických armád, který nabývá dalších kvantitativních a kvalitativních stránek, je třeba dále zdokonalit koordinaci naší spolupráce.

Tato potřeba je vyvolána především tvorbou a plněním pětiletého plánu vědecké práce Spojených ozbrojených sil, nezbytností včasného rozpracování zámyslu výzkumu vojenskovešedních problémů, potřebou trvalého sledování i vyhodnocování výsledků výzkumu. Je dána i přípravou a konáním teoretických jednání, nezbytností rozpracování otázek vědecko-informační výměny i jiných problémů, které souvisejí s řízením a rozvojem vědy v armádách států účastníků Varšavské smlouvy.

7. Hlavním kritériem efektivnosti vědeckovýzkumné práce je **praxe našich socialistických armád.** Je také inspirujícím zdrojem k dalšímu rozvoji vědecké práce, k jejímu správnému zaměření.

Zavádění výsledků výzkumu do praxe je v ČSLA předmětem stále pozornosti. Nezávisí jen na pracovnících vědy, ale i na připravenosti uživatelů výsledků vědy k jejich zavádění do praxe. Jejich přípravu je třeba dále zdokonalovat. Příkladně náležitý význam cvičením, zvláště pak spojeneckým, která jsou pro naši armádu místem ověřování nových poznatků, nové techniky. Tato cvičení dávají i zpětné podněty k organizaci efektivnější vědecké práce.

V tomto směru je třeba využívat i spojeneckých cvičení, aby docházelo ke vzájemné výměně specializovaných delegací na výzkumná a realizační cvičení.

Uvedl jsem základní cesty zvyšování efektivnosti vědeckovýzkumné práce v rámci socialistických armád. Jednání představitelů vojenskovešedních orgánů armád účastníků Varšavské smlouvy přispělo k dalšímu prohloubení spolupráce ve světě, a k upevnění vzájemných vztahů našich bratrských armád v duchu proletářského internacionalismu.

„ÚLOHA VOJENSKÉ VĚDY V ROZVOJI ZBRANÍ A VOJENSKÉ TECHNIKY“.

V současné epoše nebývale vzrůstá úloha a význam přírodních a technických věd v rozvoji vojenské techniky a prohlubuje se vzájemný vztah s vojenskými vědami, strategií a operačním uměním.

Leninské ideově teoretické a metodologické základy socialistické vojenské vědy mají velký internacionální význam, zvláště pro země socialistického společenství, pro upevňování jejich vojenské síly. V. I. Lenin vstoupil do dějin jako geniální marxistický teoretik. Jemu náleží historická zásluha o rozpracování učení o válce a armádě. Dal pevný teoretický a metodologický základ socialistické vojenské vědě.

Sovětská vojenská věda a vojenská věda v dalších zemích světového socialistického společenství má společnou ideovou a sociální základnu. Obrana vymožeností socialismu a komunismu před imperialistickou agresí je jejich společným úkolem, který je nutné řešit na základě pevné ideové, ekonomické a vojenské jednoty.

Vycházíme-li z toho, co je společné, nesmíme zapomínat, že vývoj vojenské vědy v každé socialistické zemi má i své zvláštnosti, které vyplývají z historických, národních a geografických podmínek dané země. Vliv těchto zvláštností na konkrétní obsah vojenské vědy může mít značný význam, je však nutné zcela bezvýhradně brát v úvahu to hlavní: revoluční obsah vojenské zkušenosti první socialistické země a Komunistické strany Sovětského svazu, které mají obrovský význam pro všechny národy.

Sovětská vojenská věda učinila v poválečných letech velký krok kupředu. Obsah a směry vojenskovědeckých výzkumů byly dány úkolem dalšího zvyšování obranyschopnosti země, síly a bojovosti sovětských ozbrojených sil v nové situaci, základními změnami ve vojenství, které byly vyvolány zavedením raketo-

vých jaderných a dalších druhů zbraní. Raketová jaderná síla SSSR je výsledkem obrovského rozmachu ekonomiky sovětského státu a mnoha vědních oblastí, v tom i vojenské vědy. V současné historické epoše je nezbytné i nadále zvyšovat vědeckoteoretickou převahu socialistických zemí. Pro tyto cíle musí vojenská věda maximálně využívat všech úspěchů různých vědních oblastí.

V dnešní době se velice zvýšila závislost vojenské síly země na stupni ekonomiky. Pro výrobu složité a nákladné výzbroje je nezbytná vysoká úroveň vědy, techniky a výrobní základny. Socialistická vojenská věda při svých výzkumech vychází z toho, že schopnost ekonomiky země hromadně vyrábět vojenskou techniku, zejména pak raketové jaderné zbraně, je určujícím materiálním předpokladem úspěšného vedení ozbrojeného zápasu s nepřítelem. Je to právě materiálně technické zabezpečení, které umožňuje ozbrojeným silám bleskově přejít k rozhodné činnosti všech sil ve velkém rozsahu.

Vojenská věda věnuje velkou pozornost zkoumání vlivu vědeckotechnického potenciálu na charakter soudobých válek. Jde např. o technickou úroveň všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, vojenskotechnickou připravenost vojenských kádřů, jejich operačně taktickou připravenost a bojovou vycvičenost. Socialistická vojenská věda se také zabývá studiem válečného potenciálu, který podle dnešního pojetí představují vojenské možnosti státu, jeho schopnost udržovat ozbrojené síly na moderní úrovni k úspěšnému vedení soudobé války.

Vytváření nových moderních vzorů zbraní a vojenské techniky staví před ekonomiku země vysoké požadavky. K výrobě těchto zbraní a techniky nepostačuje využívat pouze dosavadních odvětví průmyslu. Je zapotřebí rozvíjet nové per-

spektivní odvětví, schopné vyrábět kvalitativně nové, mimo jiné i takové unikátní materiály, které mají vysokou mechanickou pevnost, žáruvzdornost, čistotu a další náročné požadavky na vlastnosti. Zabezpečení požadavků socialistické vojenské vědy klade mimořádné nároky na elektronifikaci zbraní, miniaturizaci prostředků velení a řízení apod. S těmito požadavky úměrně narůstá složitost a cena soudobých zbraní a bojové techniky a spolu s tím i nutnost zkrácení doby jejich vývoje, zavádění do sériové výroby a jejich zvládnutí vojsky. Zvláště jednoznačně a ostře je postavena otázka hlubokého, vědecky zdůvodněného rozvoje výzbroje na delší období. Nedostatečná zdůvodněnost a nepřesnost v této oblasti mohou způsobit nenapravitelné ztráty prostředků, ekonomických i lidských zdrojů země. V této souvislosti platí mnohem více než v ostatních případech, že není nic těžšího jak dohánět zameškané, pokud je to vůbec možné. Z toho vyplývá, že otázky prognostiky rozvoje zbraní a vojenské techniky řešené na základě závěrů vojenskovědeckých poznatků, komplexního dlouhodobého plánování a určení optimálních vzájemných vztahů různých druhů zbraní a vojenské techniky, nabývá v současné době prvořadého významu. Za současné situace Sovětský svaz a další státy socialistického společenství, aby neoslabily svou obranyschopnost, jsou nuceny věnovat neustálou pozornost zdokonalování zbraní a bojové techniky, jejich zavedení do svých armád a udržování obranných odvětví národního hospodářství na patřičné úrovni.

V. I. Lenin zdůrazňoval, že k vedení soudobé války je zapotřebí mít všestranně rozvinutou ekonomiku a především velký průmysl, který je schopný vyrábět ve velkém množství různé zbraně, vojenský materiál a munici. Historický přístup umožnil V. I. Leninovi dojít k závěru, že ve válce vítězí ten, kdo má vyšší techniku, organizovanost, kázeň a lepší stroje. V. I. Lenin vycházel z toho, že pro uspokojování národohospodářských, vojen-

ských a branných požadavků země se musí materiální základna socialismu rozvíjet na základě výsledků nejnovější vědy a techniky. To podmiňuje i možnost vytvoření nejdokonalejší vojenské techniky — hlavní materiální složky vojenské síly státu. Nové druhy zbraní a bojové techniky přinášejí změny do taktiky, operačního umění, strategie a organizace vojsk. Katalyzátorem všech změn v prostředcích a způsobech vedení války je vědeckotechnický pokrok, který urychluje obměnu zbraní a bojové techniky, bezprostředně ovlivňuje vojenskou sílu státu a úroveň jeho ozbrojených sil. Je možné hovořit o tom, že, všechny oblasti vojenské výstavby byly těsně spjaty s vědeckotechnickým pokrokem a že toto spojení, v souladu s rozvojem vojenské vědy, se stává ještě těsnějším a všestrannějším. V současné době celá fronta vědeckotechnického pokroku, jeho materiální základna, působí stále rostoucím vlivem na zdokonalování zbraní a vojenské techniky. To vše je příčinou nebývalého růstu technické vybavenosti armády, vytváří svým způsobem řetězové reakce mezi vědou, výrobou techniky a jejím využitím ve vojenství. V tom všem je podstata hlavní zvláštnosti, která odlišuje spojení vědeckotechnického pokroku s vojenskou praxí dnes od analogického spojení v minulé epoše.

K tomu je třeba dodat, že toto spojení má dvojí charakter změny ve vojenství, podmíněné vlivem nové zbraně, nezůstávají pasívními ve vztahu k vědeckotechnickému pokroku, ale samy jej neustále ovlivňují.

Charakteristickým a přitom zvláštním rysem soudobého vědeckotechnického pokroku je, že způsobuje rychlé morální zastarávání jednotlivých vzorů bojové techniky a vymezuje si jejich rychlejší obnovování. Jestliže počátkem tohoto století bylo zapotřebí k vypracování dokonalejší zbraně a jejího zavedení do výzbroje 20—30 i více let, potom nyní se tento proces v armádách největších států zrychlil 2—3krát. Tak např. v rozmezí 10

až 15 let se v armádách největších států změnila dvě i tři generace raket, obměnila se podstatně část bojových letadel, několikrát byly měněny systémy protiletadlových raket a radiolokačního zařízení, prostředky velení i spojení. Tato tendence je stále zřejmá i přesto, že při vytváření nových vzorů zbraní se neustále zvětšuje objem vědecké, zkušební i konstruktérské práce, že se zvyšuje technická náročnost výrobků vojenského průmyslu i ekonomické náklady na jejich výrobu.

Důležitou zvláštností soudobého vědeckotechnického pokroku je, že se projevuje nejen v oblasti vytváření kvalitativně nové vojenské techniky, ale i zvyšování bojových kvalit dosavadních typů. Proto je velmi aktuální zaměřit vědeckotechnický pokrok ve vojenství na modernizaci bojové techniky dlouhodobě zavedené do výzbroje armád.

Vědeckotechnický pokrok mimořádně ovlivňuje nejen kvalitativní zdokonalování výzbroje, ale také současně mění vztah člověka k vojenské technice. V praxi vojenské výstavby co nejostřeji se projevuje nutnost nejen přizpůsobovat zbraně obsluhujícímu člověku, ale i aktivně formovat schopnosti samotného člověka, aby byl schopen zvládnout rozvíjející se techniku.

Nová výzbroj náročněji vyžaduje, aby vojáci byli vysoce odborně připraveni, tvůrčím způsobem mysleli, samostatně přistupovali k plnění praktických úkolů, všestranně rozvíjeli intelektuální a fyzické schopnosti. Nejnovější bojová technika, její mimořádně velká ničivá síla, podstatně zvýšila náročnost na morálně bojové kvality vojáků. Jinými slovy řečeno: nevyhnutelným, objektivním důsledkem vědeckotechnického pokroku je narůstající úloha člověka v soudobé válce.

Zásluhou vědeckotechnického pokroku ve vojenství bylo možné zařadit mnoho prostředků mechanizace a automatizace do řízení pracovních procesů, do výcviku a výchovy vojsk. Přitom hlavním cílem automatizace v našich ozbrojených silách

je zvýšení bojové efektivnosti vojsk a kvality bojové přípravy.

Jak jsem již dříve uvedl, výsledky vědy a techniky v oblasti vojenství se stále více odrážejí na způsobech vedení bojových operací. Objevení kvalitativně nových, účinnějších druhů zbraní a jejich masové zavádění do vojsk, předpokládané změny v bojovém členění vojsk, v hloubce úkolů, tempech útoku, formách manévru, charakteru obrany a dalších druhů bojové činnosti. Dříve měly tyto změny zpravidla evoluční charakter, ale nyní nabývají často charakteru prudkého kvalitativního zvratu a doslovně je možné tuto skutečnost hodnotit jako skutečnou revoluci ve vojenské činnosti. Jeví se tendence k nazrávání nových zvratů v rozvoji způsobů vedení operací i boje, které mohou být zapříčiněny objevem nových zbraní. Již jsem také řekl, že soudobý vědeckotechnický pokrok podstatně ovlivňuje i organizační strukturu armád. Prudký zvrat v oblasti zdokonalování prostředků ničení a jejich dopravy na cíle způsobily principiální změny v řešení problémů rozvoje současných a vytváření nových druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, vymezení jejich úlohy, místa a důležitosti ve vojenské státní organizaci, určení nejvyššího poměru a vztahů mezi nimi.

Vědeckotechnický pokrok hluboce ovlivňuje i rozvoj vojenské vědy, řešení aktuálních problémů vedení války a vyvíjí vojenskou vědu novými prostředky.

Socialistická vojenská věda plně doceňuje ohromné síly raketové a jaderné zbraně. Přitom však nedává v soudobé válce přednost kterémukoli druhu ozbrojených sil či zbraní, jako módní vojenské buržoazní teorie. Socialistická vojenská věda vychází z toho, že soudobá válka, bude-li rozpoutána imperialistickou reakcí, bude charakterizována aktivní a rozhodnou činností všech druhů ozbrojených sil, koordinovaných z hlediska cílů, času a prostoru.

Socialistická vojenská věda rozpraco-

váním těchto otázek, jakož i dalších problémů z teorie a praxe, zajišťuje tím vliv na vojenskotechnický pokrok a dává mu cílevědomý charakter.

Jedním z hlavních prostředků praktické realizace dosažených výsledků vědeckotechnického pokroku ve vojenství je jednotná vojenská politika jako systém vědecky zdůvodněných názorů na otázky rozvoje zbraní a bojové techniky, usku- tečňované tak, aby ozbrojené síly byly technicky na úrovni soudobých požadavků.

Úkolem vojenskotechnické politiky je zajišťovat neustálý pokrok v oblasti výzbroje. Tento úkol může úspěšně splnit tehdy, bude-li brát v úvahu stav i perspektivy rozvoje ekonomiky, výsledky vědeckotechnické revoluce a bude-li vycházet z potřeb možné války, strategie, operačního umění a taktiky.

Tyto skutečnosti se plně respektují při zabezpečování rozvoje zbraní a bojové techniky v rámci armád Varšavské smlouvy. Tomu odpovídá i systém řízení a rozhodování o zavádění nové techniky a výzbroje do ČSLA.

Základním a počátečním článkem pro rozhodnutí o zahájení výzkumných a vývojových prací se v ČSLA vypracovávají vojenské, technické a ekonomické rozbor- y (VTER) jednak pro celý obor vojens- ké techniky, jednak pro jmenovitý typ techniky. Tyto rozbor- y jsou souhrnem vojenských, technických a ekonomických studií, úvah, propočetů a podobných fak- torů nutných pro co nejobektivnější po- souzení. Rozbor- y vycházejí z koncepcí stanovených Radou obrany států, úkolů a doporučení Spojeného velení států Varšavské smlouvy a Stálé komise RVHP pro obranný průmysl, z výsledků vojensko- vědních poznatků a v tom i možností na- šeho národního hospodářství. V těchto rozbo- rech dochází k nejvýraznější návaz- nosti rozvoje vojenské techniky a zbraní na výsledky vojenskovo- vědní činnosti a z ní plynoucí operační názory. Cílem těchto rozborů je ujasnit a stanovit z toho vy- plývající úkoly rozvoje vojenské techniky,

optimální způsob a rámcové termíny je- jich zajištění a pořadí naléhavosti zajiš- tění těchto potřeb a úkolů.

Na přípravě rozborů se podílí samo- statně vojenské orgány, které zpracová- vají vojenskotechnickou část. Cílem těch- to prací je kvalitativní a časové ujasnění a zdůvodnění potřeb a podmínek rozvoje vojenské techniky a vytyčení základních takticko-technických požadavků na novou vojenskou techniku. Zvláštní pozornost orgány věnují specifikaci požadavků, kte- ré musí být progresivní, ale reálné, musí odpovídat současnému stupni technického rozvoje, požadované perspektivě a ekono- mickým možnostem. Při zpracování této části rozborů vycházejí z analýzy hledi- sek, které v rozhodující míře určují pří- nos techniky pro obranyschopnost a bez- pečnost země i koalici států Varšavské smlouvy.

Současně s pracemi na vojenskotech- nické části rozboru orgány výrobní sféry zkoumají a připravují technicko-ekono- mickou část. Cílem těchto prací je vyjád- ěnit kvalitativní, kvantitativní a časové zhodnocení možnosti národního hospodář- ství zabezpečit potřeby ČSLA s využitím mezinárodní socialistické dělby práce, stanovení předpokládaných nákladů spo- jených se zajištěním a využíváním dané techniky.

Tomuto procesu rozborové činnosti na rozvoj vojenské techniky se podrobuje nově vyvíjená technika zajišťovaná vlast- ním vývojem, respektive aplikovaným vý- zkumem a vývojem v těch případech, kde aplikace vývoje je jednoznačná a je re- álné ohodnotit další realizaci bez před- chozího složitého výzkumu. Dále se roz- bory připravují na zavedení výroby podle licenční dokumentace a na dovoz nové vojenské techniky.

V průběhu celého procesu rozborové činnosti se všestranně využívá zkušeností armád států Varšavské smlouvy, zejména pak Sovětské armády a naší snahou je, aby novou technikou mohly být zabez- pečovány i potřeby armád zemí Varšav- ské koalice.

Účasti ČSLA na pracích, organizovaných Technickým výborem Spojených ozbrojených sil, příkládá velení ČSLA mimořádnou péči a důležitost. Skutečností je, že od roku 1971 bylo doporučeno k zavedení do výzbroje armád Států Varšavské smlouvy celkem 39 druhů vojenské techniky vyvinuté a vyráběné v ČSSR, přičemž 14 druhů vojenské techniky je dodáváno druhým armádám. Je to např. 12mm raketomet GRAD; tankový tahač VT-55A; mostový tank MT-55A; automatizované kontrolně prověřovací zařízení KL-39; letecký radiolokátor pro přistávání KOMÁR; cvičný proudový letoun L-39

a příslušné trenažéry pilotní a pro katalpaci; zařízení chemického průzkumu CHP-71; cvičný vzdušný terč KT-04.

To jsou jen některé příklady konkrétního přínosu ČSSR k zabezpečení obranyschopnosti socialistických zemí. Svědčí o vysoké úrovni československé dělnické třídy, inženýrsko-technických kádřů, ale i o tom, že uplatňování vlivu vědeckotechnické revoluce do vojenství nejsou pouze prázdné fráze. Tyto skutečnosti, jakož i výsledky v uplatňování vědy do rozvoje vojenské techniky v průběhu 6. PLP, tvoří základy pro splnění náročnějších úkolů i v další perspektivě.

ÚTOČNÁ OPERACE V ZASTAVĚNÉM PROSTORU

Z historie Velké vlastenecké války známe, že sovětské velení věnovalo městským aglomeracím (např. BUDAPEŠTI, KRÁLOVCI, VRATISLAVI, KATOWICKÉ aglomeraci, BERLÍNU, PRAZE apod.) značnou pozornost. Přisuzovalo jim operačně strategický význam nejen z vojenskopolitických důvodů, ale i z hlediska zásobování, soustředěného průmyslu, komunikačních uzlů i správních center. Proto v počátečních fázích války vlastní města tak houževnatě bránilo a na hrdinství obránců LENINGRADU, MOSKVVY, STALINGRADU, SEVASTOPOLU a dalších měst dlouho nezapomeneme.

Osady — samoty, vesnice, města, velkoměsta a městské aglomerace (zastavěný prostor) ovlivňují nejen boj a celou operaci svojí strukturou, hustotou a rozlohou tvoří kromě lesů velmi důležité pokrytí terénu.

Zásady ovládnutí osad a měst v operaci jsou uvedeny v OPER-1-1 „Organizace a vedení operací“, str. 95—98 a ve VŠEVOJSK-1-1 „Polní řád ČSLA“, str. 199—203. Článek 228 OPER-1-1 uvádí: „**Hlavní uskupení útočících vojsk zpravidla velká města v průběhu útoku obcházejí. Jestliže jsou obsazena velkými silami a připravena k obraně a není možno se jich zmocnit použitím klasických zbraní, je nutno použít jaderných úderů. K jejich ovládnutí se vyčleňuje nejnutnější počet sil a prostředků ze sestavy prvního sledu útočících vojsk ... Do vleklého boje k ovládnutí velkých měst se vojska zavazují jen v krajním případě, protože následkem může být snížení rychlosti útoku a zničení útočících vojsk jadernými zbraněmi nepřítele.**“

Jestliže v tomto směru budeme blíže charakterizovat západoevropské válčiště, můžeme směle hovořit v některých jeho částech o zastavěném prostoru, ve kterém bude jednotlivá města a osady velmi složité obcházet. **Boj o zasta-**

věň prostor nebude v daném válčišti výjimečným jevem, ale spíše charakteristickým rysem útočných operací.

Mohu to dokázat na příkladu: NSR s 250 obyvateli na km² patří v Evropě mezi státy s nejvyšší hustotou obyvatelstva s tím, že 50 % obyvatelstva žije na ploše pouze 9 % rozlohy státu. Vlastní zastavěný prostor v NSR zaujímá okolo 10 % její celkové rozlohy a jeho plocha se každoročně zvyšuje o 300 km².

Můžeme vcelku rozeznávat hustě osídlené prostory s osadami, vesnicemi, malými a středními městy a prostory převážně s velkými městy a velkoměsty (do 500 000 obyvatel) a městské aglomerace (nad 500 000 obyvatel). Z celkové rozlohy NSR (kolem 250 000 km²) tvoří 55,5 % nepokryté, zemědělsky využívané plochy, 29 % lesy, 10 % zastavěné prostory a 5,5 % pustiny a úhory, bažiny vodstvo apod. Regionálně se hustota zastavění zvyšuje směrem od východu na západ a nejhustější je v severozápadní části NSR.

Nehledě na velkoměsta a městské aglomerace z celkového počtu kolem 22 500 osad v NSR má kolem 21 000 osad méně než 3000 obyvatel. To znamená, že v průměru připadá bez ohledu na hustě nebo slabě osídlené prostory — na 3,5 km², popř. na 12 km² jedna osada. Jestliže si toto převedeme na prostor obrany brigády široký cca 12 km a hluboký 25 km (kolem 300 km²), znamená to, že v tomto prostoru bude v průměru asi 25 osad a v hustě obydleném území může tento počet dosáhnout až 40 osad.

Proto na otázku, zda existují důvody k tomu, abychom více než v minulosti brali v úvahu zastavěný prostor při plánování a vedení operace a boje, dostáváme jednoznačnou odpověď. I když boj o osady a zejména městské aglomerace vyžaduje mnoho času, sil a prostředků a v minulosti byly proto častěji obcházeny, v příští možné válce by obcházení osad nebylo možné, neboť:

- rozsah zastavěného prostoru nebude poskytovat jinou možnost;
- většina komunikací, zejména komunikačních uzlů, je situována právě do těchto prostorů;
- přechody přes vodní toky (mosty) jsou budovány zejména přímo uvnitř nebo v bezprostřední blízkosti sad a městských aglomerací;
- vedení protiztečí i bočních paleb z těchto prostorů může podstatnou měrou negativně ovlivňovat postup vojsk;
- obsazením osad lze získat zdroje pro zásobování, opravy bojové techniky apod.;
- osady dále poskytují některé výhody pro ukrytí vlastních vojsk, omezení pozorování nepřítelem, snižují účinky paleb nepřítele a mohou chránit vojska před mimořádně nepříznivými povětrnostními podmínkami.

Z toho vyplývá, že zastavěný terén v tomto pojetí bude mít vliv na organizaci útoku a obrany nejen v taktickém, ale i v operačním měřítku, k čemuž je zapotřebí zaměřit přípravu našich velitelů, štábů a vojsk.

V útočné operaci a boji zastavěný prostor bude:

- ztěžovat pohyb a manévr pozemních vojsk;
- svojí nepřehledností ztěžovat velení vojskům;
- omezovat pozorování, výhled a palebný prostor s plochou dráhou střelby i řízení palby;
- poskytovat v širším rozsahu úkryty, výchozí čáry a prostory, možnosti skrytí a přehrazení směrů předpokládané činnosti nepřítele, usnadňovat klamání a překvapení.

Říkáme-li, že boj v zastavěném prostoru je značně náročný na čas, množství sil a prostředků, máme na mysli především útok a ne obranu, protože velkou část výhod, které si útočící musí vynutit teprve obsazením zastavěného prostoru, obránce získává ihned. Mezi tyto výhody patří zejména:

- lepší možnost zjištění předpokládaného manévru vojsk, která útočí převážně podél komunikací;

- větší možnost sledovat a pozorovat pohyb vojsk v útoku i efektivnější vedení palby při vysoké účinnosti ochranných vlastností zastavěného prostoru;

- možnost skrytého zaujímání výchozích prostorů pro silné protizteče;

- ochranné vlastnosti zastavěného prostoru dovolují obránci menšími silami zastavit vojska v útoku. Poznatky ukazují, že útočník musí vytvářet značnou převahu v silách a prostředcích k vytvoření optimálního předpokladu pro úspěch;

- možnost plynulejšího zásobování, neboť obránce může využívat místních zdrojů a zařízení (zdroje pitné vody, sklady PHM, zdravotnická zařízení, sklady potravin, opravárenské závody apod.);

- možnost zabezpečení nepřetržitěho velení, neboť obránce přesně zná místní terén a především spojovací síť, která je zpravidla značně odolnější než polní spojení.

Jestliže tyto podmínky činnosti v zastavěném prostoru promítneme do použití pozemních vojsk, dospějeme k závěru, že při útoku nepůjde jen o taktické problémy, ale boj v zastavěném prostoru přerůstá do operačního rámce. Organizace a vedení útočné operace v zastavěném prostoru se bude odrážet v použití nejen tankových a motostřeleckých svazků, ale i výsadkových vojsk, letectva, ostatních druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb.

Použití prostředků hromadného ničení bude problematické pro obě strany. Vezmeme-li ovšem v úvahu, že útočící strana použitím těchto prostředků vyvolá nekontrolovatelné velké požáry zápalnými pumami nebo masové rozboření a zamoření prostorů jadernými údery, může si rozhodujícím způsobem ztížit manévry a další postup tímto rozbořeným terénem může být na delší dobu znemožněn.

Použití zejména jaderných prostředků bude záviset především na tom, v jakém rozsahu bude útočící potřebovat dané území pro úspěšné rozvíjení operace a zničení nepřítele. Jaderných zbraní bude nejúčelnější používat na větší hloubku na vojska, která jsou soustředěna na volných prostranstvích, připravující se k přesunu nebo soustřeďují se po odchodu z přední linie. V bližší hloubce budeme používat jaderných zbraní menších ráží. Epicenter a druh výbuchu volíme podle toho, jaká je možnost obchodu těchto prostorů. Je třeba si uvědomit, že v zastavěném prostoru jaderné zbraně zůstávají hlavní ničivou silou v rukách útočících vojsk, ale souběžně s tím jejich použití může se nepříznivě odrazit v podstatném snížení útočného tempa vlastních vojsk v důsledku závalů, požárů a zamořených prostorů.

Všestranné bude použití frontového letectva. Půjde především o to, že letectvo vzhledem k charakteru zastavěného prostoru bude jedním z hlavních zdrojů informací o silách, prostředcích a předpokládané činnosti nepřítele. Kromě ničení nepřítele leteckými pumovými údery s jadernou i klasickou náplní, půjde o masové použití palubních zbraní, které nemají takové účinky v rozboření staveb a v zatarasení komunikací uvnitř zastavěných prostorů a

na druhé straně mířená palba těchto zbraní může mít efektivní účinek při ničení živé síly a techniky nepřítele.

Pohyb je — kromě palby — hlavním prvkem útočícího k dosažení vítězství a v obojím má výhodu obránce. V žádném jiném druhu terénu si nemůže obránce tak jasně předem vypočítat nevyhnutelný manévry útočníka jako právě v zastavěném prostoru. Nejčastěji útočící vede manévry podél širokých ulic, k velkým náměstím nebo volným prostorům, a protože jednotlivé osady (města) jsou velmi často rozmístěny na řekách, vedou často k přechodům. Této skutečnosti může obránce velmi efektivně využít pro organizaci vlastních protipatření.

Účinná palba předpokládá dobré sledování cílů a nedostatečné krytí protivníka. Také v tomto případě je na tom podstatně lépe obránce, který může sledovat daleko lépe útočníka přinejmenším do té doby, než dosáhne okraje zastavěného prostoru.

Ničit jednotlivé opěrné body dobře vybudované obrany v zastavěném prostoru bude velmi složité a náročné. Ochranná hodnota zejména moderních železobetonových budov je značně vysoká i proti palbě zbraní se strmou dráhou střely a její hodnota je vyšší než polních úkrytů a krytů.

S tím musí útočící ve svých plánech a opatřeních počítat. V Sovětské armádě v souladu s přijatými principy se počítá při boji v zastavěném prostoru asi jeden pluk na každou důležitou ulici a po praporu na každou stranu ulice. Přitom se vychází z nutného poměru sil 1 : 6 ve prospěch útočícího. I když obránce bude přinucen útočit výjimečně úzká obranná pásma, je snadné vypočítat, jaké značné síly útočníka budou vázány při úporné obraně zastavěného prostoru. Proto i použití motostřeleckých i tankových svazků a útvarů a zabezpečení jejich boje bude mít některé zvláštnosti.

Především bude účelné mít v prvním sledu motostřelecké divize a v nich motostřelecké útvary zesílené tanky. Předpoklad hustého zaminování komunikací uvnitř zastavěného terénu, značného počtu zejména ručních protitankových zbraní rozmístěných v odolných přízemních prostorech většinou železobetonových budov, značně zesiluje protitankovou obranu. Zranitelnost tanků i ostatních obrněných cílů oproti nezastavěnému, nepokrytému terénu se značně zvyšuje, a proto je zapotřebí tanky chránit palbou ručních zbraní i dělostřelectvem zejména přímou střelbou.

Tankové útvary a svazky a útvary na BVP bude účelnější používat ve druhém sledu k rozvíjení útoku nebo odrážení protiztečí zejména na volných prostranstvích v zastavěném prostoru. Budou se přesunovat po vhodně zvolených, širokých komunikacích nebo v nezastavěném prostoru, kde můžeme úspěšněji umlčet protitankovou obranu nepřítele letectvem a dělostřelectvem. Zkušenosti ukazují, že není výhodné používat msp (na BVP) k průlomu obrany nepřítele i k útoku v prvním sledu v zastavěném prostoru. Jestliže je to v dané situaci nezbytné, pak pěchota útočí po sesednutí z BVP.

Pro úspěšnou činnost v boji v zastavěném prostoru u prvosledových útvarů a jednotek se budou vytvářet zpravidla úderné odřady v síle zesíleného motostřeleckého praporu a úderné skupiny v síle zesílené motostřelecké rotý. Tyto úderné odřady (skupiny) útočí především po hlavních komunikacích, přičemž podle možností široce uplatňují obejít a obchvaty.

Velmi důležité je složení těchto odřadů (skupin), které by mělo zabezpečit jejich údernou a palebnou sílu, manévrovost a zvýšenou samostatnost ve všech

otázkách zabezpečení jejich činností. Proto se do nich budou v odpovídajícím počtu vyčleňovat: tanky a obrněné transportéry, dělostřelectvo především pro přímou střelbu, PTRS, ženijní a chemické jednotky s účinnou technikou a bojovými prostředky apod. V těchto úderných odřadech (skupinách) najdou široké uplatnění i ruční prostředky jednorázového použití v boji proti obrněným cílům, opěrným bodům a vzdušným cílům (vrtulníkům).

Široce můžeme využívat vzdušných výsadek vysazovaných zejména na volná prostranství v zastavěném prostoru pro vedení útoku na nepřítele z týlu, ničení jeho základů, druhých sledů a znemožnění manévru pro vedení protiztečí. Mohou mít za úkol ovládnout mosty, důležité komunikační uzly a udržet je do příchodu hlavních sil. Společně s diverzními skupinami mohou úspěšně ničit místa velení, spojovací uzly, zásobovací střediska i stanovené opěrné body a tím účinně napomáhat rychlému tempu a úspěšnému pronikání útočících vojsk.

Dělostřelectvo pro nepřímou střelbu a minomety bude vhodné používat centralizovaně především na uskupení živé síly a bojové techniky, rozmístěné v nezastavěném prostoru (náměstí, ulice apod.). Raketometné dělostřelectvo bude kromě ničení živé síly a techniky bořit důležité objekty, které brání pohybu vojsk v útoku uvnitř zastavěného prostoru. Protitankové dělostřelectvo nejefektivněji využijeme v prvních sledech vojsk k ničení ohnisek odporu i obrněných cílů přímou palbou. Bude účelné decentralizovat je na jednotlivé směry a používat v těsné součinnosti s PTRS a plamenomety v sestavě prvosledových motostřeleckých útvarů. Prvosledová vojska bude nutné vybavit dostatečným počtem ručních protitankových prostředků pro boj s obrněnými cíli i opěrnými body na blízkou vzdálenost.

Zastavěný prostor bude poskytovat určitou ochranu letounům na malých výškách a širokému použití bitevních vrtulníků. Jejich včasné zjišťování i ničení bude složitější než na volném prostranství. Vzhledem k možnostem prostředků PVO, hlavně PL dělostřelectvo (zejména malorázové) budeme zpravidla decentralizovat a začleňovat především do prvních sledů (motostřeleckých pluků). Středorázové dělostřelectvo použijeme především na obranu důležitých objektů v operační sestavě útočících vojsk (míst velení, druhých sledů a záloh). Raketové protiletadlové prostředky bude účelné používat k obraně hlavního uskupení, druhého sledu armády a armádní raketové brigády. Ručních protiletadlových prostředků jednorázového použití můžeme efektivně využít zejména v prvním sledu.

V zastavěném prostoru budeme široce využívat ženijního vojska a ženijního zabezpečení vůbec. Vzhledem k specifice armádní operace, útoku na několika směrech, bude efektivnější ženijní prostředky taktéž decentralizovat. Kromě všeobecně platných zásad použití ženijního vojska v útočné operaci, v zastavěném prostoru budou některé zvláštní požadavky na činnost ženijních vojsk, zejména:

- omezit manévry vojsk v obraně ničením mostů uvnitř zastavěného prostoru, zatarasovat komunikace na směrech protiztečí nepřítele apod.;
- zabezpečovat manévry vlastních vojsk za útoku. Půjde především o odstraňování závalů v místech, která lze těžko obejít, budovat náhradní přemostění kanálů a řek v zastavěném prostoru apod.;
- bořit a ničit některé objekty, které slouží nepříteli jako důležité opěrné body a jsou umístěny tak, že nelze jiným způsobem odpor nepřítele zlikvidovat.

Z uvedeného je zřejmé, že ženijní jednotky vybavené především účinnými trhavinami a ženijní technikou musí být začleňovány do prvních sledů útočících vojsk a plnit s nimi úkoly v těsné součinnosti.

Efektivním prostředkem v boji v zastavěném prostoru mohou být plamenomety. Proto i chemické vojsko musí daleko ve větším rozsahu než v nepokrytém terénu s těmito prostředky počítat.

Lze předpokládat, že chemické otravné látky bude nepřítel v zastavěném prostoru používat více centralizovaně než v nepokrytém terénu, kde je možnost širokého manévru. V zastavěném prostoru hlavními prostory budou především hlavní silniční tahy, ulice, důležité křižovatky k důležitým objektům, mostům apod. Na tyto předpokládané prostory bude třeba zaměřit zvláštní pozornost chemického průzkumu. Zamoučené prostory bude velmi složité obcházet. Charakteristické proto bude jejich přímé překonávání, aby nebylo zpomaleno tempo útoku. Proto zasazování chemických vojsk a odmořování živé síly, techniky i terénu bude daleko častější, než v odkrytém terénu.

V oblasti materiálně technického zabezpečení bude mít obránce značnou výhodu. Má totiž možnost využít místních zdrojů a zařízení, jako jsou zdroje pitné vody, sklady PHM, zdravotnická zařízení, sklady potravin, opravárenská zařízení apod. Pohyb vozidel v zastavěném terénu zpravidla nezanechává žádných nebo jen málo demaskujících příznaků a proto zjistit tyto objekty pouhým pozorováním bude složité.

Útočící vojska budou většinou odkázána při zásobování pouze na silnice, ulice a náměstí. Silnice většinou vedou (kromě dálnic a některých silnic s rychlým provozem) přes hustě zastavěný prostor. Jestliže se obránci podaří trvale udržet takovéto prostory pod palbou, bude přísun narušován, nebo i vzhledem k nemožnosti objíždět tyto prostory, zmařen. Proto i v materiálně technickém zabezpečení půjde o decentralizaci a větší osamostatnění prvosledových vojsk.

Vyprošťovací prostředky budeme předsunovat a umísťovat poblíž důležitých křižovatek i bočních ulic tak, aby měly možnost manévru a mohly působit na různých směrech a do různých prostorů. Taktéž sběrná místa poškozené techniky bude účelnější umísťovat poblíž důležitých komunikací a v bočních ulicích.

Vážnou otázkou bude zabezpečení nepřetržitosti a pevného velení. Při plánování útočné operace budeme vycházet z map malého měřítka, popř. plánů osad a měst v zastavěném prostoru. Zásadní zvláštnost bude spočívat v tom, že prvosledové divize budou v rámci armádní útočné operace útočit po směrech, daných komunikačními tahy a hlavními ulicemi. Bude pak velmi složité soustřeďovat síly a prostředky a směr hlavního úderu bude vyjádřen především soustředěním úsilí (použitím jaderných zbraní, letectva, palby dělostřelectva a použitím výsadků). Úkoly svazků budou zpravidla méně hluboké, útočná pásma mohou být užší, bojová sestava méně hluboká.

Rozhodující podmínkou úspěchu operace bude nepřetržitost, zejména taktická součinnost. Při přípravě operace bude nutné organizovat dokonalou, všestranně zabezpečenou součinnost zejména na stupni divize-pluk a níže, se všemi druhy vojsk, speciálních vojsk a služeb. Součinnost bude nutné organizovat i na operačním stupni především pomocí leteckých snímků, filmu, plánů jednotlivých osad v zastavěném prostoru a map větších i menších měřítek.

Místa velení budeme přibližovat bojujícím vojskům a velet z jednotlivých míst (VS, PVS, PoVS) po směrech. Budeme více využívat vrtulníků.

Mám za to, že boj v zastavěném prostoru ne plným právem vidíme neustále jako zvláštnost při vedení útočných operací na západním válčišti. Charakter i našeho zájmového prostoru napovídá, že od druhé světové války se mnohé v zastavěném prostoru změnilo a že s těmito skutečnostmi musíme nejen v taktice, ale i v oblasti operačního umění při organizaci a vedení útoku i obrany reálně počítat.

Je pochopitelné, že v mírové době u označení názvu osady začíná pro vojska hranice území, které je pro ně tabu. Tam, kde začínají zahrady, domy a průmyslové podniky, tam končí prostor cvičení. Proto se také během uplynulých let ve vojscích utvrdil psychologický dojem, že osady (města) je nutné obcházet. Tento názor na základě údajů, které jsem uvedl, bychom si měli v přípravě velitelů, štábů i vojsk přehodnotit. Bude účelné naše velitelsko-štábní cvičení a štábní nácviky na různých stupních velení situovat do zastaveného prostoru a doplňovat je ukázkami dílčích epizod na nižších stupních jak při vedení útoku, tak i obrany. Ve velitelské přípravě věnovat větší pozornost znalostem předpokládaného válčiště i z hlediska prohloubení znalostí vojenské geografie předpokládaného válčiště v duchu RMNO.

PROTIÚDER TANKOVOU DIVIZÍ KE ZNIČENÍ NEPŘÍTELE V PÁSMU PŘIKRYTÍ

Sovětské vojenské umění pokládá za hlavní druh bojové činnosti útok, protože jen rozhodným útokem dosáhneme úplného rozdrčení nepřítele. V průběhu války, a dokonce již při jejím zahájení, nebude vždy možné nepřetržitě a na všech směrech současně útočit.

Jestliže se nepříteli podaří na některých směrech dosáhnout operačního překvapení a dočasně převzít iniciativu, může přinutit část sil nebo i hlavní síly některé z prvosledových armád (nebo dokonce frontu) k přechodu do obrany. Ke zničení úderných uskupení nepřítele, které pronikly na naše území, a k vytvoření podmínek pro přechod do útoku bude nutné pečlivě připravit a všestranně zabezpečit protiúder divizemi druhého sledu armády, někdy i za účasti vševojskových svazků ze vševojskové zálohy či druhého sledu frontu.

Za jakých podmínek se může nepříteli podařit dočasně převzít iniciativu? Podle současných vojenskostrategických koncepcí USA a NSR mohou ozbrojené síly NATO i na evropském válčišti zahájit a vést omezenou válku s použitím jen klasických prostředků ničení buď po předcházejícím období příprav (v trvání několika týdnů i měsíců), nebo bez těchto příprav — nenadálým napadením. Vedle toho se však nevylučuje ani možnost všeobecné jaderné války, která by mohla vzniknout eskalací z omezené války, nebo přímo jejím záměrným rozpoutáním.

Zámysl použití ozbrojených sil NATO můžeme v omezené válce formulovat obecně takto:

- překvapivými hromadnými údery letectva na základny frontového letectva, objekty systému PVOS, velitelská stanoviště, řídicí a komunikační střediska a na vševojskové svazky vybojovat nadvládu ve vzduchu, dezorganizovat řízení státu, velení a činnost vojsk, ztížit nebo znemožnit mobilizaci, změnit poměr sil v pozemním vojsku a izolovat prostor vedení pozemních operací;
- tím vytvořit podmínky k přechodu pozemních sil do útoku, k přenesení boje na naše území, k rozbití hlavního uskupení našich vojsk a po zasazení operačních záloh rozvíjet útok do hloubky našeho území.

V rámci přijatých opatření k omezené válce budou zpravidla ozbrojené síly NATO uváděny postupně do plné bojové pohotovosti. Mohou zaujmout výchozí prostory pro útok, jejichž vzdálenost od čáry zasazení (státní hranice) není pevně stanovena. Podle zkušeností ze cvičení může být 30—70 km. Zaujetí výchozího prostoru pro útok zabezpečují krycí síly na státní hranici nebo v její blízkosti.

Z výchozích prostorů zahajuje nepřítel přibližování k čarám zasazení tak, aby jeho svazky přešly do útoku současně. Přesuny mají být uskutečněny skrytě a v nejkratší možné době, aby protivník byl předstižen v rozvinování. Při cvičeních západoněmecké armády byla dosahována průměrná pochodová rychlost 40 km/h. Během přibližování předpokládá nepřítel vést dělostřeleckou a leteckou přípravu. Dělostřeleckou přípravu nejčastěji plánuje v trvání do 30 minut. Účastní se jí většina dělostřelectva armádního sboru včetně části dělostřelectva druhořadových divizí. Při zahájení může použít i chemického střeliva.

Chce-li nepřítel zvýšit pravděpodobnost dosažení překvapení, nemusí zahájení útočných operací předcházet období zostřeného napětí. Nepřítel uvede vojska do bojové pohotovosti bez předchozího doplnění a mobilizace. Doplnění proběhne nejdříve ve výchozích prostorech k útoku, většinou však až v průběhu operace. Přeskupování sil bude značně omezeno. To bude mít vliv na vytvoření operačního uskupení. Vševojskové svazky předurčené do prvního operačního sledu budou zpravidla zasazovány postupně, v průběhu útoku. V této situaci budou krycí síly v zabezpečovacím pásmu zpravidla málo početné.

K pohraničnímu střetnému sražení čelních sledů dojde pak zpravidla postupně, v závislosti na vzdálenostech mírových posádek od státní hranice. V našem zájmovém prostoru mohou předsunuté odřady nepřítele dosáhnout státní hranice v průměru za 1—2 hodiny, hlavní síly divizí za 2—12 hodin. Bude-li agresi předcházet alespoň krátké přípravné období, může se potřebný čas pro zasazení hlavních sil zkrátit na 2—4 hodiny po zahájení boje krycími silami.

Charakteristickým rysem střetného sražení v tomto případě bude samostatný boj útvarů a svazků na jednotlivých směrech. Vyžaduje se co nejširší rozptýlení sil a prostředků a zvyšuje se význam ochrany boků a křídel. Boj se vyznačuje vysokou manévrovostí a náhlými změnami situace. Zvyšují se požadavky na spolehlivost systému velení a spojení.

Střetné sražení zahájí nepřítel zpravidla vyčleněnými krycími silami a předsunutými odřady divizí prvního sledu. Jejich cílem bude přinutit naše hlavní síly k předčasnému rozvinování v nevýhodných prostorech. Americký polní řád uvádí, že když se podaří realizovat tento záměr a protivník přejde v pohraničním střetném sražení do obrany, jsou tak vytvořeny příznivé podmínky pro další rozvíjení útočné operace hlavními silami, které pak zpravidla prolamují spěšně zaujatá a částečně vybudovaná obranná postavení z chodu. Přitom se první sledy nezavazují do zdoluhavých bojů s jednotlivými ohnisky odporu. Ta jsou izolována a obcházena.

K rozvinutí úspěchu se vytváří zvláštní uskupení, která mají za úkol zmocnit se důležitých objektů v hloubce, rozdělit sestavu protivníka, přerušit spojení, narušit velení, bránit přísunu záloh a přehrazovat ústupové cesty. Důležitou roli přitom budou mít nepřátelské diverzní průzkumné skupiny a jeho taktické a operační výsadky, aeromobilní útvary a svazky a vojskové letectvo.

Při realizaci agresivních zámyslů ve válce, zahájené jen konvenčními prostředky, hraje podle názorů západních vojenských teoretiků významnou roli použití letectva. Vojenské letectvo a systém PVO může ovlivnit zásadním způsobem průběh války a je považováno za rozhodující prostředek k vybojování vzdušné nadvlády. Taktické letectvo spolu s vrtulníky je považováno za hlavní prostředek palebné podpory pozemního vojska. Hromadného úderu na vojska našich svazů a objekty na teritoriu se mohou zúčastnit stovky letounů taktického letectva. Hlavní úsilí tohoto letectva může být zaměřeno do hloubky 200—300 km od státní hranice. Bojová činnost taktického letectva bude v každém případě probíhat v podmínkách intenzivní „radioelektronické války“.

Za těchto předpokladů se rozvine během prvního dne na hlavních operačních směrech urputné pohraniční střetné sražení, kdy obě strany budou usilovat o vybojování vzdušné nadvlády, o získání a udržení iniciativy. Takový způsob zahájení a vedení bojové činnosti obou stran může vysvětlit účastí velkého množství letectva, které bude zdržovat vyvádění a zasazování zejména prvosledových vševojskových svazků a útvarů na jednotlivé směry, způsobovat jim značné ztráty, narušovat velení vojskům, ničit letectvo na letištích i ve vzduchu, mařit mobilizaci vojsk a izolovat hlavní prostory bojové činnosti pozemního vojska. Zasazovaným vševojskovým svazkům může nepřátelské letectvo způsobit značné ztráty.

Na vytváření úderných uskupení vlastních vojsk budou mít vliv různé faktory, jako např. stupeň jejich bojeschopnosti, vzdálenost jejich posádek od státní hranice apod. V podmínkách nenadálého napadení budou vlastní vojska uváděna do plné bojové pohotovosti zpravidla současně, na stanovený signál. Část vojsk začne plnit bojové úkoly okamžitě po obdržení signálu. Budou to zejména hotovostní síly a prostředky PVOS, PVO vojsk a část frontového letectva, určeného k odrážení úderu letectva nepřítele. Část sil a prostředků PVO bude plnit úkoly PVO na osách přesunu vojsk při zaujímání výchozích prostorů pro útok a při přesunu svazků na čáry zasazení.

Svazky a útvary raketového vojska se připraví k vedení úderů z těch míst, kde v danou dobu budou.

Vyčleněné síly a prostředky přikrytí se rychle přesunou ke státní hranici (jestli se to nepodařilo dříve) a zaujmou obranu na směrech útoku nepřítele. Hlavní síly prvosledových divizí pod ochranou předsunutých odřadů zaujmají přímo z posádek výchozí prostory pro útok nebo vcházejí do sražení přímo za přesunu, z chodu, z plánovaných i neplánovaných čar zasazení. Je žádoucí, aby vševojskové svazky určené k činnosti v úderných uskupeních přešly do útoku současně.

Divize druhého sledu a zálohy armády (frontu) vycházejí do určených prostorů rozmístění v operační sestavě hned za prvním sledem. Při tom mohou jít nejdříve do prostorů soustředění po bojovém poplachu. Při přesunu musí být tato vojska schopna plnit i nepředvídané úkoly, včetně záměny svazků prvního sledu.

Velmi složité podmínky pro přechod vojsk do útoku se mohou vytvořit při nenadálém napadení nepřítele s použitím jaderných zbraní.

Podařilo-li se nepříteli dosáhnout operačního překvapení a nepřejdou-li naše svazky úderného uskupení v důsledku ztrát a zdržení do útoku, nebo nedosáhnou-li úspěchu ve střetném sražení (Oper-1-1, čl. 266), může nepřítel v pásmu některé z prvosledových armád nebo na jejich styku dočasně získat iniciativu.

Nebudou-li mít armády k rychlému zasazení ani svazky druhého sledu (vševojskové zálohy), bude pak výhodnější přejít částí sil dočasně do obrany. Jejím cílem bude (Oper-1-1, čl. 265) odrazit útok nepřítel, vyčerpat jeho síly, způsobit mu velké ztráty, zmařit jeho útok a získat čas k vytvoření úderných, popř. protiúderných uskupení. Jejich zasazením si vytvoří podmínky ke zničení úderného uskupení nepřítel a k přechodu do útoku.

V takovém případě zahajují obranné boje nejdříve útvary a svazky vyčleněné do pásma přikrytí. V pásmu přikrytí nebo ve výchozím prostoru pro útok mohou v důsledku velkých ztrát a zdržení přejít do obrany i prvosledové divize.

Během prvního až druhého dne války se může vytvořit v pohraničním pásmu taková situace, že vojska přikrytí a část svazků prvního sledu se bude bránit ještě v pásmu přikrytí a část sil těchto svazků se bude bránit v původních výchozích prostorech pro útok nebo dokonce v jejich hloubce. Svazky druhého sledu vševojskové armády (vševojskové zálohy frontu) mohou být v určených prostorech rozmístěny nebo na přesunu v různé vzdálenosti od těchto prostorů.

Od zahájení nepřátelské agrese může do pásma přikrytí (v pásmu armády) proniknout nepřátelské uskupení v síle několika (3—4) svazků a vyjít do hloubky i několika desítek (20—30—40) kilometrů.

Pak v závislosti na konkrétních podmínkách a zejména na situaci druhého sledu vševojskové armády, se bude velitel armády rozhodovat k protiúderu. Podle síly a složení nepřátelského uskupení, vzdušné situace, možnosti rychlého vytvoření protiúderného uskupení a možností všestranného zabezpečení jeho překvapivého zasazení, stanoví velitel armády (frontu) cíle protiúderu. Základním cílem protiúderu druhého sledu armády by mělo být zničení uskupení, které se vklínilo do pásma přikrytí, obnovit původní stav na státních hranicích a v příznivých podmínkách se pak zmocnit důležitých přechodů přes státní hranici. Úkoly protiúderu bude plnit druhý sled armády zpravidla v součinnosti se svazky prvního sledu armády. Jeho splněním může vytvořit podmínky pro přechod do útoku, k přenesení bojové činnosti na území nepřítel, k plnění upřesněného plánu útočné operace. Přechod do útoku bude zpravidla možný jen po zasazení dalších svěžíh svazků ze vševojskové zálohy velitele frontu. Jejich zasazení budeme spolehlivě chránit ze vzduchu.

Vytváření podmínek pro přechod do útoku chápeme jako proces, v jehož průběhu musí velitelé všech stupňů umět dovedně využít silných stránek dočasně nám vnucené obrany. Rozhodující je zde důkladná příprava, všestranné zabezpečení a organizace smělého, rozhodného a překvapivého protiúderu. Protiúder je také výrazem úpornosti a aktivity obrany. Jeho cílem je (Oper-1-1, čl. 271) „zničit vklínivšího se nepřítel a vytvořit výhodné podmínky pro postupný přechod vlastních vojsk do útoku“.

Při bojové činnosti jen klasickými zbraněmi, protiúder zahajují hromadné údery letectva a palby dělostřelectva. Jejich výsledků musí rychle využít zasazované tankové a motostřelecké svazky, za aktivní účasti prvosledových svazků, které mají rozhodující podíl na ničení vklínivšího se úderného uskupení nepřítel. Objekty úderů letectva budou ZHN, letiště, hlavní uskupení nepřátelských vojsk a zejména jeho tankové zálohy. Palby dělostřelectva soustředíme na nejsilnější části nepřátelského uskupení v dotyku, jeho dělostřelectvo a místa velení. Protiúder svazků a záloh přiváděných z různých směrů musí následovat těsně po palebných úderech na nepřítel. Vojska se budou

rozvíjet do protitúderu zpravidla z chodu. Přitom je výhodné, aby svazky protitúderného uskupení zahajovaly protitúder současně.

Velmi důležité je správně určit dobu zahájení protitúderu. Přitom bereme v úvahu vzniklou situaci, možnost její změny do zahájení protitúderu, vzdálenost prostorů rozmístění vševojskových svazků od čar rozvinutí a další faktory. Protitúder zahájený příliš brzy může vést k zavázání vojsk do vleklých bojů často na podružném směru. Opožděné zahájení protitúderu může zase skončit neúspěchem. Nejvhodnější termín k zahájení protitúderu je, když útok nepřítele je zpomalován nebo zastaven, jeho vojska se nestačila přeskupit, upevnit se na dosažených čarách a přisunout zálohy.

Důležitým předpokladem úspěšného protitúderu je i požadavek vytvoření silného počátečního uskupení, které na směru protitúderu dosáhne potřebné převahy nad nepřítelem. Toho dosáhneme centralizovaným použitím dělostřelectva, stanovením užších pásem divízi protitúderného uskupení, jednosledovým uspořádáním jejich bojových sestav a sladěnou účastí všech prvků operační sestavy armády, zvláště záloh, při zabezpečení protitúderu. Velký význam má i rychlé a překvapivé zasazení vojsk a jejich rozhodná a dobře organizovaná bojová činnost. To často umožní zničit i silnější uskupení nepřítele.

Protitúder v pásmu příkrytí bude mít některé zvláštnosti proti protitúderu vedenému v obranné operaci armády.

Tak např. při nenadálém napadení nepřítele může dojít k situaci, že svazky druhého sledu armády (VŠZ frontu) se budou formovat i ve značné vzdálenosti od státní hranice. Čas k jejich zmobilizování a k přesunu do určených prostorů ovlivní volbu čar zasazení, směrů a doby zahájení protitúderu. Totéž platí i pro některé svazky a útvary druhů vojsk a speciálních vojsk, z kterých vydělujeme posilové prostředky vševojskovým svazkům, nebo se podílejí na zabezpečení jejich přesunu a zasazení do protitúderu, včetně jejich materiálně technického a zdravotnického zabezpečení.

Budeme brát v úvahu i to, že vojska mohou zaujímat operační sestavu ve výchozím prostoru pro útok, který musí umožňovat i odražení útoku silného nepřátelského uskupení, avšak předem určené prostory nemusí odpovídat novým podmínkám situace.

Tyto zvláštnosti a podmínky musí velitelé a štáby plně respektovat. Jen na základě přesné znalosti situace na frontě a situace druhých sledů a záloh přiváděných z hloubky vlastního území můžeme určit potřebné množství sil a prostředků k protitúderu, včas a v příhodném prostoru zformovat protitúderné uskupení a zasadit nepřítele zdrcující úder.

Základním a trvale platným požadavkem úspěšného zahájení bojové činnosti při odražení agrese nepřítele a při vytváření podmínek k přechodu vojsk do útoku je především vysoká bojová pohotovost vojsk, zejména raketového vojska, letectva, vojska PVO a tankových divízi.

Oprávněnost přesného splnění všech uvedených zásad, pravidel a požadavků vyplývá z historického příkladu. Jde o protitúder svazky 8. A — Severozápadního frontu Sovětské armády v prvních dnech Velké vlastenecké války.

Příkrytí státní hranice SSSR v Pobaltí bylo před začátkem války svěřeno vojskům Zvláštního pobaltského vojenského okruhu, který byl 22. 6. 1941 přejmenován na Severozápadní front. Měl 8., 11. a 27. A a další samostatné svazky a útvary. Vojska frontu byla učleněna do dvou sledů; v prvním sledu byla 8. a 11. A, ve druhém 27. A a 5. výsadekový sbor. V sestavě 8. A byl 10. a

11. střelecký sbor a 12. mechanizovaný sbor, 9. ptb, 25. žp a dva opevněné prostory.

Na severozápadním směru rozvinulo německé fašistické velení skupinu armád „SEVER“ se 16. a 18. polní armádou a 4. tankovou skupinou (celkem 29 divizí, z toho 3 tankové a motorizované divize) s úkolem rozbít sovětská vojska v Pobaltí a ovládnout Leningrad a Kronštadt). Proti 18. A a 4. tankové skupině byla rozmístěna vojska sovětské 8. a 16. A a část sil 11. A.

Úkolem 8. A bylo spolehlivě střežit státní hranici v pásmu širokém 160 km. V případě proniknutí nepřítele na území Litevské SSR rozbít jeho vojska v pohraničním střetném sražení a zabránit jim v dalším postupu. Pásmo přikrytí státní hranice zahrnovalo předpolí, hlavní pásmo obrany a týlovou (armádní) čáru. Jeho ženíjný vybudování nebylo k 22. 6. 1941 zdaleka dokončeno.

Vyvádění svazků 8. A do stanovených pásem bylo zahájeno na rozkaz velitele okruhu. V prvním sledu 8. A byl 10. a 11. střelecký sbor. 10. střelecký sbor zaujímal obranu v šířce 120 km s 10. a 90. sd v prvním sledu. 11. střelecký sbor se rozvínoval v pásmu širokém 40 km se 125. a 48. sd v prvním sledu. 48. sd však do rána 22. 6. nestihla zaujmout obranu. V jejím pásmu byly jen tři střelecké prapory, které budovaly obranná zařízení.

12. mechanizovaný sbor (23., 28. td a 202. mod) jako druhý sled 8. A se soustředil po divizích v prostoru 70–120 km od státní hranice. Vzdálenost mezi divizemi byla 60–65 km.

28. td, 202. mod a 9. ptb byly rozmístěny v hloubce pásma 11. střeleckého sboru na směru hlavního úderu nepřítele. 23. td byla v hloubce pásma 10. ss. V pásmu 8. A měl nepřítel ráno 22. 6. ve všech ukazatelích trojnásobnou převahu.

Za úsvitu 22. 6. nenadále vtrhla německá fašistická vojska na území SSSR. Po úderech nepřátelského letectva a dělostřelectva přešla do útoku pěchota a tanky. Na státní hranici se od prvních minut rozpoutaly urputné boje. O každý metr sovětské země musel nepřítel bojovat s velkými ztrátami.

18. německé armádě, která útočila proti 10. ss, se podařilo do konce dne dosáhnout jen nepatrného úspěchu. 4. tanková skupina, která měla značnou převahu, srazila z předního okraje tři střelecké prapory 48. sd, udeřila na odkrytý levý bok 125. sd a přinutila ji k odchodu. Do večera pronikly čelní útvary nepřítele hlavním pásmem obrany 11. ss do hloubky 15–20 km. Na styku 8. a 11. A vytvořil nepřítel silný tankový klín, vzniklo nebezpečí proniknutí do hlubokého týlu. Proto se Vojenská rada frontu rozhodla protiúderem z rána 23. 6. rozbít 4. tankovou skupinu nepřítele, proniknout ke státní hranici a obnovit původní obranu. Protiúderu se měly zúčastnit celkem tři tankové, dvě motorizované a jedna střelecká divize.

Proti osmi divizím úderného uskupení nepřítele bylo protiúderné uskupení ze šesti divizí. Na směru protiúderu byl poměr sil: v osobách 2,2 : 1 a v dělech a minometech 1,8 : 1 (ve prospěch nepřítele), v tancích 1,5 : 1 (ve prospěch sovětských vojsk).

Protiúdernému uskupení velel velitel 8. A genmjr. Sobennikov. Podle jeho rozhodnutí měl 12. ms k 03.00 h 23. 6. zaujmout výchozí postavení k protiúderu v prostoru Varňaj a v 04.00 h zahájit úder do levého boku úderného uskupení nepřítele na směru Tauraga.

Velitel 3. ms genmjr. T. V. Kurkin měl do 03.00 h 23. 6. soustředit 2. td a 84. msd v prostoru Rasejňaj a v 04.00 h zahájit vstříčný úder do pravého

boku 4. tankové skupiny nepřítel, rovněž ve směru na Taurage. Hloubka úkolu dne obou mechanizovaných sborů byla okolo 55 km.

V době, kdy velitelé svazků obdrželi bojové úkoly, byly tankové divize 12. ms vzdálené na 40—60 km od čar zasazení, kromě 23. td, která byla vzdálená kolem 120 km. Mohla se zúčastnit protiúderu ke konci 23. 6.

Pomalu se přesunovala i 28. td. Za přesunu byla neustále bombardována, utrpěla značné ztráty a výchozí postavení zaujala teprve k 10.00 h 23. 6. Její tanky však spotřebovaly všechny PHM. K doplnění bylo třeba přisunout PHM z divizních skladů z mírové posádky vzdálené 190 km. Kolona cisteren vyslaná do skladů byla nepřetržitě napadána nepřátelským letectvem, takže PHM mohly být přivezeny až v 15.00 h 23. 6.

Ani divizím 3. ms (11. A) se nepodařilo včas dosáhnout stanoveného prostoru. Během jejich přesunu nepřítel přinutil k ústupu 48. sd a zmocnil se jejich předpokládané čáry zasazení. Divize 3. ms dosáhly nové čáry k 12.00 h 23. 6. a z chodu zahájily protiúder. K němu se připojila i 48. sd. Za tři hodiny byla zasazena i 28. td (12 ms), zatímco 202. mod a 9. ptb (tohoto sboru) odrážely nepřítel palbou z místa.

Přestože se nepodařilo dosáhnout překvapivého a současného zasazení všech sil do protiúderu, byl útok nepřítel k večeru 23. 6. zastaven, byly mu způsobeny značné ztráty a byl přinucen přeskupit síly a prostředky. Za úsvitu 24. 6. pokračovaly opět tuhé boje. Protiúder přerostl v urputné střetné sražení. Na obou stranách se ho zúčastnilo přes 1000 tanků, kolem 2700 děl a minometů, více než 175 000 osob a značný počet letectva.

Večer 24. 6. se ukázalo, že dosavadními silami není možné rozbit 4. tankovou skupinu nepřítel. Plánovaných cílů protiúderu nebylo dosaženo. Přesto se ale svazkům protiúderného uskupení podařilo dočasně zastavit postup nepřítele a umožnit hlavním silám 8. A pokračovat ve vedení aktivní a vysoce manévrové obrany na přístupech k Leningradu. [Údaje vzaty z „Vojenno-istoričeskij žurnal“, čís. 7/1974.]

Tento příklad protiúderu při odrážení agrese je v mnoha směrech poučný a některých zkušeností můžeme využít i v soudobých podmínkách.

(Pokračování v příštím čísle)

KE SBĚRU INFORMACÍ O SITUACI

Vědeckotechnická revoluce působí na všechny oblasti našeho života a promítá se i do oblasti vojenství. Stále větší úloha v tomto technickém rozmachu se přisuzuje štábům, které zabezpečují přípravu a řízení vojsk při bojové činnosti. Proto nároky na jejich práci se neustále zvyšují. Stálým požadavkem na práci štábů je zabezpečit pevné, pružné a nepřetržité velení. Co to znamená uvádí Vševojsk-1-1: „Nepřetržitost velení se dosahuje spolehlivým spojením s podřízenými a spolupůsobilými útvary (jednotkami) i s nadřízeným velitelem, rozptýleným rozmístěním míst velení a jejich včasným přemísťováním v průběhu boje, v případě nutnosti rychlým přenesením velení z jednoho místa velení na druhé i včasným podáváním hlášení nadřízeným a neustálým informováním podřízených a sousedů o situaci“.

Z této široké oblasti úkolů chci uvést některé zkušenosti ze sběru a přenosu informací o situaci vlastních vojsk a nepřítelů.

V této oblasti vidím ještě dosti nedostatků, které by mohly mít za následek zbytečné ztráty na lidech i materiálu a ohrožení splnění stanovených úkolů.

Má-li štáb účinně řídit bojovou činnost, potřebuje znát situaci podřízených vojsk a rozhodnutí jejich velitelů. Rychlé soustřeďování informací není samoúčelné, ale je nezbytným předpokladem pro plnění časových lhůt rozhodovacího procesu, především při metodě souběžného plánování.

Je známo, že sebelepší rozhodnutí nemá cenu, přijde-li pozdě. Výchozím předpokladem pro včasné rozhodnutí je včasný sběr informací o situaci podřízených vojsk. Zkušenosti z různých cvičení ukazují, že právě v této oblasti máme ještě určité nedostatky.

Směroví důstojníci a jejich protějšky informační důstojníci nebo skupiny se ne vždy důsledně připravují pro svoji funkci. Ukazuje se, že připravovat se pouze na svém stupni velení není dostatečné. Důležitá je společná příprava jednotlivých stupňů velení, při které procvičíme všechny otázky vzájemné součinnosti. Přitom bychom neměli přípravu zaměřit pouze na teorii, ale na nácvik praktické činnosti.

Při shromažďování údajů o situaci a jejich vyhodnocování nám praxe ukázala, že je vhodné dodržovat tyto zásady:

- údaje o situaci musí podřízený štáb předávat souběžně s jejich získáním, bez vyčkávání na shromáždění úplné situace;
- hlášení předávat utajeně telefonem (na nižších stupních rádiem kódovaně) přímo diktátem z mapy;
- hlášení o zásadních změnách situace posílat zdvojeně, tj. doplnit písemně na průsvitce kurýrem.

Přitom bychom si měli uvědomit, že nelze stanovit pořadí informace nejdříve pro velitele a vlastní štáb a pak informovat nadřízený stupeň. Informaci je třeba předávat současně vlastnímu i nadřízenému veliteli a k tomu je třeba vytvořit podmínky.

Při současných požadavcích na rozptýlené rozmístění jednotlivých pracovišť na VS je to velmi složité. Vzdálenosti mezi pracovišti zejména na vyšších stupních velení prodlužují dobu pro sběr a předání informace o situaci. Nejsme-li ještě dostatečně připraveni pro tuto činnost, dochází pak k velkým časovým ztrátám.

Na čas má také vliv způsob předávání a přebírání informací. Je rozdíl, jestliže situaci podřízené jednotky zapisujeme nejdříve do zápisníku zpráv a pak překresluje do pracovní mapy, nebo ji s využitím utajeného spojení (telefonem nebo rádiem) rovnou zakresluje do pracovní mapy. K tomu jsou však potřebná náhlavní sluchátka, abychom měli volné ruce při zakreslování.

Důležité je též, abychom znali jaké jsou požadavky na předávání informací o situaci na jednotlivých stupních velení.

Štáb pluku musí znát situaci stále. Náčelník štábu musí neustále informovat o situaci pluku nadřízeného náčelníka štábu prostřednictvím jeho orgánů — směrového důstojníka. Informace nemůže být podrobná, ale musí obsahovat zásadní prvky bojové sestavy nutné pro rozhodnutí nadřízeného velitele. Situace předáváme rádiem s utajovačem nebo s využitím hovorových tabulek. V druhém případě se doba pro předání zvětšuje až dvojnásobně.

Dále je důležité koho informovat? Směrový důstojník převezme situaci a informuje o ní svého velitele a pak zpravidla v pořadí stanoveném metodikou práce vlastní a nadřízený štáb. Je toto vžité pořadí správné? Jaký čas uplyne od okamžiku převzetí situace od podřízeného do doby jeho předání nadřízenému štábu? Z praxe víme, že tato doba u štábu divize je asi 40 minut a u štábu armády dokonce jedna hodina. Je to poměrně dlouhá doba, za kterou se situace na bojišti může podstatně změnit. Proto požadavek, abychom situaci předávali souběžně na všechny složky, je zcela opodstatnělý a dokonce nutný.

Z toho pak vyplývá, že je třeba buď zvýšit počet pracovníků, nebo upravit dosavadní způsob rozmístění pracovišť ve štábu. Současný vývoj v oblasti velení jde směrem ke snižování počtu štábních pracovníků a tím ke zmenšování míst velení. Jde o snížení zranitelnosti velitelských stanovišť a v souladu s tím i o zvýšení jejich pohyblivosti.

Proto zlepšení můžeme docílit jedině úpravou pracovišť tak, aby informace o situaci podřízených vojsk šla **do informačního střediska**, které informuje velitele, nadřízený a vlastní štáb. Jde tedy o sloučení směrových důstojníků s informační skupinou a vytvoření informačního střediska, které přijímá i předává informace.

Celý systém předávání informací o situaci je třeba integrovat od nejnižších stupňů velení po nejvyšší. Rozpracovat metodiku sběru a předávání informací

o situaci na každém stupni velení a podle ní se řídit. Určitou metodiku náš štáb zpracoval, ale nebyla ještě dostatečně prověřena na jednotlivých stupních velení. Nestačí totiž stanovit pouze obsah informace, prostředky pro předání a čas k tomu vyhrazený, ale je nutné prakticky ověřit reálnost a opodstatněnost stanovených opatření a norem. Např. při předávání informace ze stupně pluk na divízi je třeba stanovit pořadí dílčích informací, obsah (do jakých podrobností zacházet) informace a čas nutný pro předání.

Při stanovení obsahu informace je třeba vycházet z toho, co velitel pro přijetí reálného rozhodnutí nezbytně potřebuje. Informaci bychom měli předávat tak, aby mohla být znovu zakreslena do mapy. V tomto případě by mělo být stanoveno:

1. Charakteristika bojové činnosti pluku,
2. Situace prvního sledu po praporech, každý prapor určit dvěma body (pravé a levé křídlo).
3. Situace druhého sledu pluku za přesunu, nebo prostor soustředění — jedním bodem, obrana dvěma body.
4. Dělostřelectvo v palebném postavení — jedním bodem střed oddílu, při přesunu — jedním bodem čelo proudu.
5. Protitankovou zálohu s pohyblivým odřadem zatarasovacím na palebné čáře dvěma body, ve vyčkávacím prostoru nebo za přesunu jedním bodem.
6. VS jedním bodem.
7. Situace nepřítele v dotyku do praporů. Každý prapor dvěma body.

Doba pro předávání této informace ze všech štábů pluků na divízi s využitím rádia s utajovačem nesmí přesáhnout 15—20 minut. K tomu můžeme dospět systematickým procvičováním.

Obdobně můžeme stanovit pořadí, obsah a dobu předání a převzetí informace vyšších štábů tak, aby celková doba převzetí informace o situaci ve štábu frontu nepřesáhla 60—90 minut.

Závěrem chci zdůraznit, že znalost situace je důležitou součástí rozhodovacího procesu. Dosavadní nedostatky v tomto smyslu můžeme odstranit jedinečně pravidelnou a komplexní přípravou lidí a dokonalým vybavením pracovišť spojovacími prostředky a pomůckami, které urychlují práci. Pak můžeme tento náročný úkol odpovědně splnit.

CENTRALIZACE A KOMPLEXNOST V ŘÍZENÍ PRŮZKUMU

V článku „Centralizace a komplexnost ve vojenském zpravodajství“ [Vojenská mysl 3/1977] jsem objasnil význam a obsah centralizace a komplexnosti v řízení průzkumu a zpracování zpráv, jejich vzájemný vztah a úlohu v celém systému vojenského zpravodajství. V logické návaznosti se chci zabývat formami a metodami uplatňování centralizace a komplexnosti v činnosti zejména v vševojskových štábů při řízení průzkumu.

Formy a metody uplatňování centralizace a komplexnosti je třeba ve vševojskových štábech realizovat ve formách a metodách řízení průzkumu.

Forma nachází své uplatnění zejména v systému řízení a vztahuje se více na strukturu systému řízení, než na strukturu procesu řízení. V procesu řízení se více naplňuje jeho podstata a obsah, který určuje a podmiňuje metody řízení. Pro vymezení metod řízení je rozhodující jejich přímý vztah k obsahu, tedy zejména k procesu řízení. Pojem metody se tedy více vztahuje k procesu řízení.

Teoretickým východiskem pro další řešení je tedy závěr, že ve vševojskových štábech:

- formy uplatnění centralizace a komplexnosti budou orientovány zvláště na systém řízení průzkumu,
- metody uplatnění centralizace a komplexnosti budou zaměřeny zejména na proces řízení průzkumu.

Formy uplatňování centralizace a komplexnosti

Každý systém velení, tedy i systém řízení průzkumu, musí respektovat řadu požadavků, mezi něž patří pevnost a spolehlivost, pružnost a operativnost, mobilnost, utajení, centralizace velení, iniciativa a relativní samostatnost každého jeho článku. Tyto požadavky se projevují v jednotlivých prvcích systému velení (orgány velení, místa velení, technické prostředky velení) a realizují v jeho funkční, organizační a technické stránce. V nich tedy budeme volit odpovídající formy centralizace a komplexnosti řízení průzkumu.

Funkční stránka vyjadřuje činnost orgánů velení ve shodě s jejich povinnostmi a stanovenými vzájemnými vztahy. Z tohoto hlediska má rozhodující

význam správné stanovení a vhodná aplikace funkčních povinností orgánů velení a vyřešení odpovídajících vztahů a vazeb mezi nimi. Současný stav v praktickém uplatňování centralizace a komplexnosti při řízení průzkumu ukazuje na nutnost teoreticky rozpracovat, upřesnit, doplnit a vhodně uspořádat úkoly a povinnosti těchto funkcionářů, kteří se ať již přímo nebo nepřímo na řešení této otázky podílejí. Největší angažovanost a vliv v této oblasti mají zpravodajské orgány vševojskového štábu. Vedle nich je to celá řada dalších funkcionářů toho kterého stupně velení. Jejich přehled na stupni vševojskového svazku a vševojskové armády uvádí **tabulka 1**.

Tabulka 1

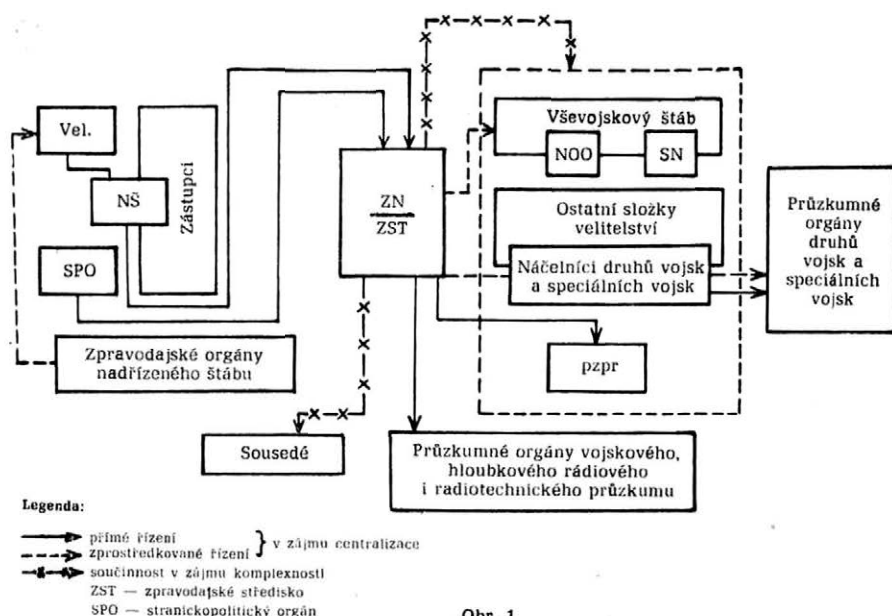
Složka velitelství		Msd (td)		Vševojsková armáda	
		přímý	nepřímý	přímý	nepřímý
		podíl na uplatnění centralizace a komplexnosti v řízení průzkumu			
Velitel, NŠ (zástupci)					
Stranickopolitický orgán					
Zástupce NŠ					
Vševojskový štáb	NOSK (NOO) + skupiny (oddělení)				
	ZN (NZO) + skupiny (oddělení)				
	SN (NSO) + skupiny (oddělení)				
	Náčelník skupiny vojskového letectva + skupina				
	Náčelník skupiny REB + skupina				
Skupiny (odd.) druhů vojsk a speciálních vojsk					
Skupiny (odd.) služeb					

Poznámka: Základní členění velitelství vševojskového svazku (svazu) je podle Oper-2-1, čl. 2, str. 5.

Podrobné rozpracování základních úkolů těchto funkcionářů ve směru k zabezpečení centralizace a komplexnosti v řízení průzkumu není ještě zárukou důsledného plnění v praktické činnosti. Jejich realizaci podmiňují formy vztahů a vazeb mezi jednotlivými pracovníky. Přitom jde o uplatnění vztahů, které vyplývají ze vzájemné podřízenosti a nadřízenosti i z potřeb součinnosti na stejné úrovni. Potřebné vazby v tomto smyslu, jejichž realizace je nezbytná na stupni vševojskového svazku uvádí **obr. 1**.

Způsob řešení u vševojskové armády je obdobný s přihlédnutím k nutnosti zapojit další funkcionáře na tomto stupni velení (zástupce náčelníka štábu, náčelníka skupiny radioelektronického boje a náčelníka skupiny vojskového letectva).

Optimální centralizace a komplexnosti ve funkční stránce systému řízení průzkumu dosáhneme tehdy, budeme-li je dobře znát a dovedně aplikovat ve své praktické činnosti a vzájemných vztazích. Přitom musíme respektovat zásadu, že zpravodajské orgány vševojskového štábu jsou na základě úkolů, pokynů a nařízení velitele, náčelníka štábu a nadřízeného povinny a zároveň

Obr. 1

oprávněně řídit, ovlivňovat a usměrňovat všechna opatření spojená se zabezpečováním centralizace a komplexnosti v řízení průzkumu.

Organizační stránka systému velení charakterizuje organizačně tabulkovou strukturu orgánů velení a rovněž používaný systém a organizaci míst velení. Optimální uplatnění centralizace a komplexnosti řízení průzkumu vyžaduje dílčí úpravy v umístění zpravodajských středisek na místech velení a některé zásahy do jejich vnitřního uspořádání, obsazení a vybavení podle praktických poznatků a zkušeností. Zároveň je třeba řešit méně uspokojivý stav na jejich druhých polohách.

Technická stránka systému velení vyjadřuje stav vybavení systému technickými prostředky. Z těchto prostředků budeme věnovat pozornost zejména těm, které mohou formy uplatňování centralizace a komplexnosti nejvíce ovlivnit. Jsou to spojovací prostředky a z prostředků dokumentace a jejího rozmnožování půjde o bojovou průzkumovou dokumentaci. Bude vhodné zavést autonomní spojení zpravodajských orgánů po vertikální linii a jejich vnitřního, samostatného spojení se všemi funkcionáři, kteří se podílejí na řízení průzkumu. Unifikované a formalizované bojové průzkumové dokumenty musíme plně využívat bez různých úprav a vlastních interpretací. Po soustředění a vyhodnocení poznatků bude pak nutné upravit je centrálně v rámci celé ČSLA.

Metody uplatňování centralizace a komplexnosti

Příčiny malé efektivity řízení průzkumu je nutné hledat v první řadě ve vlastní organizaci systému řízení. Jsou-li jeho struktura, prvky a vztahy nejvhodněji uspořádány a zabezpečují cílovou součinnost systému, pak musíme hledat příčiny a odpovídající opatření v procesu řízení průzkumu.

Zatímco opatření v systému řízení průzkumu přispívají ke zkvalitňování forem uplatnění jak centralizace, tak i komplexnosti a jsou v podstatě shodné, je třeba v procesu řízení průzkumu metody uplatňování obou principů diferencovat (zejména pokud jde o specifické metody).

Výjimku tvoří pouze základní obecné metody, používané v jednotlivých fázích cyklu řízení, kde jsou příslušné požadavky závazné pro metody zabezpečující jak centralizaci, tak i komplexnost při řízení průzkumu. Jde o metodu souběžného plánování, zprostředkovaného organizování, improvizovaného operativního řízení a nepřímé kontroly, v nichž je uplatňování obou principů velice obtížné, složité a vysoce náročné na řídicí pracovníky, zejména zpravodajské orgány vševojskového štábu.

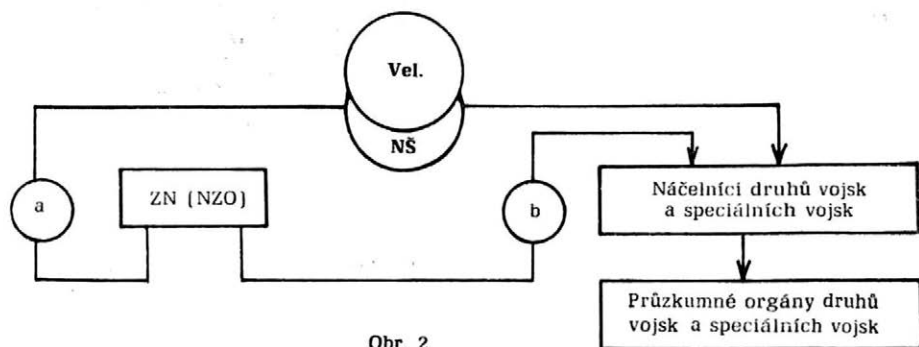
Volba metod vedoucích k uplatnění centralizace

Prvek cílevědomosti při volbě metod v zájmu centralizovaného řízení průzkumu je dán nutností přihlížet k specifikám jednotlivých druhů boje a z toho vyplývajícím zásadám a požadavkům na průzkum, zejména ve smyslu soustředění jeho hlavního úsilí. V souvislosti s tímto jde hlavně o aplikaci metod přímého a zprostředkovaného působení na všechny prvky průzkumu daného stupně velení.

Na stupni vševojskového svazku podléhají přímému působení zpravodajských orgánů vševojskového štábu podle úkolů průzkumu stanovených velitelem, náčelníkem štábu a nadřízeným orgánem průzkumné orgány, vytvářené ze sil a prostředků průzkumného praporu. Analogicky je tomu na stupni vševojskové armády, s přihlédnutím k organizační struktuře sil a prostředků průzkumu tohoto stupně velení.

Metody činnosti volíme takové, aby se cesty přímého působení maximálně zkracovaly, zrychlovaly a vedly k rozšíření a prohloubení centralizace ve všech fázích cyklu řízení průzkumu, zvláště pak při plánování a organizování.

Zprostředkované působení zpravodajských orgánů vševojskového štábu uplatňujeme na taktickém i operačním stupni zejména ve směru k průzkumu podřízených vševojskových útvarů (svazků) druhů vojsk a speciálních vojsk. Zpravodajské orgány vševojskového štábu mohou a musí uplatňovat svůj vliv na průzkum druhů vojsk a speciálních vojsk v zájmu jeho centralizace pouze prostřednictvím příslušných náčelníků (jimi pověřených důstojníků). Cesty takového zprostředkovaného působení ukazuje **obr. 2**.

Obr. 2

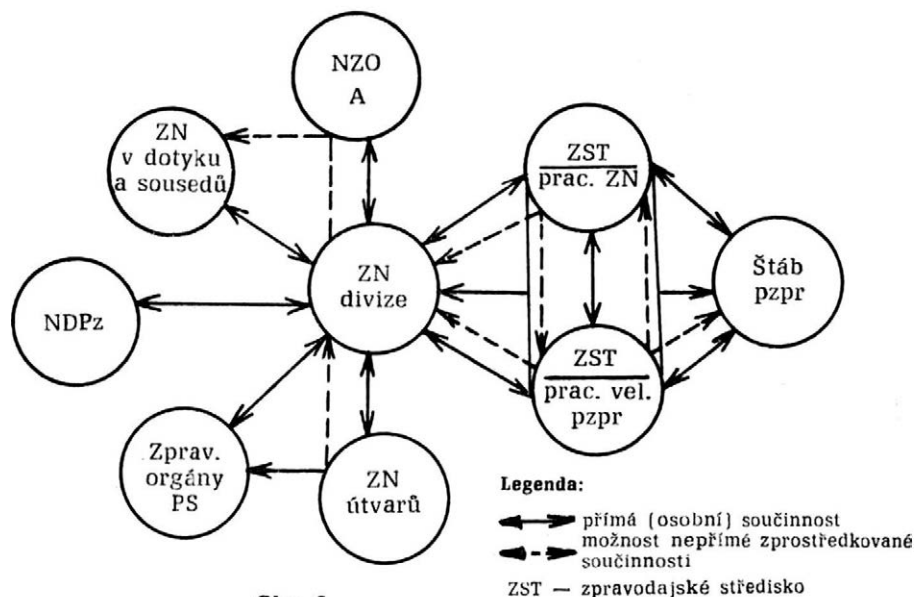
První z cest (a) odpovídá soudobým požadavkům, avšak je zdoluhavá, těžkopádná a málo pružná. Druhá cesta (b) je netradiční, značně urychluje celý proces řízení, avšak klade vysoké nároky na odbornou úroveň funkcionářů. Předpokladem jejího použití je nastolení soudružských vztahů na štábu, vzájemná důvěra a nezbytnost dodatečné informace náčelníka štábu o přijatých opatřeních.

Volba metod vedoucích k uplatnění komplexnosti

Komplexnost při centralizovaném řízení průzkumu dosáhneme takovými metodami, které zabezpečí co nejracionalnější využití všech druhů průzkumu, způsobů jeho vedení a průzkumných orgánů. Mezi nejúčinnější z nich patří metody těsné, kvalitní, nepřetržité a promyšlené součinnosti orgánů, které se podílejí na řízení průzkumu ve všech jeho fázích. Její realizace je nutná jak mezi zpravodajskými orgány navzájem, tak i mezi nimi a ostatními funkcionáři, kteří mají vliv na řízení průzkumu.

Metoda součinnosti mezi zpravodajskými orgány dovoluje zabezpečit optimální sladění všech opatření průzkumu, přijímaných na témže i na různých stupních velení. Možné součinnostní vazby na stupni vševojskového svazku — viz **obr. 3**.

V souladu se zásadami řízení průzkumu na tomto stupni velení jsou do procesu zahrnuti rovněž funkcionáři průzkumného praporu, kteří pracují ve zpravodajském středisku a na štábu průzkumného praporu. V některých případech má také značný význam součinnost se zpravodajskými orgány Pohraniční stráže a útvarů (svazků) v dotyku. Po vertikální linii řeší zpravodajský náčelník vševojskového svazku otázky v zájmu komplexnosti s jemu podřízenými i nadřízenými odbornými náčelníky. Půjde zejména o upřesnění zpravo-

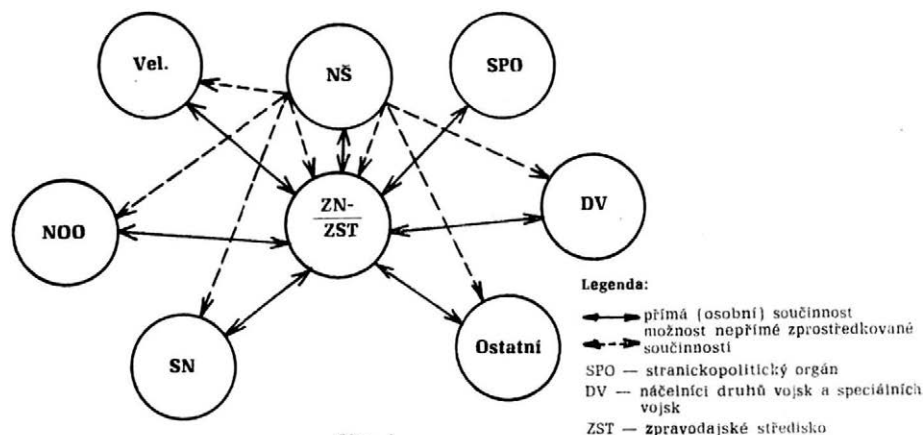

Obr. 3

dažské zodpovědnosti za pokrytí jednotlivých objektů průzkumu v závislosti na konkrétní situaci.

Po horizontální linii dosáhne zpravodajský náčelník komplexnosti těsnou součinností s hlavními funkcionáři obou pracovišť zpravodajského střediska, s náčelníkem štábu průzkumného praporu a náčelníkem dělostřeleckého průzkumu. Při tom ovšem respektujeme zásady podřízenosti a nadřízenosti. Tzn., že i při řešení součinnostních otázek je plně zachována řídicí úloha náčelníka zpravodajského oddělení vševojskové armády ve směru k zpravodajskému náčelníkově vševojskového svazku, stejně jako zpravodajského náčelníka ve vztahu k jemu podřízeným funkcionářům.

Zájem širších souvislostí vyžaduje, aby se princip komplexnosti v centralizovaném řízení průzkumu neomezoval pouze na zpravodajské důstojníky. K tomu dopomáhá aplikace metody součinnosti mezi zpravodajskými orgány a ostatními funkcionáři na příslušném stupni velení. Její grafické vyjádření pro stupeň vševojskového svazku ukazuje **obr. 4**.

Obr. 4

I přes existující nadřízenost a podřízenost je uplatnění metody součinnosti mezi velitelem, stranickopolitickým orgánem, náčelníkem štábu a zpravodajským náčelníkem nezbytným předpokladem pro zabezpečení komplexnosti v řízení průzkumu, zvláště pokud jde o správné pochopení a upřesnění úkolů při jeho plánování a operativním řízení.

Největší význam pro zabezpečování komplexnosti má těsný kontakt zpravodajského náčelníka s náčelníkem štábu. Na jeho kvalitě a intenzitě závisí úroveň ostatních součinnostních vztahů. Proto je nutné, aby náčelník štábu důsledně vyžadoval úzkou spolupráci mezi všemi zainteresovanými funkcionáři a tím umožnil zpravodajskému náčelníkovi realizovat metodu součinnosti v zájmu komplexního řízení průzkumu.

Obě uváděné metody budou obdobným způsobem aplikovány na stupni vševojskové armády s přihlédnutím k většímu rozsahu funkcionářů zainteresovaných na řízení průzkumu, stejně jako zpravodajských a průzkumných orgánů na tomto stupni velení.

Závěr

K základním způsobům zdokonalování velení vojskům patří:

- zlepšování organizační struktury a ostatních forem v systému velení,
- zdokonalování pracovních metod velitelů a štábů v procesu velení,
- využívání prostředků mechanizace a automatizace,
- zavádění automatizovaných systémů řízení a rozsáhlá aplikace matematických metod v procesu velení vojskům.

V článku jsem se zaměřil na první dva způsoby. Jejich aplikace umožňuje totiž zvýšit operativnost a kvalitu řízení ihned nebo v nejkratší možné době, ještě před zavedením automatizovaných systémů řízení. Druhý z nich vedle toho nevyžaduje použití nákladné techniky a zvláštních materiálních výdajů.

Na úroveň velení vůbec a řízení průzkumu zvláště má značný vliv uplatnění centralizace a komplexnosti v jeho systému i procesu. Při hledání všestranně nejvýhodnějších a nejefektivnějších — tzn. optimálních — variant řešení tohoto problému vystupuje do popředí volba a použití správných forem a metod jejich uplatňování. Dialektická podstata vojenského zpravodajství jako takového a všech jeho součástí — tedy i řízení průzkumu — však vyžaduje, abychom otázky centralizace a komplexnosti, stejně jako forem a metod jejich uplatňování, chápali a realizovali ve velmi úzkém vzájemném vztahu, souvislostech a návaznostech.

Současná zpravodajská praxe, stejně jako reorganizační opatření v pozemním vojsku našeho potencionálního nepřítele vyvolávají nutnost stále zdokonalovat používané a zavádět nové formy a metody uplatňování centralizace a komplexnosti řízení průzkumu ve vševojskových štábech na taktickém i operačním stupni.

VÝPOČET POTŘEBY PROSTŘEDKŮ PRO BOJ SE SAMOHYBNÝM DĚLOSTŘELECTVEM

Boj s nepřátelským samohybným dělostřelectvem je jedním z významných palebných úkolů vlastního dělostřelectva. Pro jeho efektivní plánování a organizaci představují důležitou vstupní informaci údaje o potřebě vlastních dělostřeleckých prostředků, tj. dělostřeleckých palebných jednotek a střeliva. Obtížnost výpočtu spočívá v tom, že je musíme mít s patřičným předstihem, abychom jejich výsledků mohli včas využít. Přitom nebudeme mít všechny potřebné přesné údaje. Jde tedy o poměrně složitý proces předběžných výpočtů s omezenou vstupní informací.

Výpočet potřeby vlastních prostředků pro boj s nepřátelským samohybným dělostřelectvem má dvě základní stránky. Je třeba zjistit potřebu vlastních prostředků pro současné vyřazení všeho nebo alespoň části nepřátelského samohybného dělostřelectva uskupeného v určitém pásmu a dále potřebu vlastních prostředků pro postupné vyřazení všeho nebo alespoň části nepřátelského samohybného dělostřelectva v určitém pásmu.

Pod pojmem **vyřazení nepřátelské** samohybné dělostřelecké baterie rozumíme dosažení takového palebného účinku, při němž tato jednotka buď dočasně nebo trvale ztrácí svoji bojeschopnost. První případ představuje **umlčení** a v druhém mluvíme o **zničení**. Ze střeleckotechnického hlediska počítáme přitom s vyřazením 20 až 30 % živé síly a bojové techniky při umlčení a 50 až 60 % při zničení.

V prvním případě jde o to, zjistit **nezbytný počet vlastních dělostřeleckých baterií resp. oddílů**, který je nutný k současnému vyřazení stanoveného počtu nepřátelských samohybných dělostřeleckých baterií. Tento požadavek vystupuje do popředí zejména v rozhodujících fázích útočného boje jako jsou jeho zahájení, zasazování druhých sledů a odrážení nepřátelských protiztečí a protiúderů, překonávání vodních překážek apod. Při výpočtu předpokládáme, že každá ze stanoveného počtu vlastních dělostřeleckých jednotek bude schopna úkol plnit, tj. bude mít k dispozici potřebné množství střeliva, bude mít požadovaný dostřel atd. Při výpočtu tohoto nutného počtu vlastních jednotek vycházíme z údajů Pravidel střelby a řízení palby pozemního dělostřelectva,

příloha 1, v níž je uveden počet baterií, nutných k umlčení různých cílů. Pro naše účely z této přílohy využijeme údaje — viz **tab. 1**.

Tabulka 1

Počet dělostřeleckých baterií nutných k umlčení samohybného dělostřelectva

Baterie (četa) samohybných děl	Počet baterií při střelbě na dálku		
	do 10 km	od 10 km do 15 km	nad 15 km
Neobrněných	1	2	3
Obrněných	2	3	4

V druhém případě máme zjistit **nutné množství střeliva**, které je nezbytné k postupnému vyřazení daného počtu nepřátelských samohybných dělostřeleckých baterií. Při výpočtu vycházíme z údajů Pravidel střelby a řízení palby pozemního dělostřelectva, tabulka 2. Pro další potřeby využijeme z těchto údajů hodnot — viz. **tab. 2**.

Tabulka 2

Průměrné normy spotřeby střel k umlčení samohybné baterie (čety)

Druh a ráz cíle	Při střelbě ráží				
	100	122	130	152	122 RM
Baterie (četa) obrněných děl	720	450	360	270	400
Baterie (četa) neobrněných děl	360	240	220	180	320

Údaje v tabulce 2 platí za těchto podmínek:

- dálka střelby je do 10 km (pro raketometry nezávisle na dálce),
- příprava prvků pro účinnou střelbu úplná nebo použití zastřelovacího děla (pro raketometry jsou normy spotřeby střel stejné pro všechny způsoby určení prvků střelby),
- úkolem střelby je umlčení cíle,
- střelba se vede střelami se zapalovačem nastaveným na tříštivý nebo trhavý účinek.

Klasifikace nepřátelského samohybného dělostřelectva

Pro výpočet můžeme nepřátelské samohybné dělostřelectvo rozdělit do dvou skupin, a to obrněné a neobrněné.

Ze současných samohybných děl potencionálního nepřítele můžeme do kategorie **obrněných samohybných děl** počítat 155 mm houfnici M 109, která je začleněna do výzbroje jak u 7 as (z), tak u 2 as (h). Obsluha této zbraně je jak při přesunech, tak i při vedení palebné činnosti rozmístěna v poměrně velkém bojovém prostoru, který je chráněn dostatečně silným (40 mm) pancířem z lehkých slitin. V tomto bojovém prostoru je uloženo i 28 střel, což stačí ke splnění nejméně jednoho palebného úkolu.

Do kategorie **neobrněných samohybných děl** řadíme 175mm kanón M 107

a 203,2mm houfnici M 110. Obě tyto zbraně jsou rovněž ve výzbroji 7 as (z) i 2 as (h). Jsou lafetovány přímo na podvozku bez použití otočné věže, což snižuje sice hmotnost celého komplexu, ale současně snižuje ochranu obsluhy. Při vedení palebné činnosti je část obsluhy částečně kryta proti střepinám ochrannými štíty, které jsou umísťovány na bocích korby, část obsluhy je však rozmístěna zcela nekrytě mimo vozidlo. V bojovém prostoru jsou také uloženy pouze dvě střely. Ostatní střelivo se přepravuje v obrněných transportérech XM 548, z nichž se při střelbě přenáší ke zbrani a nabíjí.

Při výpočtu potřeby vlastních prostředků musíme znát počty a klasifikaci nepřátelských samohybných dělostřeleckých baterií, které v zájmovém pásmu působí. V ideálním případě, kdy máme skutečné údaje, vyjdeme z nich. Ovšem tato ideální situace bude zcela výjimečná. Poněkud častější bude případ, kdy známe skutečný počet nepřátelských baterií, nevíme však přesně jejich klasifikaci. Na základě nepřátelské organizace a zásad posilování můžeme předpokládat, že přibližně 60 % z těchto baterií bude patřit do skupiny obrněných a asi 40 % do skupiny neobrněných. Pokud v době výpočtu nebudeme ještě znát skutečnou nepřátelskou sestavu, musíme zcela využít znalosti nepřátelských zásad bojového použití dělostřelectva a jeho organizace. V soulase s nimi předpokládáme, že na středoevropském válčišti bude s velkou pravděpodobností v útočném pásmu divize působit 7 až 13 baterií M 109, 4 až 8 baterií M 110 a 2 až 4 baterie M 107. Se zřetelem k předchozí klasifikaci můžeme počítat v průměru s 10 obrněnými a 9 neobrněnými samohybnými bateriemi.

Průměrná dálka střelby

Je jasné, že při výpočtu potřeby vlastních prostředků potřebujeme znát dálku střelby. Při vedení bojové činnosti, kdy budeme znát konkrétní údaje o rozmístění nepřátelského i vlastního dělostřelectva, použijeme skutečně zjištěných dálek střelby. V období plánování, kdy ještě konkrétní údaje nejsou v plném rozsahu známy, pracujeme s **očekávanými hodnotami** dálek střelby. K jejich odvození využíváme pravděpodobnostního rozložení dálek střelby, sestaveného na základě údajů o rozmísťování palebných postavení vlastního i nepřátelského dělostřelectva. Nepřátelské obrněné baterie M 109 se rozmísťují v palebných postaveních zpravidla ve vzdálenosti 4 až 6 km od předního okraje, neobrněné baterie M 110 ve vzdálenosti 4 až 8 km a baterie M 107 ve vzdálenosti 8 až 10 km od předního okraje protivníka. Získaná pravděpodobnostní rozložení dálek střelby na nepřátelské obrněné a neobrněné samohybné dělostřelecké baterie uvádím na **obr. 1**.

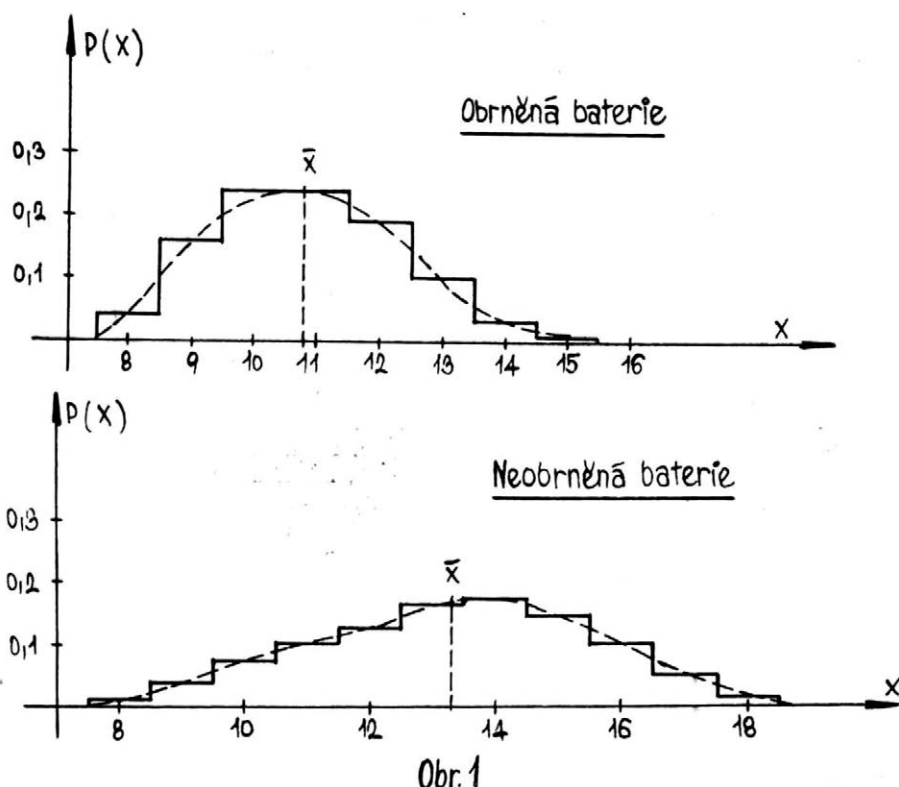
Pomocí těchto pravděpodobnostních rozložení vypočítáme očekávanou dálku střelby. Na obrněnou samohybnou baterii tak dostaneme:

$$\bar{x} = 8,0,04 + 9,0,16 + 10,0,2375 + 11,0,24 + 12,0,1885 + 13,0,098 + 14,0,031 + 15,0,005 = 10,82 \text{ km.}$$

Obdobně na neobrněné baterie je:

$$\bar{x} = 8,0,01 + 9,0,0375 + 10,0,07375 + 11,0,09875 + 12,0,1265 + 13,0,16475 + 14,0,172 + 15,0,146 + 16,0,10225 + 17,0,0505 + 18,0,0155 + 19,0,0025 = 13,32 \text{ km.}$$

V případech, kdy skutečnou dálku střelby na nepřátelské samohybné baterie ještě neznáme, počítáme s **průměrnou délkou**, za niž považujeme právě odvozenou očekávanou hodnotu dálky střelby, tj. přibližně 11 km při střelbě na obrněné a 13 km při střelbě na neobrněné baterie.

Očekávaná spotřeba střeliva

Průměrná norma spotřeby střel v tabulce 2 platí za předpokladu, že dálka střelby je menší než 10 km. Jak jsme si ukázali můžeme očekávat, že dálka střelby na samohybné dělostřelecké baterie překročí hodnotu 10 km. Pak je nutné při střelbě z děl zvětšit uvedenou spotřebu střel o 10 % na každý další kilometr dálky nad 10 km. V případech, kdy skutečnou dálku střelby na samohybné dělostřelecké baterie ještě neznáme a přijmeme dříve odvozené očekávané hodnoty, budou očekávané spotřeby střeliva dány údaji **tabulky 3**. V tabulce spotřeby uvádím jednak ve střelách (v čitateli) a jednak v příslušných oddílových palebných průměrech (ve jmenovateli).

Tabulka 3
Očekávané spotřeby střel k umlčení samohybné baterie (čety)

Druh a ráz cíle	Při střelbě ráží (mm)				
	100	122	130	152	122 RM
Baterie (četa) samohybných obrněných děl	$\frac{792}{0,55}$	$\frac{495}{0,34}$	$\frac{396}{0,27}$	$\frac{297}{0,27}$	$\frac{400}{0,185}$
Baterie (četa) samohybných neobrněných děl	$\frac{468}{0,32}$	$\frac{312}{0,22}$	$\frac{286}{0,20}$	$\frac{234}{0,22}$	$\frac{320}{0,15}$

Z tabulky je patrné, že očekávané hodnoty spotřeby střel, vyjádřené v oddílových palebných průměrech se u jednotlivých typů zavedeného dělostřeleckého materiálu poměrně došti značně od sebe liší. V období předběžných výpočtů, kdy dosud přesně neznáme, jaké počty oddílů jednotlivých druhů bude mít, bude tato skutečnost působit určité potíže. Je proto účelné odvodit váženou průměrnou spotřebu, platnou obecně bez ohledu na ráží u libovolného dělostřeleckého oddílu. Tato hodnota představuje **očekávanou spotřebu střeliva** pro umlčení nepřátelské samohybné dělostřelecké baterie při očekávané dálce spotřeby. Při výpočtu této hodnoty vyjdeme z předpokladu, že vlastní armáda má čtyři divize, armádní kanónovou dělostřeleckou brigádu a že je posílena hodnotou poloviny dělostřelecké divize. Za této situace je relativní četnost oddílů jednotlivých ráží dána těmito hodnotami:

- ráže 100 mm ... 0,1034,
- ráže 122 mm ... 0,4138,
- ráže 130 mm ... 0,0690,
- ráže 15 mm ... 0,2069,
- ráže 122 mm RM ... 0,2069.

Očekávaná spotřeba střeliva pro umlčení **obrněné** samohybné baterie při očekávané hodnotě dálky střelby 11 km je:

$$\bar{N} = 0,55 \cdot 0,1034 + 0,34 \cdot 0,4138 + 0,27 \cdot 0,0690 + 0,27 \cdot 0,2069 + 0,185 \cdot 0,2069 = 0,31 \text{ oddílového palebného průměru.}$$

Obdobně je pro umlčení **neobrněné** samohybné baterie při očekávané dálce střelby 13 km očekávaná spotřeba:

$$\bar{N} = 0,32 \cdot 0,1034 + 0,22 \cdot 0,4138 + 0,20 \cdot 0,0690 + 0,22 \cdot 0,2069 + 0,15 \cdot 0,2069 = 0,21 \text{ oddílového palebného průměru.}$$

Výpočet potřeby prostředků pro boj se samohybným dělostřelectvem mechanizované brigády

Mechanizovaná brigáda (h) má organický oddíl 155 mm samohybných houfnic M 109 o třech bateriích po šesti dělech. Pokud neznáme ještě skutečnou polohu nepřátelských palebných postavení ani uskupení vlastního dělostřelectva, které bude pro tento boj k dispozici, předpokládáme, že pro umlčení tohoto organického dělostřelectva bude třeba:

— **K současnému umlčení** při očekávané dálce střelby 11 km podle tab. 1 celkem $3 \times 3 = 9$ vlastních dělostřeleckých baterií, tj. tří dělostřeleckých oddílů. Každý z těchto vlastních dělostřeleckých oddílů přitom musí mít pro tento boj průměrně alespoň 0,31 palebného průměru střeliva.

— **K postupnému umlčení** všeho organického dělostřelectva je při očekávané dálce střelby 11 km v průměru $3 \times 0,31 = 0,93$ oddílového palebného průměru střeliva. Lze tedy např. postupně umlčet všechno organické dělostřelectvo jedním vlastním dělostřeleckým oddílem, který k tomu potřebuje přibližně jeden palebný průměr střeliva.

Uvažujeme dále, že mechanizovaná brigáda bude **posílena** smíšeným dělostřeleckým oddílem ve složení jedna baterie M 110 a dvě baterie M 107. Za tohoto předpokladu bude potřeba prostředků:

— K **současnému umlčení** celkem $3 \times 3 + 3 \times 2 = 9 + 6 = 15$ vlastních dělostřeleckých baterií, tj. celkem 5 dělostřeleckých oddílů.

— K **postupnému umlčení** uvedeného dělostřelectva alespoň $3 \times 0,31 + 3 \times 0,21 = 0,93 + 0,63 = 1,56$, tj. zaokrouhleně 1,6 oddílového palebného průměru střeliva.

Výpočet potřeby prostředků pro boj se samohybným dělostřelectvem v útočném pásmu vlastní divize

Předpokládejme opět, že při výpočtu neznáme zatím ještě konkrétní údaje, takže využijeme dříve odvozených očekávaných hodnot. Potřebu vlastních baterií pro **současné umlčení** nepřátelského samohybného dělostřelectva přehledně uvádí **tabulka 4**.

Tabulka 4

Pravděpodobné počty nepřátelských baterií	Potřeba vlastních baterií pro umlčení jedné nepřátelské	Celková potřeba vlastních baterií
Obrněných $7 \div 13$	3	$21 \div 39$
Neobrněných $6 \div 12$	2	$12 \div 24$
Celkem		$33 \div 63$

Pro současné umlčení všeho nepřátelského samohybného dělostřelectva, které bude pravděpodobně rozmístěno s útočným pásmu vlastní divize, musíme vyčlenit 11 až 21 vlastních dělostřeleckých oddílů, tj. v průměru 16 dělostřeleckých oddílů. Pokud toto množství dělostřelectva nebude k dispozici, bude nutné umlčovat nepřátelské baterie postupně.

Potřebu střeliva pro **postupné umlčení** nepřátelského samohybného dělostřelectva uvádím v **tabulce 5**.

Tabulka 5

Pravděpodobné počty nepřátelských baterií	Potřeba střeliva pro umlčení jedné nepřátelské baterie	Celková potřeba střeliva
Obrněných $7 \div 13$	0,31	$2,17 \div 4,03$
Neobrněných $6 \div 12$	0,21	$1,26 \div 2,52$
Celkem		$3,43 \div 6,55$

Pro jednonásobné postupné umlčení všeho nepřátelského samohybného dělostřelectva, které bude pravděpodobně rozmístěno v útočném pásmu vlastní divize, musíme mít 3,4 až 6,6 oddílových palebných průměrů střeliva, tj. průměru 5 oddílových palebných průměrů. Tak např. kdybychom měli pro umlčení nepřátelského samohybného dělostřelectva pouze 10 vlastních oddílů, musíme je umlčovat postupně a každý z těchto oddílů potřebuje v průměru ke splnění tohoto úkolu 0,5 palebného průměru.

Některé doplňující údaje

Chci upozornit, že výsledky získané v předchozích kalkulacích považuji za spodní odhad. Při jejich odvození jsme totiž palebné postavení nepřátelské samohybné baterie považovali za jediný cíl. Ve složitých podmínkách horského terénu můžeme předpokládat, že nepřátelské dělostřelectvo (a to zejména baterie M 107 a M 110) bude nuceno zaujímat palebná postavení po četách. V souladu s ustanovením prozatímních Pravidel střelby a řízení palby pozemního dělostřelectva je nutné na palebné postavení čtyř střilet podle stejných zásad a tedy také se stejnou spotřebou střel jako na palebné postavení celé baterie. Tím tedy na jedné straně naroste objem cílů, který chceme umlčet, a na druhé straně vzroste také potřeba vlastních dělostřeleckých jednotek i střeliva.

Počítáme-li, že jenom polovina z nepřátelských baterií M 107 a M 110 zaujme palebné postavení po četách a všechno ostatní dělostřelectvo po bateriích, pak vzroste celková potřeba prostředků na hodnotu:

— 39 až 75 vlastních baterií, tj. 13 až 25 dělostřeleckých oddílů čili v průměru 19 dělostřeleckých oddílů při současném umlčení a

— 4,06 až 7,81 oddílových palebných průměrů střeliva, tj. v průměru 5,94 čili zaokrouhleno 6 palebných průměrů střeliva pro umlčení postupně.

Při výpočtech jsme předpokládali, že základním palebným úkolem je **umlčení** nepřátelského samohybného dělostřelectva. Tento předpoklad považuji z hlediska ekonomického za zcela reálný. Přesto však nemůžeme vyloučit, že bude nutné některá palebná postavení **ničit**. Půjde zejména o prostředky potencionálního jaderného napadení, představované jednotkami M 109 a M 110. Tato skutečnost si opět vynutí zvýšení nutné spotřeby střeliva a pokles palebných možností.

Za předpokladu, že chceme ničit asi $\frac{1}{5}$ baterií M 109 a $\frac{1}{3}$ baterií M 110, vzroste celková potřeba prostředků na hodnotu v průměru:

— 68 vlastních baterií, tj. 23 dělostřeleckých oddílů při současném ničení a umlčování a

— 7,07, tj. po zaokrouhlení 7 oddílových palebných průměrů střeliva při postupném umlčování a ničení.

Též jsme předpokládali, že vlastní průzkum zjistí v požadované době a s nezbytnou přesností polohu všech palebných postavení nepřátelského samohybného dělostřelectva a vytvoří tak nezbytné podklady pro vlastní účinné střelby. Při tomto předpokladu jsme zjistili, že i v optimálním případě budeme znát potřebu dělostřelectva pro splnění stanoveného úkolu. Pokud tedy také zabezpečíme úhradu této potřeby, budeme mít odpovídající množství hlavní i střeliva a můžeme tak významný úkol, jakým je boj s nepřátelským samohybným dělostřelectvem, s úspěchem splnit.

Pokud tento předpoklad nebude splněn a vlastní průzkum zjistí jenom určitou část nepřátelských samohybných dělostřeleckých baterií, bude skutečná potřeba vlastního dělostřelectva pro jejich vyřazení poměrně nižší. Tak pokud např. vlastní průzkum zjistí pouze 80 % z předpokládaných nepřátelských samohybných dělostřeleckých baterií, klesne také skutečná potřeba vlastního dělostřelectva na 80 % vypočítané hodnoty. Nelze však doporučit, abychom předem s touto možností počítali a snižovali potřebu hlavní na konto toho, že vlastní průzkum ve skutečnosti třeba všechny nepřátelské cíle nezjistí. Kdybychom totiž stanovili nižší potřebu dělostřelectva, pak při

výtečné práci dělostřeleckého průzkumu bychom nebyli schopni na všechny zjištěné cíle vést účinnou střelbu. Kromě nesplnění úkolů boje s nepřátelským samohybným dělostřelectvem by se tato skutečnost nutně projevila negativně i v odraze na morálním stavu vlastních průzkumových jednotek jako apriorní podcenění jejich kvalitní práce.

Závěrem chci upozornit, že pokud známe skutečné počty a rozmístění nepřátelských i vlastních dělostřeleckých baterií, můžeme pro výpočet využít přímo údajů z předpisů (viz tab. 1 a 2). Obvykle však potřebné přesné údaje nebudeme včas mít. Proto využíváme pravděpodobných počtů nepřátelského dělostřelectva, očekávané hodnoty dálky střelby a spotřeby střel. Pomocí těchto údajů zjistíme, že k současnému umlčení všeho nepřátelského samohybného dělostřelectva, které bude pravděpodobně rozmístěno v útočném pásmu vlastní divize, je průměrně třeba 16 dělostřeleckých oddílů a k umlčení postupnému 5 oddílových palebných průměrů střeliva. Bude-li nepřátelské dělostřelectvo rozmístěno v palebných postaveních po četách nebo bude-li nutné část nepřátelského samohybného dělostřelectva ničit, potřeba vlastních prostředků vzroste.

PŘÍPRAVA LETECKÉHO TAKTICKÉHO CVIČENÍ

V článku řeším základní otázky metodiky přípravy a organizace leteckého taktického cvičení (dále LTC) leteckého útvaru frontového letectva se zaměřením na stíhací letectvo. Při zpracování článku jsem využil zkušeností z LTC útvarů frontového letectva na stupni stíhacího leteckého svazku.

V předpisech a metodických pomůckách pro bojovou a politickou přípravu letectva se uvádí, že LTC jsou hlavní formou zdokonalení taktické a bojové přípravy leteckých útvarů a jednotek. LTC spojuje přípravu jednotlivců, bojové sladění kolektivů, pracovišť a celého útvaru.

LTC je komplexní metodou polního výcviku. Formy LTC vyplývají z obsahu a úkolů, které jsou pro LTC stanoveny.

Základními formami LTC útvaru frontového letectva jsou:

- společná cvičení leteckých útvarů se svazky a útvary pozemního vojska s ostrými střelbami a bombardováním;
- společná cvičení leteckých útvarů se svazky a útvary pozemního vojska bez ostrých střelb a bombardování;
- společná cvičení leteckých útvarů různých druhů letectva;
- inspekční cvičení leteckých útvarů;
- zkušební cvičení leteckých útvarů.

LTC mohou být jednostranná nebo

dvoustranná. Jejich cílem je prohloubit umění velitelů a štábů velet jednotkám a útvaru v podmínkách, které se přibližují skutečnému boji, zdokonalit úroveň organizace součinnosti s pozemními vojsky, ostatními druhy letectva, prostředky PVOS a PVO pozemních vojsk. LTC musí být maximálně přiblížena bojové situaci a probíhat v reálném čase. Procvičuje se zpravidla komplexní plnění několika bojových úkolů daného druhu letectva a zabezpečení bojové činnosti. LTC útvaru je v trvání 2–3 dnů s vedením bojové činnosti ve dne i v noci, v normálních i ztížených povětrnostních podmínkách s vytvářením složité pozemní, vzdušné, radiační, chemické a radioelektronické situace. Cvičení se zúčastňuje letecký útvar maximálně se 2/3 sil a zabezpečujícími útvary v plném rozsahu. LTC útvaru řídí velitel svazku.

Rozhodující podmínkou pro splnění cílů a učebních úkolů stanovených pro LTC je jeho dokonalá příprava štábem svazku, jakož i včasné zabezpečení přípravy řídicích orgánů a cvičících vojsk. Je stále platná zásada, že LTC útvaru musí předcházet příprava velitelů a štábů při velitelských shromážděních, velitelských zaměstnáních, při LTC jednotek, VŠC na mapách, VŠC v terénu s pojítky a důkladná příprava orgánů pověřených řízením cvičení nebo zařazených do rozhodčí služby.

K přípravě LTC

Příprava LTC zahrnuje řadu činností, které musí být splněny v určitém pořadí a ve stanoveném čase. Jak víme, jsou to úkoly velmi náročné, pro které musíme vytvořit potřebné časové i personální podmínky. Včasné zahájení prací s potřebnou zálohou času, zabezpečení perspektivy

v práci potřebného klidu pro práci jsou základní předpoklady pro kvalitní přípravu LTC.

Příprava LTC zahrnuje:

- vydání rozkazu pro cvičení;
- zpracování zámyslu cvičení;

- rekognoskace v terénu (záložních letišť, míst velení, střelnic);
- vydání organizačního nařízení pro cvičení;
- zpracování námětu cvičení;
- zpracování plánu cvičení a dalších metodických dokumentů;
- příprava účastníků cvičení;
- příprava ředitelství cvičení a rozhodčí služby;
- příprava rozboru cvičení.

a) Rozkaz pro LTC

Pro LTC vydá velitel svazku rozkaz útvaru, ve kterém stanoví:

- téma cvičení;
- učební cíle cvičení;
- dobu a místo cvičení;
- účastníky cvičení;
- složení ŘC a RS, zpracovatelskou skupinu;
- omezující povětrnostní podmínky;
- vyčleněné letové úsilí;
- kalendářní plán (zpracování zámyslu, předložení zámyslu veliteli svazu, vydání organizačního nařízení, rekognoskaci prostorů cvičení, záložních letišť a střelnic, zpracování plánu LTC a metodických dokumentů, předložení dokumentace veliteli svazku, přípravu ŘC a RS, pohotovost ke cvičení).

Náčelník zpracovatelské skupiny je povinen sestavit na základě rozkazu velitele svazku pro LTC podrobný kalendářní plán přípravy cvičení, v němž vyjádří přesné časové a personální plnění úkolů při zpracování dokumentů a při přípravě útvarů ke cvičení. Při rekognoskaci prostorů cvičení záložních letišť a střelnic se zpřesňují otázky, které mají vliv na rozehru nejdůležitějších situací, výběr prostorů pro rozmístění spojovacích, RTZ a radiolokačních prostředků, pro soustředění jednotek po cvičení, způsob jejich návratu do stálých posádek, bezprostřední opatření k utajení velení, ochraně státního a služebního tajemství, proti vizuální rozvědky, opatření ochrany státního, družstevního a osobního majetku obyvatelstva.

Při rekognoskaci se rovněž projednávají s místními, státními a stranickými orgány nezbytné otázky pro pobyt vojsk v prostorech cvičení.

b) Zámysl LTC

Určená skupina zpracovává zámysl LTC útvaru v textové a grafické formě. Textová část zámyslu LTC obsahuje:

- téma cvičení;
- učební cíle cvičení;
- dobu a místo cvičení;

- rozdělení cvičení po obdobích s učebními úkoly;
- operačně taktickou situaci v době zahájení cvičení pro obě strany;
- operačně taktický zámysl činnosti pro obě strany;
- rozhodnutí velitele svazku na první den a další dny bojové činnosti;
- úkol leteckého útvaru na první den a další dny bojové činnosti;
- omezující povětrnostní podmínky;
- materiálně technické zabezpečení;
- požadavky na velitelství svazu (letišť, lety cílů, speciální letouny, dočasná linková vedení).

Jako přílohy se zpracovává:

- grafická část zámyslu na mapě;
- schéma spojení při cvičení;
- zápis o dohovoru součinnosti;
- plánovací tabulky letů.

Zámysl LTC na mapě se zpracovává s uvedením téma, učebních cílů a zakresluje se námětová situace, operačně taktická situace a úkoly leteckého útvaru na jednotlivé dny bojové činnosti. Situace na jednotlivé období a dny bojové činnosti se vhodně podbarvují a údaje, ke skutečné letové činnosti se zvyrazňují. Grafická část zámyslu na mapě musí plně vyjadřovat textový zámysl.

Schéma spojení při cvičení je grafickým vyjádřením spojovací soustavy při cvičení s důrazem na zabezpečení spojení mezi místy velení, velení letounům ve vzduchu, navedení letounů, součinnostními svazky a útvary, využití letounů retranslátorů, spojení leteckých návodčích s letouny ve vzduchu, řízení letounů rušičů atp. Schéma spojení v této formě musí názorně informovat orgány řízení a rozhodčí služby o systému velení a navedení stíhacích letounů.

Zápis o dohovoru součinnosti se zpracovává mezi součinnostními stranami s důrazem na sladění činnosti cvičícího leteckého útvaru se součinnostními svazky a útvary pozemního vojska, jiných druhů letecké, svazky, útvary a jednotkami vojsk PVOS a PVO pozemních vojsk. V zápisu o dohovoru součinnosti jsou údaje ke sladění činnosti cvičících co do místa, času, způsobu a počtu vyčleněného úsilí letecké. Upřesňují se způsoby velení a navedení. Součinnost leteckého útvaru s pozemními vojsky organizuje náčelník střediska bojového velení leteckého svazu za účasti zástupce štábu leteckého svazu.

Plánovací tabulky letů se zpracovávají s důrazem na potřebu přesného časového přehledu o všech letounech ve vzduchu v dané době, bez ohledu na to, kdo a jaký úkol při cvičení plní. Zkušenost ukazuje,

že je výhodné sestavit jednu společnou plánovací tabulku letů, kde se graficky vyjadřují všechny lety v pořadí letů cílů, lety rušičů, retranslátorů a lety, při kterých bude bojové úkoly plnit letecký útvar při LTC. U skupin letounů, které budou plnit bojové úkoly, se vyjadřují čísla bojových úkolů podle bojového rozkazu, bojového nařízení, čísla prostorů nebo střehu ve vzduchu proti vzdušným cílům nebo prostor plnění bojových úkolů.

c) Organizační nařízení

Organizační nařízení se zpracovává písemnou formou a vydává se nejméně 14 dnů před zahájením LTC veliteli leteckého útvaru a zabezpečujícím útvarům, které se LTC zúčastní.

V organizačním nařízení pro LTC se stanoví:

- téma cvičení;
- učební cíle cvičení;
- doba a místo cvičení (způsob řízení cvičení, zahájení cvičení a činnost cvičících v jednotlivých dnech);
- účast na cvičení;
- hlavní funkcionáři RC a RS (hlavní řídící cvičení, skupina řízení, skupina koordinace letů a rozehry, rozhodčí služba, skupina rozboru);
- úkoly cvičících do zahájení cvičení;
- úkoly inženýrsko leteckého zabezpečení;
- materiálně technické zabezpečení (výstroj a výzbroj), stravování a ubytování, letištní technické zabezpečení, protipožární ochrana, OPZHN, zdravotnické zabezpečení, záchranná služba, zamezení vzniku škod a ztrát, likvidace škod a ztrát, značkování nepřítelů, dopravní prostředky a zabezpečení RC a RS).

Jako přílohy zpracováváme:

- opatření k utajení velení, k ochraně státního a služebního tajemství a proti vizuální rozvědce;
- plán stranickopolitických opatření;
- nařízení pro reálné spojení.

V opatření k utajení velení, ochraně státního a služebního tajemství a proti vizuální rozvědce se řeší otázky šifrového spojení, kódového spojení, zabezpečení ochrany utajovaných skutečností v poli a zamezení vizuální rozvědce.

V plánu stranickopolitických opatření jsou rozpracovány cíle a úkoly stranickopolitické práce v přípravném období, v průběhu cvičení a po ukončení cvičení.

V nařízení pro reálné spojení a radio-technické zabezpečení je určen systém

spojení RC svazku a VS cvičících útvarů, rozmístění VS a SU, organizace rádiového spojení, vzdušného rádiového spojení, radioreléového spojení, radiotechnického zabezpečení, radiolokačního zabezpečení, využití automatizovaných systémů velení a navedení, úkoly ochrany radioelektronických prostředků, organizační opatření a pohotovost spojení.

Po vydání organizačního nařízení štáb svazku organizuje kontrolu a pomoc při přípravě cvičících útvarů ke cvičení.

Organizační nařízení musí být však rozpracováno tak, aby neprozrazovalo způsob vedení bojové činnosti a jednotlivé situace, které musí řešit cvičící.

d) Taktický námět

Taktický námět se zpracovává na základě zámyslu v textové a grafické formě. Podkladem pro jeho zpracování je výchozí situace podle zámyslu cvičení. Námět pro LTC má být stručný, při čemž nejpodrobněji má být rozpracována situace cvičícího, leteckého bojového útvaru a zabezpečujících útvarů. Taktický námět slouží k bezprostřednímu uvedení cvičících do bojové situace. Cvičícím se vydává písemný námět se zakreslenou situací na mapě nebo na oleátě v příloze. Taktický námět zpravidla obsahuje:

- téma cvičení;
- měřítko a nomenklaturu map pro cvičení;
- všeobecnou situaci pro obě strany;
- zvláštní situaci (složení a situaci cvičícího útvaru a jeho zabezpečujících útvarů a součinnostních svazků, útvarů a jednotek, které se cvičení zúčastní);
- informační údaje (sestavu a číslování útvarů pro cvičení, úroveň připravenosti útvarů, svítání, východ a západ slunce, předpověď počasí, materiálně technické, speciální a letištní technické zabezpečení, údaje o organizaci spojení a RTZ, signály součinnosti);
- předpisy a pomůcky;
- pokyny cvičícím (úkoly do zahájení cvičení, metodické pokyny k přípravě na cvičení).

Jako příloha se zpracovává mapa nebo oleáta se situací vojsk k době zahájení cvičení. Údaje o nepříteli jsou zpravidla neúplné, k vytvoření podmínek pro rozehru situací na základě výsledků průzkumu. Taktický námět se vydává cvičícím po jejich uvedení do pohotovosti ke cvičení, ve výjimečných případech před zahájením cvičení. Je-li v průběhu cvičení plánován operační skok, vydává se nová situace formou krátkého námětu nebo upřesňujících

údajů po ukončení předcházející etapy cvičení.

e) Plán cvičení

Plán LTC je hlavním dokumentem, podle kterého se cvičení řídí. Cvičící s ním nesmí být seznámeni. Plán cvičení se zpracovává na základě zámyslu a námětu zpravidla v tabulkové nebo grafické formě a přikládá se k němu mapa řídicího cvičení se zakreslenými taktickými situacemi po obdobích cvičení a učebních úkolech. Plán cvičení je zpracován v časové posloupnosti plnění úkolů v astronomickém a operačním čase.

Plán obsahuje:

- téma cvičení;
- učební cíle cvičení;
- rozdělení cvičení po obdobích s uvedením činnosti cvičících a učebních úkolů každého období;
- časový plán (den, čas, činnost nepřítel, činnost RC a RS, činnost cvičících, rozehra jednotlivých situací, vyslechnutí návrhů atd.);
- dobu a místo rozboru.

Jako přílohy zpracováváme:

- mapu řídicího cvičení;
- metodické dokumenty;
- pokyny pro rozhodčí službu a osnova rozboru;
- schéma spojení RC a RS.

Mapa řídicího cvičení se zpracovává s uvedením tématu a učebních cílů. Zakresluje se na ní námětová situace, operačně taktická situace a úkoly bojového leteckého útvaru na jednotlivé dny a období bojové činnosti. Jednotlivé situace a zákrasy na mapě řídicího se vhodně podbarvují a zvýrazňují tak, aby rozhodující údaje, zejména k letové činnosti usměrňovaly činnost řídicího cvičení. Vysoká štábní kul-

tura mapy řídicího cvičení je důležitým předpokladem dosažení potřebné kvality a bezpečnosti při cvičení.

Metodické dokumenty slouží k rozehře bojové činnosti, k vytváření složitých, dynamických a náročných podmínek pro bojovou činnost a pro řešení otázek zabezpečení bojové činnosti cvičících útvarů. Mezi metodické dokumenty patří předběžná nařízení, bojový rozkaz, bojové nařízení, nařízení NPO, nařízení pro letovodské zabezpečení, nařízení pro ILZ, týlové nařízení, nařízení pro spojení a RTZ, nařízení chemického náčelníka, nařízení pro REB, nařízení k bezpečnosti letů, nařízení pro lety cílů atp. Metodické dokumenty jsou vydávány cvičícímu v souladu s plánem cvičení.

Pokyny pro rozhodčí službu jsou metodickým vyjádřením činnosti rozhodčí služby při řízení cvičení a hodnocení činnosti cvičících jednotek a útvarů. Osnova rozboru je zpracována jako formalizovaný pracovní dokument pro shromažďování podkladů rozhodčích orgánů pro zpracování rozboru.

Osnova rozboru obsahuje:

- téma cvičení;
- učební cíle cvičení;
- operačně taktický záměr stran;
- analýzu činnosti cvičících po jednotlivých obdobích cvičení (přípravné období, uvedení do pohotovosti ke cvičení, činnost cvičících po obdobích cvičení v souladu s učebními cíli a úkoly, splnění úkolů bojového použití, hodnocení úkolů bojového použití, čerpání bojového úsilí v letounových vzletech, nalétané hodiny a závěry hodnocení po obdobích cvičení, celkový závěr a vyhodnocení splnění učebních úkolů cvičení).

Schéma spojení RC a RS vychází ze schématu spojení při cvičení a je pracovním dokumentem funkcionářů RC a RS.

Na závěr chci uvést, že letecké taktické cvičení tvoří důležitou součást polní přípravy útvarů frontového letectva. V průběhu výcvikového roku jsou LTC vyvrcholením polní přípravy a na základě dosažených výsledků při cvičení je hodnocena vycvičenost a připravenost útvarů k plnění bojových úkolů. Na přípravu a uskutečnění LTC se vynakládají značné finanční prostředky. To vše klade mimořádné nároky na jejich kvalitní přípravu. V článku jsem nemohl vyčerpat do všech podrobností otázky, které ovlivňují LTC útvarů frontového letectva. Uskutečnění uvedených zásad bude často závislé na časových i personálních možnostech příslušných funkcionářů a zpracovatelských kolektivů. Dodržení metodických zásad při přípravě LTC však vytváří podmínky pro kvalitní, efektivní a bezpečný průběh LTC. Velmi prospěšné bude další zobecnění praktických zkušeností z uplatňování metodických zásad v různých formách odborné a taktické přípravy letectva na stránkách časopisu „VOJENSKÁ MYSL“, jako součást metodické pomoci mladým velitelům a náčelníkům.

K POUŽITÍ JEDNOTEK A ÚTVARŮ CHEMICKÉHO VOJSKA

V článku chceme informovat o možnostech a zásadách použití jednotek a útvarů chemického vojska u vševojskových útvarů a svazků.

U motostřeleckého pluku (tp) je organizačně začleněna rota chemické ochrany, která má četu radiačního a chemického průzkumu o 3 družstvech a četu speciální očišty.

Četa speciální očišty má družstvo dozimetrické kontroly (dr DK), dvě družstva speciální očišty bojové techniky (BT) a družstvo speciální očišty osob.

Četa radiačního a chemického průzkumu je schopna vést alternativně průzkum:

- komunikací,
- rozmístění míst velení pluku,
- jednoho epicentra jaderného úderu do 60 minut,
- prostoru rozmístění pluku do 60 minut.

Četa speciální očišty je schopna rozvinout MSO ve všech variantách. Časová norma rozvinutí MSO v létě 45 minut a v zimě 60 minut. Časová norma svinutí MSO do 60 minut. Kapacita čety ve speciální očišti bojové techniky: mspr (tpr) odmoří za 1,5–2 hodiny a dezaktivuje za 1 hodinu. Celková kapacita čety ve speciální očišti je dána možnostmi družstva speciální očišty osob, které zabezpečí očištu 72–96 osob za 1 hodinu.

Za předpokladu, že nebudou zamořeny všechny osoby mspr (tpr), (s čímž můžeme počítat, neboť bojová technika těchto jednotek umožňuje ukrytí živé síly), se norma snižuje podle skutečné potřeby očišty osob. Proto je také nově do organizace čety speciální očišty začleněno družstvo

dozimetrické kontroly. Jeho úkolem je kontrolovat zamoření, třídit a kontrolovat účinnost odmoření.

Četa se rozmisťuje do 500 m od VS pluku, jako chemická záloha. Je určena ke speciální očišti v pořadí — velitelská stanoviště, dělostřelectvo pluku, zálohy a týlové jednotky pluku, motostřelecké a tankové jednotky a k radiačnímu a chemickému průzkumu a pozorování. Od črhpz se vyčleňuje po jednom družstvu k obsazení pozorovacích stanovišť k zabezpečení VS a TVS pluku. Jedno družstvo zůstává v záloze.

Zavedením této jednotky k msp (tp) se podstatně zvyšuje zabezpečení jeho bojeschopnosti a urychluje návratnost zamořených jednotek k plnění bojových úkolů. Současně se vytváří výhodné podmínky pro bojové použití praporu chemické ochrany divize.

Každá vševojsková divize má organizačně prapor chemické ochrany (prcho). Ten má z bojových jednotek:

— četu radiačního a chemického průzkumu ve složení:

- velitelské družstvo s OT-65-CH-V,
- čtyři družstva radiačního a chemického průzkumu s OT-65-CH;

— dvě roty speciální očišty — každá rota má:

- velitelské družstvo;
- četu dozimetrické kontroly a spojení ve složení;
- družstvo dozimetrické kontroly;
- spojovací družstvo;
- četu speciální očišty bojové techniky, která má

- družstvo chemických rozstřikovačích automobilů ARS-12-M — 6 ks,
- družstvo pojízdných zařízení pro očištění BT TZ-74 — 2 ks;
- četú speciální očišty osob o dvou družstvech s dezinfektory PDP-2.

Četa radiačního a chemického průzkumu je schopna vést alternativně

- průzkum 3—4 pochodových os,
- průzkum rozmístění míst velení divize,
- průzkum jednoho epicentra jaderného úderu za 40 minut,
- průzkum prostoru rozmístění divize (600 km²), za 2,5 hodiny.

Možnosti praporu chemické ochrany ve speciální očištění

A) Bojové techniky

Dříve než uvedeme možnosti praporu, chceme vysvětlit určení a možnosti v rozvinutí jednotlivých typů družstev speciální očišty.

Družstvo vybavené chemickými rozstřikovacími automobily ARS-12-M rozvinuje linku speciální očišty bojové techniky, která je shodná jako u rotý chemické ochrany.

Družstvo vybavené zařízením pro očištění bojové techniky TZ-74 je určeno ke speciální očištění velkorozměrné techniky. Zařízení TZ-74 může též použít k dezaktivaci a k odmořování komunikací, úseků terénu s pevným povrchem a k zadýmování. Zařízení TZ-74 je speciálně upravený proudový motor, otáčivě uložený spolu s kabinou operátora na podvozku T-148. Na podvozku je uložena nádrž na palivo (2000 l) a vodní nádrž (5000 l) s vlastním systémem ohřevu proti zamrznutí. Pro spojení operátora s velitelem družstva a velitelem čety je vybaveno rádiovou stanicí RF-10 a interkomunikačním zařízením. K řízení pohybu zamořené bojové techniky na pracovišti je zařízení TZ-74 vybaveno dvěma světelnými semaforem.

K speciální očištění využívá horkých spalín proudového motoru. K odmoření dochází odpařením otravné látky z povrchu BT, při dezaktivaci s přidavkem vody k omytí radioaktivních látek. Pro speciální očištění bojové techniky se zpravidla využívají dvě zařízení TZ-74. Spaliny nemají škodlivý vliv na povrch bojové techniky. Techniku není třeba očišťovat a ošetřovat.

a) Při dezaktivaci (dezinfekci) bojové techniky **vzduchokapalinovým proudem** projíždí zamořená technika rychlostí 2 km/h celou plochou speciální očišty. První zařízení zabezpečí při plynulém průjezdu dezaktivaci (dezinfekci) přední části bojové techniky a jedné její boční části; druhé zařízení pak dezaktivaci (dezinfekci) druhé boční části a zadní části bojové techniky.

Při této rychlosti průjezdu (2 km/h) působí vzduchokapalinový proud na každý kus bojové techniky 18 vteřin od každého

zařízení TZ-74, celkem tedy 36 vteřin. Celková doba potřebná pro úplnou dezaktivaci (dezinfekci) 1 kusu rozměrné bojové techniky dvojicí TZ-74 činí 1,5 minuty. Uvedený režim dezaktivace (dezinfekce) umožňuje jednou rotou speciální očišty (2 zařízení TZ-74) dezaktivovat BT jednoho mspr (tpr) za 60—80 min.

b) Při odmořování bojové techniky **proudem horkého vzduchu** je režim na ploše speciální očišty poněkud složitější a celý proces časově náročnější. Zamořená bojová technika otravnými látkami nebude plynule projíždět plochou speciální očišty, ale bude postupovat takto:

- na prvním pracovišti (prvním TZ-74) bude při první zastávce odmořena přední část bojové techniky, při druhé zastávce její jedna boční část. Každá zastávka bude v trvání 1,5 minuty, tedy celková doba odmořování na prvním pracovišti 3 minuty;
- bojová technika se rychlostí 3 km/h přesune na druhé pracoviště (k druhému TZ-74);

- na druhém pracovišti se technický proces odmořování v podstatě opakuje s tím, že na první zastávce se odmoří boční část vozidla a na druhé zastávce jeho zadní část.

Tudíž dvě zařízení TZ-74 odmoří jeden kus rozměrné bojové techniky za 6 minut. Při dodržení uvedeného režimu činnosti na ploše speciální očišty a při dobré organizaci přísunu zamořené bojové techniky na tuto plochu může jedna rota speciální očišty odmořit jeden mspr (tpr) za 3—2,5 hodiny. Rychlost vozidla při odmořování je 3 km/h po celé ploše, při dezaktivaci 2 km/h mimo pracoviště.

Přednosti linky TZ-74 vystupují do popředí při speciální očištění v zinních podmínkách a v prostorech s nedostatečným zdrojem vody. Pro svoji mobilnost a nezávislost na zdroji vody je zvláště vhodná pro speciální očištění zájezdem do palebných postavení, prostorů rozmístění tankových jednotek apod. A to proto, že při vlastním odmořovacím procesu nedochází ke smývání OL a tím i zamoření okolí. Otravná látka se z povrchu BT odpařuje.

K vytváření mlhy při zadýmávání dochází vstřikováním oleje, motorové nafty nebo jejich směsí do reakčního nástavce proudového motoru.

V některých případech lze zařízení TZ-74 využít i k rozmrazování a odstraňování sněhu a cest, letištních ploch a ohřevu motorů vozidel za nízkých teplot. O použití zařízení TZ-74 k plnění těchto úkolů rozhodují nadřízení velitelů jednotek speciální čistý (Chem-28-9).

B) Osob

Rota speciální čistý je schopna za 1 hodinu zabezpečit čistý 144–192 osob (2 soupravy PDP-2). Celková kapacita divizního praporu chemické ochrany činí 288 až 384 osob za hodinu. **Prapor je schopen roz-**

vinout současně 2 MSO. Podle situace a potřeby každé, ve variantě rozvinutí obou linek — rámové a linky TZ současně, nebo jen jedné z nich. Časová norma pro rozvinutí MSO je 45 minut v létě a 60 minut v zimě. Při rozvinutí MSO jen s linkou TZ-74 je časová norma 30 minut.

Kapacita MSO rozvinutého všemi prostředky rotý speciální čistý (ARS-12M a TZ-74) s přihlédnutím k možností ve speciální čistý osob je jeden mspr za 2,5 hodiny; jeden tpr za 1,5 hodiny. Prapor tedy celkem čistý 2 tpr za 1,5 hodiny nebo 2 mspr za 2,5 hodiny. Za situace, kdy nebude nutná speciální čistý osob těchto jednotek, je časová norma nižší a bude u celého praporu činit v odmořování 3 mspr (tpr) a v dezaktivaci 5 mspr (tpr) za 3 hodiny.

Zásady použití praporu chemické ochrany

Prapor chemické ochrany používáme k zabezpečení těch prvků bojové sestavy svazku, které mají rozhodující vliv na průběh vedení bojové činnosti a u nichž charakter bojové činnosti umožňuje efektivní využití bojových možností praporu. Z těchto hledisek praporu chemické ochrany používáme především k zabezpečení:

- míst velení;
- raketových prostředků a dělostřelectva divize;
- tankových jednotek;
- druhého sledu;
- divizních záloh;
- týlových útvarů a zařízení divize.

Prapor se rozmisťuje ve středu bojové sestavy, mezi prvním a druhým sledem divize, zpravidla ve vzdálenosti do 3 km od VŠ divize na ploše 8–12 km².

Prapor chemické ochrany vytváří chemickou zálohu. Organizace praporu chemické ochrany, zejména jeho možnosti v zabezpečení spojení a velení, v týlovém a materiálním technickém zabezpečení vyžadují, abychom jej používali centralizovaně jako jednu chemickou zálohu. Použití praporu ve dvou zálohách je možné jen výjimečně a to jen dočasně na dobu k plnění důležitého, konkrétního úkolu časově a prostorově omezeného.

Vytvořením praporu chemické ochrany divize se podstatně zvýšily možnosti ve speciální čistý u útvarů a jednotek divize. Ve srovnání s možnostmi rotý chemické ochrany divize je kapacita praporu chemické ochrany asi 4krát větší. Zavedení nových prostředků speciální čistý (ARS-12M, POR-69, TZ-74) rozhodujícím způsobem ovlivnilo rychlost a kvalitu speciální

čistý BT, odstranilo značnou část namáhavé fyzické práce obsluh a zabezpečilo dodržení správného postupu při speciální čistý, který nebyl při práci obsluh z počtu zamořené jednotky zpravidla zaručen. Zavedením vozidel ARS-12M a TZ-74 se výrazně zlepšila speciální čistý v zimních podmínkách a zvýšila se kapacita plochy speciální čistý bojové techniky.

Dalším novým prvkem v organizační struktuře vševojskové divize je **výpočetní analytická skupina**. Tato skupina je součástí chemického oddělení svazku. Za její přípravu a využití odpovídá CHN svazku. Výpočetní analytická skupina je určena pro shromažďování, zpracování a předávání parametrů jaderných a chemických úderů, předvídané a skutečné radiační a chemické situace. Zpracovává potřebné podklady nezbytné pro přijetí rozhodnutí velitele k organizaci ochrany proti účinkům radioaktivních a otravných látek a pro rozhodnutí k odstranění následků napadení ZHN.

Možné úkoly výpočetní analytické skupiny svazku:

- vyhodnocuje povětrnostní situaci v přízemní vrstvě atmosféry a zabezpečuje její využití při organizaci chemického zabezpečení;
- shromažďuje zprávy o úderech jadernými a chemickými zbraněmi a předává je na radiační středisko armády;
- zpracovává předpověď radiační a chemické situace po úderech jadernými a chemickými zbraněmi;
- informuje štáb svazku, podřízené CHN útvarů a sousedy;

— podílí se na organizaci radiačního a chemického průzkumu, dozimetrické kontrole a na zpracování návrhu na nejvýhodnější způsoby překonání zamořeného prostoru, na režim života a bezpečnostní opatření při pohybu vojsk v zamořeném prostoru;

— shromažďuje výsledky radiačního a chemického průzkumu, vyhodnocuje je, informuje CHN a štáb svazku, podává hlášení na armádní radiační středisko;

— zpracovává potřebné výpočty na základě skutečné radiační situace;

— vede mapu radiační a chemické situace;

— vede přehled o povětrnostní situaci v přízemní vrstvě i o výškovém větru a zabezpečuje informaci CHN útvarů, štábu svazku;

— podává hlášení o povětrnostní situaci na armádní radiační středisko.

Závěrem chceme zdůraznit, že organickým začleněním roty chemické ochrany do struktury vševojskového útvaru se podstatně zlepšily jeho podmínky k zabezpečení speciální očisty.

Prapor chemické ochrany svými dvěma rotami speciální očisty může rozvinout současně dvě místa speciální očisty. Na základě rozboru možností praporu chemické ochrany divize ve srovnání s možnostmi dřívější roty chemické ochrany divize můžeme konstatovat, že jeho možnosti ve speciální očištění jsou 4krát větší. Tím se stává vševojskový svazek v úplné speciální očištění soběstačný.

Novým prvkem ve speciální očištění bojové techniky je linka, sestavená ze dvou pojízdných zařízení pro speciální očištění bojové techniky TZ-74. Zavedením této techniky do výzbroje praporu chemické ochrany se snižuje závislost na terénních a povětrnostních podmínkách. Oproti dřívějšímu způsobu rozvinování míst speciální očisty je linka s TZ-74 značně pohotovější a není přímo závislá na vodním zdroji.

TÝLOVÉ ZABEZPEČENÍ PRŮLOMU NEPŘÁTELSKÉ OBRANY

Jedním z hlavních druhů zabezpečení bojové činnosti motostřelecké divize při průlomu nepřátelské obrany je týlové zabezpečení, které zahrnuje opatření k organizaci týlu a opatření k materiálnímu a zdravotnickému zabezpečení.

Tato opatření budou orgány týlu organizovat a zabezpečovat v závislosti na rozhodnutí velitele svazku k průlomu. Přitom rozhodujícím momentem je čas, který je ke splnění úkolu, dále množství materiálu (hlavně tříštivotrhavé munice), dopravní kapacita k vezení munice u dopravních jednotek a množství přidělených zdrojů zásob munice a dopravní kapacity od nadřazeného stupně.

V organizaci týlu při průlomu nepřátelské obrany budeme řešit rozmístění:

- týlu útvarů pro průlom (msp, tp),
- týlu dělostřeleckých útvarů organického, přiděleného a přibráného dělostřelectva,

- 1. a 2. sledu týlu svazku.

Vzhledem k tomu, že msd zpravidla prolomuje obranu nepřítele na jednom úseku širokém až 4 km, nemůžeme v tomto úzkém pásmu rozmístit týly útvarů přímo za pásmem průlomu, ale v celém pásmu divize, někdy i mimo ně.

Bezprostředně za úsekem průlomu i na jeho bocích bude uskupeno veškeré dělostřelectvo. Z toho důvodu bude účelné, abychom týly pluků rozmístili 10–15 km od čáry zasazení mimo směr zasazovaných jednotek do průlomu. Týly dělostřeleckých pluků a jednotlivých uskupení do 5 až 8 km od palebných postavení dělostřelectva mimo komunikace s úkolem být připraveny po průlomu a rozvíjení útoku do hloubky nepřátelské obrany postupovat za bojový-

mi sestavami svých útvarů a doplňovat spotřebované zásoby.

Jedním z rozhodujících opatření organizace týlu v této fázi bojové činnosti bude určení přísunových a odsunových cest (POC) v útočném pásmu divize. Náčelník týlu v součinnosti s ženijním náčelníkem, mimo určení POC, musí řešit jejich údržbu a velitel svazku stanovit přesný režim a způsob využití těchto komunikací.

V útočném pásmu divize budeme zpravidla volit jednu, maximálně dvě POC, které budeme využívat i pro přesun dělostřelectva k zaujímání palebných postavení (v první fázi) i k přesunu druhých sledů zasazovaných k rozvíjení útoku po průlomu obrany.

Z tohoto důvodu bude nutné zabezpečit důslednou regulační službu na těchto komunikacích k:

- navedení hlavních sil k průlomu,
- zaujímání palebných postavení dělostřelectvem,
- navedení dělostřelecké munice do palebných postavení,
- přesunu druhých sledů zasazovaných k rozvíjení útoku po průlomu obrany,
- návratu uvolněných dopravních vozidel armády (frontu) k jejich dalšímu využití,
- zabezpečení odsunu raněných z plukovních obvažit na vyšší zdravotnické etapy.

Pro přesun uvolněných dopravních vozidel budeme volit samostatnou komunikaci i mimo pásmo divize.

V materiálním zabezpečení musí být těžiště činnosti týlu zaměřeno hlavně na

přísun dělostřelecké munice a na doplnění PHM na plně pohyblivé zásoby.

Rozhodujícím úkolem, který zásadně ovlivňuje průlom, je navedení dělostřeleckého složení zabezpečení tohoto úkolu je dána tím, že munice na dělostřeleckou přípravu a dělostřeleckou podporu musí být složena do palebných postavení dělostřelecká nad stanovené pohyblivé zásoby munice a to z toho důvodu, aby po skončení dělostřelecké přípravy a dělostřelecké podpory bylo dělostřelecké zabezpečení předepsanou zásobou munice (PZ) k plnění úkolů v hloubce. Přitom je požadavek, aby dělostřelecká munice byla složena v palebných postaveních minimálně 4 hodiny před zahájením dělostřelecké přípravy z důvodu její přípravy k použití (odkonzervování, rozřídění, kompletace).

Současná výše dělostřelecké munice u svazku (1 pp — u RM 2 pp) neumožňuje zabezpečení průlomu. Z tohoto důvodu bude nutné přisunout dělostřeleckou municí (tríštivotrhavou) v potřebné hodnotě, tj. v průměru 1,2 až 1,5 pp nad PZ pro veškeré dělostřelecké, které bylo k průlomu soustředěno. Tato munice může být zabezpečena přísunem z předem stanovených muničních skladů, nebo prostředky armády z polního armádního dělostřeleckého skladu, nebo přímo z frontového skladu munice, vezeného na automobilních brigádách frontu.

Způsob přísunu dělostřelecké munice do palebných postavení bude záviset na čase, který máme k organizaci a zabezpečení všech opatření k průlomu. Z tohoto důvodu přísun dělostřelecké munice budeme plánovat a organizovat ve dvou základních variantách.

Varianta I. Průlom bude organizován a plánován předem a uskutečněn po překonání zabezpečovacího pásma v krátkém časovém období od 6 do 8 hodin od navázání dotyku hlavních sil s nepřitelem na hlavním pásmu obrany.

Varianta II. Na organizaci průlomu bude minimálně 15 až 18 hodin, v tom minimálně 1 noc.

Při variantě I. bude nutné, aby vozidla s vyčleněnou tříštivotrhavou municí (budou to zpravidla dopravní vozidla armády a frontu), byla začleněna do bojových sestav dělostřelecká již před soustředěním do průlomu a postupovala v proudech dělostřeleckých oddílů až do palebných postavení. Po zaujetí palebných postavení nebo současně s jejich zaujímáním budou najíždět na určená vozidla za sestavy palebných postavení, baterií a oddílů a vyčleněné síly dělostřeleckých jednotek bu-

dou municí skládat v určených prostorech palebných postavení.

Při variantě II. bude přísun dělostřelecké munice probíhat kombinovaným způsobem, tj. s využitím dopravních prostředků divize, dělostřeleckých útvarů, dělostřeleckých svazků, armádních i frontových dopravních prostředků v závislosti na množství přísunované munice k zabezpečení průlomu.

Přísun munice může ovlivnit i vzdálenost předem stanovených skladů od místa průlomu a vzdálenosti postupů (nebo prostoru soustředění) armádních a frontových prostředků naložených tříštivotrhavou municí a přípravných k zabezpečení plnění tohoto úkolu.

Při této variantě musí NS s náčelníkem týlu svazku podrobně organizovat součinnost s výzbrojní službou, NRVD s cílem časově a prostorově sladit zabezpečení navedení munice do palebných postavení. Přitom NRVD musí dát včas výzbrojní službě výpočet potřeby podle druhu a ráží a dělostřeleckého uskupení, náčelník výzbrojní služby v součinnosti s nadřízeným orgánem (armádou) upřesnit zdroje munice, odkud se bude přísunovat nebo kde je vyčleněna, náčelník týlu musí plánovat a zabezpečit přísun munice a vyčlenit dopravní kapacitu a mechanizační prostředky pro navedení munice do palebných postavení.

Na základě těchto opatření budou vozidla s municí od nadřízeného stupně (armády a frontu) přesunuta do prostoru nového rozdělení munice, tj. na úroveň prostoru druhého sledu týlu divize. Odtud pojedou do míst styku za bojovou sestavou dělostřelecká a tam je určené orgány dělostřelecká zavedou přímo do palebných postavení.

Za přísun munice do prostoru nového rozdělení podle vyžádání náčelníka týlu odpovídá nadřízený orgán (armáda, front). V tomto prostoru orgány výzbrojní služby v součinnosti s orgány týlu a veliteli dopravních jednotek rozdělí vozidla s naloženou municí podle ráží a druhů pro jednotlivá dělostřelecká uskupení nebo oddíly.

Z tohoto prostoru velitelé dopravních proudů zavedou vozidla do míst styků, které určí náčelník týlu divize. V místě styku převezmou municí určené orgány dělostřelecká.

Za zavedení vozidel z místa styku do palebných postavení odpovídají velitelé dělostřeleckých útvarů nebo dělostřeleckých uskupení včetně složení a přípravy munice k použití.

Prázdná vozidla se v nařízeném čase soustředí do určeného prostoru a po stanovené komunikaci se přesunují zpět k plnění dalších úkolů. Tento proces musí být přesně splánován a časově sladěn, aby vozidla po uvolnění se včas vrátila k dalšímu použití a nedošlo ke zkřížení proudů vracících se vozidel s přisunova-

nými druhými sledy k rozvíjení útoku po dokončeném průlomu.

Obě varianty přisunu dělostřelecké munice k zabezpečení průlomu jsou ovlivněny časem, který máme na organizaci průlomu. Přitom obě varianty můžeme uskutečnit a předem plánovat.

Získané poznatky a zkušenosti ze zabezpečení přisunu munice k průlomu na VTC msd

Na VTC jsme cvičili variantu čís. I, tj. začlenění vozidel s municí do sestav dělostřeleckých oddílů před zahájením průlomu.

Na zabezpečení průlomu byla splánována spotřeba dělostřelecké munice ve výši 1,5 pp, což představovalo u 122 H 120 ks, u 152 KH 90 ks a u 122 RM 180 ks nábojů na dělo.

Pro organické dělostřelectvo msd celková spotřeba munice představovala 1 300 tun různé ráže. K navedení tohoto množství munice bylo třeba 197 třířadových vozidel s vleky. Byly využity dopravní prostředky armády a z části frontového automobilního transportu. Armáda přisunula do místa styku msd z plánované spotřeby 1 300 tun, zkušebně 170 tun třířadové munice, které byla naložena na 29 nákladních vozidlech, pro 152 mm KH na 9 PV3S po 60 ks nábojů, pro 122 mm H na 12 PV3S po 90—110 ks nábojů, pro 122 mm RM na 4 T-138 po 28 ks a pro 100 mm na 3 T-138 a 1 PV3S po 60—100 ks nábojů. Tato munice, naložená na dopravních prostředcích armády, byla ponechána v podřízenosti msd až do splnění daného úkolu. NT-ZV msd nařídil odeslat do M/S styčné důstojníky od dp, rmo, pto a po převzetí armádního přisunu divizi přidělit munici dělostřeleckým oddílům k začlenění do jejich sestav.

K převzetí přisunu se do určeného místa ve stanovenou dobu dostavil orgán NT a náčelník výzbrojní služby divize se svým pomocníkem a styční důstojníci od uvedených oddílů. Orgán NT a NVS navázal součinnost s velitelem automobilního praporu, který munici přisunul. Styční důstojní-

ci oddílů upřesnili druh a počet munice. Vozidla byla rozdělena jednotlivým druhům. Celá součinnost trvala 20 minut. Další 20 minut trvalo, než první vozidlo přijelo do výchozího místa, kde byla munice přebírána a znovu rozdělena přisun na jednotlivé oddíly. Přebírání munice pozostávalo z převzetí obsahového listu od řidičů, napsání evidenčního čísla vozidla a jméno řidiče se současným přidělením vozidla jednotlivým styčným důstojníkům. Tato činnost trvala 30 minut. Po převzetí vozidel s municí byli řidiči a velitelé poučeni za 10—15 minut a byl zahájen přesun (4 samostatné proudy) do prostoru rozmístění dělostřeleckých oddílů. Přesun trval v průměru 1—1,5 hodiny. Po odečtení tohoto času trvala činnost v prostoru převzetí 1,25 hodiny. Za situace, že by divize obdržela přisun k zabezpečení průlomu v plné výši, tj. 1 300 tun vezený na 197 vozidlech s vleky, doba převzetí by byla nejméně 6krát vyšší.

Ukázalo se, že mimořádný důraz je nutné věnovat mj. průzkumu a vhodnému výběru místa styku (místa převzetí a znovu-rozdělení zásob), regulaci, ochraně a obraně a mít důkladně promyšlený a ujasněný způsob převzetí a nového rozdělení přisunu na jednotlivé dělostřelecké oddíly.

V konkrétním zkušebním případě místem styku byla rozlehlá vesnice s třemi příjezdovými a odjezdovými cestami a řadou bočních ulic. Přisunová vozidla zůstala před vesnicí. Vlastní přebírání probíhalo na prostorném místě v osadě, kde bylo zřízeno propouštěcí místo, kterým projely všechny vozy.

Poznatky z navázání munice do palebných postavení

Přidělené dopravní prostředky s municí k jednotlivým dělostřeleckým oddílům byly rozděleny k bateriím. Po obdržení rozhodnutí velitele divize pro průlom jsme zkušebně navezli munici do palebných postavení ve výši 1,5 pp pro jednu baterii 152 mm KH a jednu baterii 122 mm H. Bylo složeno z vozidel 540 ks nábojů 152 mm

KH, po 90 ks na dělo (9 NA PV3S) a 720 nábojů pro baterii 122 mm H po 120 ks na dělo (8 NA PV3S). Munici skládaly z vozidel ručně 6členné skupiny v průměru za 15—20 minut. Zkušebně byla složena a naložena munice 122 mm RM a 100 mm PTK.

Příprava munice ke střelbě (odkonzer-

vování a roztřídění) skončila u všech nábojů bat. 152 mm KH za 1 hodinu 50 minut. U 122 mm H odkonzervování 1 náboje trvalo 23—27 minut. Zkušebně proběhlo u 2 děl, kde bylo složeno 1,5 pp, tj. 120 ks pro dělo. Za 2 hodiny 30 minut dvě 6členné skupiny (obsluhy) vyčistily: první 30 ks a druhá

34 ks nábojů. Celkem obě skupiny měly vyčistit — odkonzervovat do zahájení palebné přípravy 240 ks nábojů. Při tempu čištění nábojů při přezkoušení by příprava munice ve výši 1,5 pp pro 122 mm H trvala 7—8 hodin i déle [teplota vzduchu — 5 °C, pomůcky k očištění připraveny].

Ze získaných poznatků zabezpečení průlomu dělostřeleckou municí vyplývá tento **závěr**:

Včasný přísun munice do palebných postavení dělostřelectva v uvedené skladbě a výši je limitující pro průlom nepřátelské obrany v plánovaném čase. To vyžaduje:

- již v období plánování bojové činnosti na základě předpokládaného průlomu nepřátelské obrany v pásmu msd včas vyčlenit péči nadřídzeného stupně potřebné množství munice a realizovat přísun s ponecháním dopravních prostředků v podřízenosti divize do splnění daného úkolu.

- aby divize řešila komplexní materiální, technické a zdravotnické zabezpečení přidělených dopravních jednotek, jejich neprodlené soustředění a předání po splnění daného úkolu;

- mimořádný důraz věnovat průzkumu a vhodnému výběru míst převzetí a novému rozdělení munice, zabezpečení regulace v těchto místech, řešit ochranu a obranu a způsob převzetí a nového rozdělení zásob;

- aby front řešil vhodnou skladbu naložení tříštivotrhavé munice na automobilní prapory, předurčené k přísunu pro zabezpečení průlomu;

- řešit přidělení mechanizačních prostředků (a potřebný počet osob) pro skládání dělostřelecké munice v palebných postaveních.

Z těchto důvodů je nutné dokonale splánovat všechna uvedená opatření a organizovat podrobnou součinnost mezi vševojskovým štábem, orgány dělostřelectva, výzbrojní služby, ženijním náčelníkem a týlem za řízení NŠ (velitele) svazku.

Týlové zabezpečení je důležitým opatřením, které ovlivňuje a podmiňuje splnění úkolu msd při průlomu nepřátelské obrany. Zahrnuje stanovení organizace týlu útvarů a svazku určených pro průlom, způsob materiálního, zdravotnického a technického zabezpečení.

Všechna opatření jsou důležitá a mají svůj význam. Přitom rozhodujícím opatřením, které musí být plně zabezpečeno, je včasný přísun potřebné dělostřelecké munice až do palebných postavení dělostřelectva. K tomu musí odpovědní funkcionáři přijímat konkrétní opatření. Není to jenom úkol týlu, ale celého štábu svazku, který má zabezpečit rozhodnutí velitele.

Obrana

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora A. Z. Jekimovského, kandidáta vojenských věd, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA MYSL“ čís. 9/1977.

Všeobecně je známo, že pro pozemní vojska jsou charakteristické v podstatě dva druhy bojové činnosti, tj. útok a obrana. Hlavní je útok. Ten však vedeme nejčastěji proti nepříteli v obraně. Útok proti vojskům nepříteli v útoku (střetné sražení) nebo při odchodu (pronásledování) je jevem méně častým.

V minulých válkách byl přechod do obrany na kterémkoli úseku fronty nebo válečnické vyvolán obvykle nedostatkem sil a prostředků k pokračování útoku. Obrana umožňovala získat čas k soustředění nových dodatečných sil a prostředků a obnovit útok. V případě útoku nepříteli neumožňovala zadržet nebo odrazit úder jeho sil, které jsou v převaze, a působit mu značné ztráty. Přitom byly realizovány pro obranu charakteristické výhody, tj.:

- možnost využití výhodných podmínek terénu a jeho ženijní vybudování;
- vyšší účinnost palby všech druhů než u útočníka, vedená z dříve připravených a ukrytých postavení atd.

Zdokonalování zbraní a bojové techniky a zejména vznik jaderných zbraní v poválečné době na jedné straně zvyšují možnosti vojsk v obraně k ničení nepřítel v útoku. Na druhé straně však v celku zvyšují snahu (a možnosti) k vedení útočných operací do velké hloubky a ve vysokých tempech. Právě proto zahraniční odborníci předpokládají, že v soudobých podmínkách se vzhledem k tomu snižuje úloha a místo obrany na všech stupních. V této spojitosti **plánovaný přechod do obrany**, kdy jedna strana má dostatek sil k útoku, ale rozhodne se s předvídaním útoku způsobit druhé straně velké ztráty obrannou činností a tím si vytvořit ještě výhodnější podmínky k útoku (jak tomu bylo v bitvě u Kurska v létě roku 1943), je možné podle jejich názoru **jen těžko ospravedlnit**. V podobných případech je účelnější nepřecházet do obrany, ale útočit. Úspěch nyní provází aktivní stranu,

kteří po získání iniciativy jako první zahájila účinné úder. V soudobých podmínkách je zákonité, že **přechod do obrany bude hlavně vynucenou činností**, kdy nebude možné útočit v důsledku nedostatku sil a prostředků.

Ve vojenské literatuře se někdy můžeme setkat s termínem „vynucená obrana“, kterého se používá v případech, že rozhodnutí k přechodu do obrany je důsledkem zahájení protiúderu nebo protiútoky nepřítel. Termínu „předem připravená obrana“ používáme při přechodu do obrany bez bezprostřední činnosti úderných uskupení nepřítel. Přitom vynucenost obrany je samotným faktem přechodu do obrany v důsledku vzniklé situace. Připravenost mluví o dostateku času na přípravu obrany. Z toho vyplývá, že pojem „vynucená obrana“ znamená přechod do obrany nejen v důsledku úderů nepřítel, ale také v těch případech, kdy **situace nutí přejít do obrany včas**, tj. v podmínkách očekávaných úderů nepřítel. Tak tomu bude jak mimo dotyk, tak i v dotyku s hlavními silami nepřítel. Zkušenosti minulé války svědčí o tom, že v případech, kdy vojska v útoku přecházela do obrany v podmínkách již zahájení protiúderu (protiútoky) nepřítel, neměla čas na přípravu obrany, která nebyla dostatečně pevná. Proto je důležité, aby rozhodnutí k přechodu do obrany bylo přijato včas, tj. do zahájení neodvratných úderů nepřítel. Takové předvídaní je možné jen na základě zpráv od nepřetržitě vedeného průzkumu, které umožní včas určit záměr a zámysl činnosti nepřítel. To umožní získat určitý čas na přípravu obrany a napomůže úspěchu obranné činnosti.

Obrana o obranná činnost

V literatuře se někdy setkáváme s tožností pojmů „obrana“ a „obránná činnost“. Stěží to můžeme považovat za zdůvodněné. Tyto pojmy jsou blízké, avšak

vůbec nejsou totožné. Vojska, která přešla do obrany v jednom případě vedou obrannou operaci [boj], avšak ve druhém ne, protože nepřítel nemůže vždy útočit. Historie manévrové druhé světové války oplývá dostatkem příkladů, kdy na jednotlivých směrech nebo válčících byly obě strany dlouhou dobu v obraně a neútočily. Je pravda, že v té době obě strany používaly letectvo k bombardování a dělostřelectvo k palebným přepadům, vedly boje menšího významu a diverzní a průzkumnou činnost. Avšak veškerá tato činnost nenabyla formy vedení obranné operace jakýmkoli svazem, i když byla přesně naplánována. Během času obě strany neustále zdokonalovaly vlastní obranu proto, aby při přechodu nepřítele do útoku bylo možné odrazit jeho úder, způsobit mu citelné ztráty a udržet obsazené čáry a prostory. V řadě případů rychlá příprava pevné a úporné obrany byla hlavním důvodem, který znemožňoval nepříteli okamžitě přejít do útoku.

Z toho vyplývá, že včasným přechodem do obrany je někdy možno odvrátit útok nepřítele. Zahájí-li nepřítel přesto útok, pak vojska, která jsou na něj připravena, organizovaně budou řešit obrannou operaci [boj].

Cíl obranné operace

Cíl obranné operace určují dvě podmínky:

1. Důvod, který vede k nutnosti nebo účelnosti přechodu do obrany. Může to být:

— úspora sil a prostředků na jedněch směrech k vytvoření rozhodující převahy nad nepřítelem na druhých, hlavních směrech;

— získání času k soustředění sil a prostředků pro následující přechod do útoku (nebo obnovení přerušného útoku) na daném směru;

— zabezpečení soustředování a rozvíjení úderných uskupení k vedení útoku a další.

2. Plánované (očekávané) výsledky obranné činnosti, které musí vojska dosáhnout v boji s nepřítelem v útoku. Např. odrazit úder vzdušného a útok pozemního nepřítele, způsobit mu velké ztráty, udržet obsazené čáry a prostory a tím vytvořit podmínky k následujícímu přechodu do útoku (je-li plánován) atd. V podmínkách, kdy vojska v obraně jsou značně oslabena, zásoby materiálních prostředků jsou vyčerpány, pásmo obrany je široké, nepřítel má velkou převahu sil a prostředků, může být cílem obranné operace zastavit nepřítele a nedovolit mu obsadit důležité čá-

ry a prostory, jejichž ztráta by značně zhoršila situaci vlastních vojsk a negativně by ovlivnila operaci vyššího operačního svazu.

Některé rysy obranné operace

Nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje organizaci obrany a charakter vedení soudobé obranné operace je **použití jaderných zbraní**. Vojska v obraně mohou způsobit rozhodující ztráty jaderným prostředkům a útočnému uskupení nepřítele. To značně zeslabí jeho jadernou sílu i sílu úderu, nebo dokonce oddálí připravovaný nebo zahájený útok.

V průběhu operace se musíme nepřetržitě snažit o dosažení maximální účinnosti použití vlastních jaderných zbraní a přijímat všechna nezbytná opatření k snížení působení jaderných prostředků nepřítele na vlastní vojska. V důsledku toho se snižuje síla jeho úderů. Doporučuje se kromě toho organizovat i další opatření, která směřují ke snížení účinnosti úderů nepřítele.

Současně s tím při přípravě obrany předpokládáme řadu opatření k ochraně vojsk proti zbraním hromadného ničení. Především je to maximálně přípustné rozptýlení vojsk na ženijně vybudovaných obranných čarách a postaveních a prostorech soustředění, dále také využití ochranných vlastností terénu a bojové techniky a zabezpečení vojsk ochrannými prostředky.

Bez ohledu na uskutečnění těchto opatření však prakticky nemůžeme vyloučit ztráty způsobené nepřátelskými jadernými údery. Nepřítel při vedení útoku může mít převahu v jaderných zbraních a soudobé prostředky průzkumu mu umožňují dostatečně přesně určit skutečné uskupení vojsk v obraně. Po jaderných úderech nepřítele celé jednotky, dokonce i útvary, mohou ztratit bojeschopnost. V obraně mohou vzniknout velké zničené prostory, pásmo radioaktivního zamoření a požáry.

V těchto podmínkách musíme přijmout opatření k obnovení bojeschopnosti vojsk a odstranění následků použití nepřátelských zbraní hromadného ničení: obnovit narušené velení, manévrem sil a prostředků obsadit vzniklé mezery, vyvést ze zasažených prostorů bojeschopné síly a bojovou techniku, organizovat zdravotnickou pomoc, hasit požáry a odstraňovat zbraně. Je možné, že budeme muset upravit organizaci obrany nebo obsadit nové prostory (čáry) společně se zálohami přisunutými z hloubky.

Oboustranné použití jaderných zbraní může způsobit, že nebude existovat souvis-

lá fronta se všemi z toho vyplývajícími zvláštnostmi vedení bojové činnosti v podmínkách použití jaderných zbraní.

V soudobých podmínkách se zvýšila **aktivnost obrany**, vzrostla úloha **širokého manévru** silami a prostředky, palbou a údery vojsk ke způsobení materiálních ztrát nepříteli v útoku. Aktivnost obrany do zahájení a v době odražení útoku nepřítel projevuje se v tom, že na něho působíme všemi prostředky a současně budujeme dodatečné zátarasy na ohrožených směrech. K přípravě protiztečí a protiúderů je zapotřebí uskutečnit široký manévry silami a prostředky z hloubky i podél fronty. Vysoká manévrovost soudobých vojsk umožňuje v krátké době vytvářet uskupení k vedení protiztečí a protiúderů, k ničení výsadek a plnění dalších úkolů. Aktivnosti obrany napomáhá vysoká pohyblivost a velký dostřel raketových vojsk a dělostřelectva, dosah letectva a rovněž přeprava sil a prostředků vzduchem.

Aktivnost a manévrovost obrany musí být spojeny s **úporným bráněním obsazených prostorů**. To vytváří výhodné podmínky pro manévry úsilí nepřítel v útoku a napomáhá hromadění jeho vojsk v omezených prostorech, na které můžeme vést účinné údery.

K dosažení pevnosti obrany nejdůležitějších postavení a prostorů má velký význam rychlé ženijní vybudování obranných čar a postavení s cílem ochrany vlastních vojsk před účinky jaderných zbraní, úderů letectva a palby dělostřelectva nepřítel.

Podstatnou úlohu při ochraně vojsk v obraně před údery nepřátelského letectva a při uchování vojsk a bojové techniky před zničením má **protivzdušná obrana**. To vyplývá ze zvýšení celkového množství letounů taktického letectva nepřítel, které je schopno používat nejen klasické prostředky ničení, ale také jaderné zbraně, dále z množství vrtulníků, které mají ve výzbroji řízené a neřízené rakety.

Vysoká nasycenost soudobých vojsk tanky a jinými obrněnými bojovými vozidly se odrazila na zvýšení významu **protitankové obrany**. Podstata soudobého obranného boje s pozemními vojsky nepřítel v útoku tkví především v boji obránce s jeho tanky a obrněnými vozidly. Vojska v obraně k tomu používají nejen speciální protitankové, ale také všechny ostatní bojové prostředky, které mají vojska ve výzbroji — jaderné zbraně, hlavně a raketometné dělostřelectvo, letectvo, tanky, bojové vrtulníky ve spojitosti se zátarasy. Tyto prostředky mají dostatečně vysoké bojové možnosti k plnění tohoto nejdůležitějšího úkolu obrany.

Tanková uskupení nepřítel v prostorech soustředění, při přesunu v době rozvinování k útoku můžeme ničit jadernými údery, údery letectva, soustředěnou a hromadnou palbou dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení. Při přechodu do útoku a boji v hloubce přehradnou palbou dělostřelectva, tankovými kanóny, PTRS, údery bitevních vrtulníků, protitankovými prostředky pěchoty ve spojitosti s využitím různých zátarasů.

Boj s tanky organizujeme na všech tankových směrech do celé hloubky obrany, zvláště spolehlivě však na směru hlavního úderu nepřítel.

Organizace obrany

Termín „organizace obrany“ má dva významy:

1. Vyjadřuje **tvůrčí činnost velitele**, který realizuje ustanovení řádů. Na základě toho stanoví uskupení sil a prostředků a jemu odpovídající členění pásma obrany.

2. **Praktické uskutečnění plánovaných opatření vojsky**. Ta patří do oblasti bezprostředního vybudování obrany, její **přípravy** v souladu s rozhodnutím velitele a plánem obranné operace.

Takové rozdělení pojmu „organizace obrany“ můžeme považovat za podmíněné, protože ve skutečnosti veškerá činnost jak velitelů a štábů, tak i vojsk tvoří svým charakterem plnění úkolů a opatření, co do charakteru stejných. To má i určitý smysl, který spočívá v tom, abychom výrazněji vyčlenili hlavní článek z hlediska požadavků vojenského umění. Vzhledem k tomu „organizace obrany“ může zahrnovat:

- uskupení vojsk a členění pásma obrany;
- plánované jaderné údery;
- systém paleb a ženijních zátarasů a další prvky obrany.

Všechny prvky organizace obrany jsou v těsné vzájemné spojitosti a vzájemně se podmiňují. Zkušenosti druhé světové války svědčí o tom, že **uskupení vojsk** byla vytvářena tak, aby bylo možné využívat vhodných podmínek terénu, rychle jej ženiině připravit, účinně využívat všech prostředků k ničení pozemního a vzdušného nepřítel, stupňovat palbu a odpor vojskům v útoku na nejdůležitějších směrech, klamat nepřítel o skutečném rozmístění vojsk, ztěžovat mu volbu objektů k vedení úderů, zabezpečovat ochranu před palbou dělostřelectva a údery letectva, napomáhat nepřetržitě součinnosti svazků a útvarů a velet jim.

Při určování uskupení vojsk např.

v operacích Velké vlastenecké války bylo soustředováno hlavní úsilí na nejpravděpodobnějších směrech útoku hlavních sil nepřítele a na obranu důležitých prostorů, na jejichž udržení byla závislá pevnost obrany v celku. Takovými prostory byly obyčejně takticky výhodné části terénu, které zahrnovaly důležité dominanty, komunikační uzly, osady a přiléhající k nim roviny dostupné pro útok tanků nepřítele. Udržení těchto prostorů bránilo nepříteli v postupu, ztěžovalo rozvíjení jeho úspěchů do hloubky a pro obránce vytvářelo vhodné podmínky ke způsobení značných ztrát útočníkovi. Méně dostupné směry obyčejně bránily menší síly. V těchto případech byly určovány svazkům (útvaram) širší pásma (úseky), mezi kterými byly značné mezery, chráněné palbou, zátarasy, léčkami a bojovým zajištěním.

Uskupení sil je takové jejich rozdělení a rozmístění v určeném pásmu do šířky (na směru) a hloubky s přihlédnutím k nutnosti vytvoření potřebných hustot sil a prostředků k odražení nepřítele a narůstání úsilí z hloubky v případě, že se nepřítel vklíní do naší obrany. V souladu s určeným uskupením vojsk byla přijata také odpovídající **operační (bojová) sestava**. Zpravidla však měla dva sledy. Přitom první sled zahrnoval větší část vojsk v těch případech, kdy byl očekáván útok nepřítele na několika směrech, kdy první sled obsazoval prostor (čáru), výhodný z hlediska podmínek terénu, kdy ztráta takového prostoru zbavila obránce komunikačních uzlů, umožnila nepříteli obsadit důležité prostory a obránce přivedla do nevýhodné operační situace. V jiných podmínkách situace (užší pásmo obrany, omezený rozsah dostupných směrů, možnost vytvoření dvou silných sledů) do prvního sledu byla určována menší část sil a prostředků a hlavní síly byly rozmístěny v hloubce s tím, aby v průběhu obranné činnosti zabezpečily rychlý manévr na rozhodující směr. Kromě toho takové vytvoření sestavy vojsk klamalo nepřítele o skutečném rozmístění hlavních sil a snižovalo účinnost použití nepřátelských prostředků ničení (zvláště taktických). Obrana měla rovněž aktivnější a manévrovější charakter.

V řadě případů, např. při přechodu do obrany v průběhu útoku, kdy všechny svazky byly v dotyku s nepřítelem, nebo kdy svaz měl omezené síly a široké pásmo obrany nebo měl velké ztráty, sestava vojsk mohla být z počátku v jednom sledu. Druhý sled mohl být vytvářen později po přeskupení nebo po přísunu vojsk z hloubky.

Jak potvrzují zkušenosti z minulé války, volba **předního okraje obrany** závisela na celé řadě faktorů. Při přechodu do obrany v průběhu útoku byl určován přední okraj na dosažených čarách, někdy také na výhodnějších čarách, které byly vpředu, byla-li možnost jejich obsazení. V řadě případů, v důsledku nevýhodné operační situace vojsk, která přecházela do obrany, nebo značného snížení bojové schopnosti některých svazků (útvárů), na jednotlivých směrech byl určován přední okraj v hloubce vlastního území. Toto bylo účelné i tehdy, kdy čáry v hloubce byly výhodnější pro obranu. V těchto případech hlavní síly prvního sledu mohly přejít do obrany pod ochranou útvarů, které byly vpředu, a které aktivní a rozhodnou činností nutily útočníka předčasně zasahovat část vlastní sil, zdržet ho a získat čas k vytvoření obranného uskupení vojsk.

Druhý sled byl určován zpravidla k vytvoření hloubky obrany, narůstání odporu vůči vojskům nepřítele v útoku a vedení protiúderů v průběhu obranného sražení s cílem zničit uskupení nepřítele, která se vklínila do obrany. Část sil druhého sledu nebo vševojsková záloha byla používána k ničení vzdušných výsadek a k vystřídání vojsk prvního sledu.

Druhý sled mohl včas zaujmout obranu na výhodných čarách (prostorech) v hloubce, kde byl připraven k přesunu na čáry rozvinování k protiúderům nebo k zaujetí pevné obrany v jednom z dříve připravených prostorů na směru zjištěného hlavního úderu nepřítele.

Při přijetí rozhodnutí k obraně se obvykle uvažovalo v jakém období obranného sražení bude výhodné působit nepřítele rozhodnou porážkou: zda do jeho přechodu do útoku, při odražení zahájeného útoku, nebo při vedení protiúderu. Přitom se vycházelo z možné účinnosti připravovaných úderů a bralo se v úvahu to, že zranitelnost vojsk nepřítele nebude stejná do přechodu do útoku a v jeho průběhu, dále také z možnosti stanovit k určité době přesné souřadnice objektů, které byly plánovány ke zničení.

Počítalo se dále s tím, že určování sil a prostředků do zálohy při jejich použití v průběhu operace může vést k neopodstatněným ztrátám v důsledku palby dělostřelectva a úderů letectva.

V rozhodnutí k **použití podpůrného letectva** vycházelo se z potřeby postupného ničení nepřítele, počínaje hranicí dosahu letectva, narůstání úsilí s přibližováním k přednímu okraji obrany, konče také se stavou, možnostmi letectva a na operaci vyčleněného leteckého úsilí.

Systém palby v obraně byl nejpodrobněji rozpracován na taktickém stupni — v jednotkách, útvech a svazcích. Zahraňoval palebné úderů na přístupech k obraně, souvislé palby všech druhů, především proti tankům nepřítele před předním okrajem, na bocích a v hloubce, manévry palbou na kterýkoli ohrožený směr nebo úsek obrany. Systém palby byl organizován tak, aby bylo dosaženo účinného využití všech palebných prostředků v souladu s úderem letectva.

Na základě zkušeností z taktických cvičení vojsk NATO v poslední době v zahraničním tisku se objevily názory, že systém palby musí zabezpečovat:

- zničení prostředků jaderného napadení nepřítele, zničení jeho vojsk palbou v prostorech soustředění, při přesunu, na čarách rozvinování nebo ve výchozích prostorech k útoku;

- umlčení dělostřelectva, prostředků protivzdušné obrany, míst velení a radiolokačních nepřítelů;

- podporu útvarů, které brání zabezpečovací pásma a přední okraj;

- odrazení hromadných útoků tanků a pěchoty (motorizované pěchoty) nepřítele;

- zničení uskupení, která se vklíní do obrany atd.

V souvislosti s tím se má organizovat také systém palby všech druhů.

Protivzdušná obrana na těchto cvičeních zpravidla zahrnovala radiolokační průzkum vzdušného nepřítele a uvědomování vlastních vojsk a objektů, protiletadlovou obranu vojsk a objektů a ochranu stíhacím letectvem. Zahraniční specialisté PVO předpokládají, že včasné zjištění a nepřetržitě sledování vzdušných cílů může zabezpečit vytvoření a udržování souvislého radiolokačního pole. Spolehlivost zničení vzdušných cílů se dosahuje s využitím souvislých pásem ničení.

Do systému ženiných zátarasů jako prvku organizace obrany začleňují zahraniční vojenští specialisté pásma a uzly protitankových zátarasů a překážek, čáry minování a pásma (prostory) boření.

Jedním z důležitých požadavků na obranu v soudobých podmínkách je taková její organizace, která nejvíce zabezpečuje úspěch vedení obranné činnosti jak s použitím, tak také bez použití jaderných zbraní. To vyplývá z toho, že s použitím jaderných zbraní útočník může prolomovat obranu na více směrech, na širších úsecích a vytvářet na nich menší hustoty sil a prostředků než při průlomu s použitím jen klasických prostředků.

Šířku pásma obrany pro vojska prvního

ho sledu na směru očekávaného úderu nepříteli je účelné vybírat takovou, aby zabezpečovala na jedné straně maximálně možné rozptýlení útvarů a jednotek z hlediska jejich ochrany proti jaderným úderům nepřítele, na druhé straně vytvoření nezbytných hustot klasických prostředků ničení k úspěšnému odrazení útoku tankových uskupení bez použití jaderných zbraní.

K narůstání úsilí vojsk prvního sledu byly vytvářeny na cvičeních silné druhé sledy a zálohy. Byly rozmístěny tak, aby mohly v nejkratší době zahájit přesun jednak k posílení prvního sledu, jednak k vedení silných protiztečí a protiúderů na kterémkoli směru. K obsazení mezer, které mohou vzniknout v důsledku použití jaderných zbraní, je účelné vytvářet na nejdůležitějších směrech (při dostatku času) doplňková postavení a mezilehlé čáry v hloubce obrany.

Druhý sled byl rozmísťován tak, aby mohl vést protizteče jak do boků pronikajícího uskupení nepřítele, tak i čelně.

Příprava obrany v krátké době

V soudobé vysoce manévrové a rychle vedené bojové činnosti může být nanejvýš omezený čas, v jehož průběhu můžeme uskutečnit značný komplex opatření spojených s přípravou obranné operace. Konkrétní délka trvání tohoto času ve většině případů bude záviset hlavně na vzdálenosti úderného uskupení nepřítele od čáry dotyku vojsk, na jeho možnostech k rozvinování a vedení úderu z chodu.

Abychom mohli v těchto podmínkách vytvořit pevnou obranu, obránce musí využít všech možností šetřit čas na plánování a ponechat více času vojskům na organizování obrany. K získání času je důležité včas zjistit záměry nepřítele k zahájení útoku, rychle se rozhodnout k přechodu do obrany a určit úkoly vojskům. Současně s tím musíme organizovat aktivní činnost vojsk, která jsou v dotyku s nepřítelem, a účinně využívat všech prostředků ničení s cílem zadržet přípravu nepřítele a přechod do útoku.

Zkrácení doby na přípravu obranné operace může napomoci účelná posloupnost činnosti velitelů a štábů, další zdokonalování metod jejich práce na všech stupních velení, určení minimálně nutného rozsahu ženiných prací a další opatření.

Úspěšné řešení otázek probíraných v tomto článku a dalších problémů obrany vyžaduje neustálou pozornost jak vojenských teoretiků, tak i praktiků.

K vojenskotechnické politice KSSS

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek plukovníka N. P. Charitonova, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA MYSL“, čís. 12/1976.

Vojenskotechnická politika KSSS je jedním ze základních směrů vojenské politiky, která zabezpečuje ozbrojené síly dostatečným množstvím účinných zbraní a vojenské techniky. Aby bylo možné uskutečňovat v tomto směru potřebná opatření na vysoké vědecké úrovni, je nutné mít dobře rozpracovaný teoretický systém znalostí o zákonitostech procesu vyzbrojování.

Základem obranné síly státu je jeho materiálně technická základna. Na úrovni jejího rozvoje bezprostředně závisí rozsah a lhůty realizace úkolů vojenskotechnické politiky.

KSSS a sovětská vláda, vycházejíce z hlavních cílů vojenskotechnické politiky, uvažovaly konkrétní úkoly a potom zpracovaly v každém druhu ozbrojených sil a druhu vojsk program rozvoje systému vyzbrojování. V každém následujícím programu přezbrojování stále více pozornosti věnovaly rozvoji perspektivních vojenskotechnických prostředků ozbrojeného zápasu.

V letech Velké vlastenecké války stala se vojenskotechnická politika strany jednou z nejdůležitějších oblastí její činnosti při mobilizaci všech sil státu ke zničení nepřítelů. Válka potvrdila životaschopnost hlavních principů, které strana vypracovala v předválečném období. V těžkých letech války patřily mezi hlavní směry vojenskotechnické politiky:

1. Mobilizace všech možností těžkého průmyslu Sovětského svazu k výrobě bojové techniky a výzbroje.

2. Maximální využití vědeckých kádřů při řešení vojenskotechnických úkolů.

3. Všestranný rozvoj prací ke zdokonalování a zvyšování výroby výzbroje v závodech obranného průmyslu.

4. Využití bojových zkušeností k modernizaci a rozpracování nových druhů výzbroje.

Při uskutečňování vojenskotechnické politiky strana dosáhla maximální koncentrace všeho úsilí na výrobu výzbroje a bojové techniky a snížila na minimum výdaje na jiné potřeby.

Pro vojenskotechnickou politiku KSSS v letech války byly charakteristické tyto zvláštnosti:

— úplné převedení sovětské ekonomiky pro potřeby války, které bylo dokončováno v podmínkách zahájení války za převahy fašistického Německa v celkové i válečné výrobě. Úspěšné řešení tohoto úkolu přesvědčivě potvrdilo životaschopnost a převahu socialistického společenského a státního zřízení;

— nesmírná organizátorská činnost KSSS při mobilizaci sovětského lidu a ekonomiky státu; to umožnilo dosáhnout vojenskotechnické převahy nad nepřítelem. Je charakteristické, že v roce 1945 přibližně 50 % všech vzorů pěchotních, 75 % dělostřelecké a tankové výzbroje vyráběl průmysl v letech války;

— organizace hromadné výroby tanků, SHD, dělostřelectva, letectva a jejich zavedení do vojsk na tabulky válečných počtů

měly za následek změnu způsobů jejich bojového použití a zdokonalení organizačních forem.

Jedním z důležitých faktorů vítězství Sovětského svazu ve Velké vlastenecké válce bylo zejména to, že komunistická strana a sovětský lid se řídili závěry V. I. Lenina, dělali všechno pro to, aby Rudá armáda dostala potřebné množství nejnovější a nejúčinnější válečné techniky a aby

dosáhla vojenskotechnické převahy nad nepřitelem.

Na rozdíl od agresivní a reakční podstaty vojenskotechnické politiky imperialistických států, vojenskotechnická politika Sovětského svazu je podmíněna objektivní nutností obrany vymožeností socialismu a odráží životní zainteresovanost sovětského lidu na upevňování obranyschopnosti státu a uchování míru.

V poválečných letech rozvinutá vědeckotechnická revoluce měla za následek kvalitativní změny ve vojenství. V těchto podmínkách dostal se na první místo problém zabezpečení vědecké a vojenskotechnické převahy.

Raketové jaderné zbraně a vybavení všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk soudobou různorodou válečnou technikou podstatně zvětšily rozsah a obsah vojenskotechnické politiky, daly jim dynamičtější charakter. Uskutečňování cílů vojenskotechnické politiky v poválečném období je totožné s hlavními obdobími rozvoje sovětských ozbrojených sil.

Soudobá vojenskotechnická revoluce nejenže zrychluje proces obnovy a záměny výzbroje za nové vzory s kvalitnějšími vlastnostmi, ale podněcuje také k zesílení vzájemné spojitosti a podmíněnosti vojenskotechnické politiky s celkovou úrovní vědy a techniky a stavem ekonomiky a zejména s válečně ekonomickou přípravou možných válečist, s rozvojem tzv. infrastruktury.

Realizace konkrétních programů vojenskotechnické politiky vyžaduje společně s dalšími podmínkami vědecky koordinovanou práci a součinnost všech strukturálních článků, které se podílejí na plnění takových programů.

Soudobé systémy zbraní pozemních vojsk zahrnují různorodou válečnou techniku, která se musí dostatečně rychle přemísťovat v daném geografickém prostoru. Váhové a rozměrové charakteristiky, průchodnost a manévrovost takové techniky kladou určité požadavky na kvalitu cest, únosnost mostů atd. Na druhé straně geografické podmínky, klimatické a mechanické působení mají opačný vliv a omezují takticko-technické charakteristiky systémů výzbroje.

Všechno toto potvrzuje nutnost komplexního řešení úkolů vojenskotechnické politiky v současné době, systémového přístupu k zabezpečení a uchování spolehlivosti a účinnosti systémů zbraní, vyžaduje

zásadní a praktický výzkum procesu vy-zbrojování jako sociálního jevu.

Nové zvýšené požadavky klade vojenskotechnická revoluce na kvalitu a operativnost velení všech strukturálních článků. XXV. sjezd KSSS stanovil cesty dalšího zdokonalování řízení; to se plně vztahuje také na uskutečňování souhrnu opatření vojenskotechnické politiky. Jde především o zlepšení plánování a zabezpečení těsnější koordinace dlouhodobých a běžných plánů, a to jak podle oborového principu (vertikálního), tak také podle územního principu (horizontálního). Je nezbytné, s využitím matematických modelů, více rozpracovávat komplexní programy největších vojenskotechnických a vědeckých problémů a soustředit všechny existující zdroje k jejich splnění.

Při rozpracování opatření vojenskotechnické politiky v současné době je nucena komunistická strana uvažovat o celém komplexu složitých a vzájemně propojených problémů, tj. politických, ekonomických, vědeckotechnických a čistě vojenských. Z toho vyplývá hlavní cíl vojenskotechnické politiky: udržovat technické vybavení sovětských ozbrojených sil na úrovni, která odpovídá soudobým požadavkům. Je to zákonitě. Výsledky vědeckotechnické revoluce do značné míry rozšířily možnosti soudobé hromadné výroby různých zbraní a vojenské techniky v nejvyspělejších kapitalistických státech; to zvyšuje nebezpečí rozpoutání nové války z jejich strany.

Dosavadní výzkumy dokazují, že hlavní cíle, rozsah a obsah vojenskotechnické politiky vždycky byly a jsou v dialektické spojitosti s mezinárodní situací, možným charakterem války, stavem ekonomiky a ozbrojených sil pravděpodobného nepřítele, ekonomickým, morálně politickým, vojenským a vědeckotechnickým potenciálem státu. Tyto cíle určovala a rozpracovávala komunistická strana vždy v závislosti na konkrétních historických podmínkách.

Komunistická strana při řešení hlavních úkolů vojenskotechnické politiky vychází z leninského závěru, že naše armáda musí být neustále připravena zvládnout všechny druhy zbraní, všechny prostředky a způsoby boje, které má nebo může mít nepřítel. Ve zprávě ÚV KSSS na XXV. sjezdu KSSS se říká: „Po všechna tato léta věnovala strana náležitou pozornost posilování obranyschopnosti naší země a zdokonalování ozbrojených sil. Můžeme sjezd ujistit, že práce, kterou jsme v tomto směru vykonali, není malá. Zlepšilo se vybavení ozbrojených sil moderní výzbrojí a bojovou technikou, zkvalitnila se bojová příprava a ideové zocelení příslušníků ozbrojených sil.“ (VVX. sjezd KSSS, Praha, Svoboda 1977, str. 75).

Z toho vyplývá bezesporu závěr, že nejdůležitější objektivní nutnost a zákonitost vojenskotechnické politiky KSSS v současném období tkví v neustálém rozvoji a zdokonalování všech prostředků ozbrojeného zápasu na základě nejnovějších výsledků vědy a techniky.

Sovětský svaz má dnes k dispozici rozsáhlou síť vědeckovýzkumných ústavů a velký počet zkušených vědeckých kádrů. Obranný průmysl je schopen vyrábět všechny druhy nejnovější výzbroje. Zákonitým výsledkem činnosti strany v oblasti vojenskotechnické politiky je zásadní kva-

litativní, strukturální pokrok ve vybavení sovětských ozbrojených sil technicky složitými a vysoce účinnými prostředky ničení, jejichž základem jsou komplexy (systémy) raketových jaderných a klasických zbraní. Svými bojovými vlastnostmi a jinými charakteristickými rysy sovětská vojenská technika a zbraně nejen že nezaostávají, ale v mnohých případech převyšují analogické vzory pravděpodobného nepřitele.

Optimální řešení úkolů vojenské a vojenskotechnické politiky je dosahováno v jednotě politického, vojenského a technického řízení na všech úrovních. To také tvoří jednu ze zákonitostí rozvoje vojenskotechnické politiky. Jednota řízení umožňuje harmonicky skloubit zájmy rozvoje socialistické ekonomiky, programu sociálního rozvoje a zvyšování životní úrovně lidu s úkoly upevňování obranyschopnosti státu a úzce je spojit s perspektivními a běžnými hospodářskými plány.

Podle stupně rozvoje a upevňování socialistického společenství nabývá na stále větším významu ve vojenskotechnické politice KSSS zákonitost rozvoje vojenskotechnické spolupráce bratrských socialistických států a narůstání úlohy Sovětského svazu při technickém vybavování států Varšavské smlouvy.

z kapitalistických armád

HLAVNÍ RYSY VNITŘNÍ, ZAHRANIČNÍ A VOJENSKÉ POLITIKY AMERICKÉ VLÁDY

Demokratická vláda, která v čele s prezidentem Jamesem Carterem nastoupila v USA v lednu 1977, měla z hlediska mezinárodní situace vytvořeny vcelku příznivé podmínky k realizaci vytyčených vojenskopolitických a ekonomických záměrů, které se vcelku nelišily od koncepce předcházející vlády. Proto americkou a světovou pokrokovou veřejnost překvapilo, že téměř současně s převzetím moci dochází k postupnému přehodnocování Carterových předvolebních plánů jak z hlediska obsahu, tak z hlediska přístupu k jejich plnění.

Vnitropolitickou situaci v USA za vlády demokratů charakterizuje prudký růst aktivity vojenskoprůmyslového komplexu a dalších reakčních sil. Zvlášť patrný je jejich odpor proti politice uvolňování mezinárodního napětí a mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením. Vliv těchto sil na politiku Carterovy administrativy vzrůstá.

Přes částečné hospodářské oživení nedaří se americké vládě podstatněji snížit nezaměstnanost (stále průměrně 7 % práce schopného obyvatelstva), ani zpomalit inflační trend. Nedokázala rovněž najít způsob většího využívání výrobních kapacit a zmenšit závislost USA na dovozu surovin, zejména ropy. Dvouletý ekonomický program, který vyhlásil Carter začátkem letošního roku, je ve své podstatě málo koncepčním souhrnem různých návrhů a požadavků zájmových skupin a zásadní řešení hospodářské situace v USA zřejmě nepřinese.

Významným vnitropolitickým prvkem, který podstatně ovlivňuje realizaci plánů amerického prezidenta, jsou vztahy mezi Kongresem jako zákonodárným orgánem a vládou jako orgánem výkonným. Vzhledem k tomu, že si Demokratická strana udržela po loňských listopadových volbách v Kongresu výraznou převahu nad Republikánskou stranou (v Senátu 3 : 2, ve Sněmovně reprezentantů 2 : 1), vznikly dobré předpoklady pro úzkou vzájemnou spolupráci těchto orgánů. Dosavadní vývoj však ukázal, že v důsledku rozdílných přístupů jednotlivých skupin v Demokratické straně k řešení současných

vnitřních problémů v USA a zvýšené snahy Kongresu o praktické uplatnění svých pravomocí, pokud jde o tvorbu a realizaci americké politiky, nezabezpečuje ani tento poměr sil Carterovi jednoznačnou podporu. Projevu se to zejména při realizaci jeho ekonomických záměrů. K ovlivňování členů Kongresu využívá prezident především viceprezidenta Mondala a ministra zahraničí Vance. V některých případech se však opírá i o extrémně pravavicové senátory typu Jacksona.

Akceschopnost, pružnost a spolehlivost státního aparátu patří rovněž mezi faktory, které realizaci Carterových plánů ovlivňují. Již v předvolebním období Carter poukazoval na přebujelost a obtížnost kontroly státní administrativy. Podle jeho názoru je nebezpečí, že za současné struktury řada prezidentových návrhů nebude vůbec nebo předpokládaným způsobem realizována. Proto zjednodušení státního aparátu považuje Carter za jeden z nezbytných úkolů, o čemž se mu podařilo přesvědčit i představitele Kongresu. Ukazuje se však, že dostat pod kontrolu aparát, v němž se přes 3 milióny státních zaměstnanců podílí na činnosti 11 významných ministerstev, 59 různých agentur a přes 120 poradních institucí a komisí, bude při omezení možnosti jmenování hlavních funkcionářů prezidentem (pouze 2200) a při značné pasivitě ze strany Kongresu úkol nesnadný a v jednom prezidentském období zřejmě neuskutečnitelný.

Součástí plánovaného reorganizačního procesu je i změna struktury Národní bezpečnostní rady (NBR). Stálí členové jsou prezident (předseda), viceprezident, ministr zahraničí, ministr obrany, ředitel CIA, předseda Společného štábu náčelníků. Ostatní mají titul poradců. Za práci NBR odpovídá prezidentovi jeho poradce pro otázky národní bezpečnosti Brzezinský, který je rovněž jejím stálým členem. Počet jejích členů se má snížit ze 45 na 30 a počet výborů ze 7 na 2. Souběžně s tím má dojít k přezkoumání vztahů NBR k hlavním ministerstvům, zejména k ministerstvu zahraničí a k ministerstvu obrany. Tímto opatřením chce americký prezident zpružnit a zefektivnit práci orgánu, který má rozhodující podíl na formování a realizaci linie zahraniční a vojenské politiky USA. Posílí se rovněž pozice prezidentského poradce pro otázky národní bezpečnosti Brzezinského.

Se strukturálními změnami NBR velmi úzce souvisí již realizovaná opatření v oblasti organizace zpravodajských služeb USA, protože kontrolou operací těchto orgánů se má zabývat jeden z nově vy-

tvořených výborů NBR. Činnost amerických tajných služeb se centralizuje a všechny dosud samostatné výzvědné orgány jsou podřízeny řediteli ústřední zpravodajské služby (CIA) admirálu Turnerovi. Carter tím chce zabránit duplicitě, odstranit nežádoucí rivalitu, vytvořit podmínky k lepšímu využívání finančních zdrojů a celkově zefektivnit práci americké výzvědné služby.

Z vnitropolitického vývoje USA v letošním roce vyplývá, že ekonomika zůstane i pro novou administrativu dlouhodobým vážným problémem. Hospodářské obtíže budou nepříznivě ovlivňovat plnění sociálních programů a sociální rozpor se budou v americké společnosti zostřovat. Neúspěchy při řešení vnitřních obtíží se bude Carter snažit alespoň částečně kompenzovat aktivizací v oblasti zahraniční politiky.

Vnější faktory, s nimiž je Carter nucen konfrontovat své zahraničně politické záměry, se nezměnily. Mezi nejdůležitější nadále patří změny se poměr sil ve prospěch socialismu a rovnováha ve strategických zbraních mezi SSSR a USA. Carter musí rovněž přihlížet k celkové nepříznivé hospodářské situaci v kapitalistických zemích a brát v úvahu i růst levicových tendencí v některých z nich. Je nucen hledat také způsob, jak účinněji než jeho předchůdce reagovat na sílící protiimperialistický a protiamerický vývoj v rozvojových státech.

V Carterově zahraniční politice, která, jak sám prohlásil, „je založena na nové celosvětové mozaice globálních, regionálních a bilaterálních zájmů“, se při realizaci nezměněných strategických cílů projevuje výrazná diferenciací a náznaky některých nových prvků. Patří mezi ně např. „ochota“ zlepšit vztahy s některými socialistickými zeměmi, zejména s Kubou a Vietnamskou socialistickou republikou, nebo „liberálnější“ přístup ke komunistickým stranám evropských kapitalistických států s cílem ovlivňovat jejich orientaci prostřednictvím kontaktů s představiteli těchto stran. Vyniká zejména úsilí Cartera prosadit do oblasti mezinárodních vztahů americkou tezi o vzájemné závislosti světových problémů a na základě toho zapojit v širším rozsahu do svých plánů na zintenzivnění boje proti socialismu hlavní spojence USA.

Za provádění považuje Carterova vláda **prohlubování spojení se zeměmi NATO a s Japonskem**. Dokazuje to vedle velmi aktivní diplomatické činnosti amerických představitelů v těchto státech hlavně skutečnost, že je nevěstíval v zastoupení prezidenta viceprezident Mondale ihned po

nástupu funkce. Důležitost, kterou Carter přikládá Severoatlantickému paktu, vyjádřil i svou osobní účastí na jarním zasedání Rady NATO v Londýně v r. 1977. Je zřejmé, že nový americký prezident chce postavit vztahy s hlavními americkými spojenci na trvalejší základnu. Jeho výzvy k prohloubení konzultací v rámci NATO a k posílení jednoty kapitalistického světa naznačují, že se pokouší najít nové impulsy, které by spolupráci mezi USA a vyspělými kapitalistickými státy dále zefektivnily. Značné úsilí vyvíjí Carter k prosazení širší integrace kapitalistického světa. Chce tím vytvořit příznivější podmínky pro vnitřní stabilizaci v jednotlivých zemích a ujednotit politické postoje Západu vůči socialistickým a rozvojovým státům. Souběžně s posilováním amerického vlivu na politiku a vojenské přípravy evropských členů NATO a japonska stupňují USA tlak na vlády těchto zemí, aby převzaly větší odpovědnost za realizaci imperialistické politiky v Evropě a ve světě.

Řešení ekonomických a finančních problémů kapitalismu považuje Carterova vláda v současném období za důležitý předpoklad k realizaci svých plánů i ve vojenskopolitické oblasti. Z její iniciativy se uskutečnila např. květnová schůzka vedoucích představitelů sedmi průmyslově nejvyspělejších kapitalistických zemí. Účast zástupce EHS na tomto jednání naznačila, že rovněž ve vztahu Cartera k integrující se kapitalistické Evropě se mohou projevit některé kvalitativně nové prvky. I když se vládě USA zatím nepodařilo prosadit americké návrhy na řešení hospodářských obtíží, ukazuje se, že vliv Spojených států na vývoj kapitalistického hospodářství vzrůstá.

Hlavním činitelem při realizaci amerických plánů v Evropě nadále zůstává NSR. Těsné styky udržují USA s Velkou Británií a snaží se využít všech možností ke zlepšení vztahů s Francií. Na květnovém zasedání Rady NATO v r. 1977 se Carterovi podařilo posílit své osobní pozice v kapitalistickém táboře a zároveň upevnit vedoucí úlohu USA v paktu. Projevilo se to především souhlasem představitelů všech členských zemí NATO s jeho návrhy na další vojenskopolitickou orientaci aliance. Carter je si však zároveň vědom toho, že nadále existuje příliš mnoho otevřených sporných hospodářských, politických i vojenských otázek mezi kapitalistickou Evropou, Japonskem a USA, kterým se závěrečné dokumenty ze společných jednání vyhýbají nebo nutnost jejich řešení pouze nezávazně proklamují. Jde především o značné dispo-

porce mezi podílem Spojených států a evropských zemí paktu na vyzbrojování armád NATO, o způsob řešení některých ekonomických a měnových problémů kapitalistického světa, o kontrolu vývozu štěpných materiálů, o větší vojenskou účast Japonska v amerických plánech na Dálném východě apod. K udržení určité jednoty NATO a kapitalistického světa vůbec je Carter nucen některé své hospodářské a politické záměry částečně revidovat a řešit sporné problémy i za cenu dílčích ústupků ze strany USA. Jeho plány na kvalitativní posun ve spolupráci mezi USA a hlavními kapitalistickými spojenci narazí na konkurenční zájmy monopolů v jednotlivých zemích; proto jejich realizace bude obtížným a dlouhodobým procesem.

Ve vztahu k socialistickému společenství dochází po nástupu nové americké administrativy k závažným změnám. Carterova vláda se otevřeně postavila do čela protiofenzivy proti světovému socialismu a mezinárodnímu revolučnímu hnutí. Její politika má výrazné reakční charakter a objevují se v ní některé prvky z období studené války. Markantně se to projevuje především prosazováním vlastního přístupu k procesu uvolňování mezinárodního napětí a mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením. Protože za současného vývoje situace ve světě se nemůže americká vláda veřejně distancovat od politiky zmírňování napětí, usiluje o revizi závěrečného aktu helsinské konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě v neprospekch socialistických zemí a komplikuje jednání se SSSR o strategických zbraních. Ústy prezidentova poradce pro otázky národní bezpečnosti Brzezinského zároveň nezakrytě prohlašuje, že její současná protisocialistická politika není náhodná, ale je plně v souladu se stanovenými politickými cíli.

Novým prvkem v této politice je zvýšený důraz na ideologickou konfrontaci se socialismem. Protikomunistické kampaň, vytváření psychózy ohrožení ze strany SSSR a zvyšování prostředků na štvavé vysílání do socialistických zemí mají Carterovi vytvořit vnitřní i vnější podmínky pro praktickou realizaci zásad doktríny „destabilizace“ socialismu a mezinárodního komunistického a dělnického hnutí.

Významnou součástí reakčního postoje americké vlády vůči státům socialistického společenství je politika tzv. lidských práv. Provokačním a demagogickým přístupem k problematice lidských práv v socialistických zemích se Carter pokouší zatlačit tyto země do defenzivy, podlomit

jejich prestiž ve světě, komplikovat vztahy v rámci socialistického společenství i mezinárodního komunistického a dělnického hnutí a dezorientovat pokrokové síly v USA a dalších kapitalistických státech. Tím chce získat širší prostor pro ofenzivní protisocialistickou a protimírovou politiku, příznivé předpoklady k posílení vlivu USA ve světě a k postupnému převzetí strategické iniciativy. Neméně důležitým cílem, který Carter touto politikou sleduje, je odpoutat pozornost americké veřejnosti od vnitřních problémů ve Spojených státech a nastolit „jednotu“ ve vlastní zemi i uvnitř NATO na platformě boje proti komunistické ideologii. Proto vědomě zužuje obsah boje za lidská práva na svobodu činnosti disidentů a na volné šíření buržoazní propagandy v jednotlivých socialistických státech. Jeho politika dostává stále zřetelnější charakter otevřeného vměšování do vnitřních záležitostí socialistických zemí a stává se vážnou překážkou v rozvoji vztahů mezi Východem a Západem.

Za závažný a zároveň účinný prostředek, který má usnadnit realizaci amerických protisocialistických záměrů, považuje Carter ekonomické působení. Vláda a Kongres USA proto nadále projevují snahu vázat rozvoj hospodářské spolupráce se socialistickými zeměmi na jejich souhlas s politickými kompromisy v oblasti uvolňování napětí a v otázkách „lidských práv“.

Vytvoření zvláštního výboru pro koordinaci politiky vůči socialistickým státům svědčí o tom, že linii rozdílného přístupu k nim Carterova vláda nejen zachovává, ale dále zpracovává. Z objektivních důvodů věnuje americký prezident prvořadou pozornost vztahům se SSSR. V rozporu s proklamovanou ochotou tyto vztahy rozvíjet a stabilizovat kontrastuje jeho úsilí o posílení pozic USA ve světě na úkor Sovětského svazu. Vzhledem k současnému vzájemnému poměru sil nemůže Carter odmítat jednání se SSSR o omezení strategických zbraní. Jeho návrhy na řešení tohoto závažného problému však směřují k omezení strategické síly Sovětského svazu, což by mělo Spojeným státům umožnit uplatňovat rozhodující vliv na vývoj mezinárodní situace. Předkládáním nerealistických, pro SSSR nepřijatelných požadavků, chce Carter „dokázat“, že ke zhoršování mezinárodní situace nedochází vinou politiky americké vlády, ale Sovětského svazu, což mu znemožňuje plnit předvolební sliby, pokud jde o přístup USA k procesu uvolňování mezinárodního napětí, a nutí ho naopak jednat se Sovětským svazem z pozice síly. Odpor

pokrokové světové veřejnosti, který tato protimírová politika vyvolává a principiální stanoviska sovětské vlády k problematice omezení strategických zbraní však tuto Carterovu politiku demaskují.

Při rozvíjení styků s ostatními socialistickými státy přihlíží Carterova vláda ve zvýšené míře ke specifice jejich vnitřního vývoje a činí je méně závislými na dosaženém stupni vztahů mezi USA a SSSR. Země Varšavské smlouvy považuje Carter a jeho poradce Brzezinski za relativně nejstabilnější, jak z hlediska vnitřní situace, tak pokud jde o poměr k SSSR. Proto zároveň s hledáním nových možností k narušování jejich jednoty vyvoláváním nepokojů ve všech nebo v několika zemích Varšavské smlouvy současně zaměřuje americká vláda pozornost na tzv. vnější socialistické země. Radí mezi ně především VSR a Kubu, ale také Jugoslávii. Jejich oddělení od evropských států socialistického společenství by podle Cartera vytvořilo příznivé podmínky pro postupnou změnu v celosvětovém poměru sil mezi socialismem a kapitalismem ve prospěch kapitalismu. Součástí této reakční politiky je i narušování dobrých vztahů mezi socialistickými a relativně progresivními rozvojovými státy.

Vývoj v uplynulých měsících ukázal, že Carterova vláda přistupuje systematicky k prosazování dlouhodobé koncepce protisocialistické politiky, do níž chce zapojit všechny státy NATO. Někdy však naráží na nesouhlas nejen v samotných Spojených státech, ale také u některých představitelů evropských kapitalistických zemí. Ne všichni považují jeho metody k dosažení vytýčených vojenskopolitických cílů za nejúčelnější. Někteří západní politici projevují nespokojenost také s tím, že americký prezident nekonzultuje např. své představy o způsobu „boje za lidská práva“ v socialistických zemích se spojenci a nerespektuje často ani k těmto otázkám přijaté záměry v Radě NATO.

V americké politice vůči ČLR nenastaly po nástupu nové vlády závažnější změny. Podle prohlášení Cartera z května 1977 „považuje vláda USA vztahy s Čínou nadále za ústřední otázku americké globální politiky a Čínu za klíčovou sílu pro udržení globálního míru“. Protisovětská linie čínského vedení má Spojeným státům usnadnit realizaci jejich strategických plánů a pomoci zabránit změnám v současném poměru sil v Asii. Vzhledem k důležitosti, jakou americká vláda Čínské lidové republice ve svých protisovětských a protisocialistických plánech přisuzuje, můžeme předpokládat, že bude hledat

další možnosti k úplné normalizaci vzájemných vztahů. Naznačila to zejména srpnová návštěva ministra zahraničí Vance v ČLR. Podmínky k tomu si Carterova vláda vytváří i prohlubováním vzájemných ekonomických a kulturních styků a hlavně hledáním kompromisního řešení tchajwanského problému.

Větší aktivita a cílevědomost charakterizují Carterovu politiku ve strategicky důležitých **oblastech rozvoje světa**, především na Blízkém východě a v Africe. I když zde americká vláda v podstatě zachovává kontinuitu politiky předchozí administrativy, současně hledá a častěji již uplatňuje některé účinnější metody působení, které mají pomoci Spojeným státům upevnit vliv a zabránit nekapitalistické cestě vývoje v rozvojových zemích. Kromě tradičních forem hospodářského a vojenskopolitického nátlaku Carter požaduje působit na vývoj v jednotlivých rozvojových oblastech získáváním místních relativně pokrokových činitelů. Proto se americká vláda pokud možno vyhýbá otevřené podpoře diktátorských režimů a formálně vystupuje proti potlačování lidských práv v zemích s otevřenou vojenskou diktaturou. Touto politikou chce Carter vytvářet podmínky k nahrazení nejreakčnějších politiků méně kompromitovanými proamericky orientovanými politiky a předejít tak eventuálnímu revolučnímu zvratu v rozvojových zemích. Z politických i ekonomických důvodů předpokládá Carter určité rozdělení „odpovědnosti“ za vývoj v jednotlivých oblastech rozvoje světa mezi hlavní imperialistické země nebo skupiny zemí. Důležitou úlohu při realizaci americké politiky především v Africe přisuzuje prezident také černému Američanu Yonгови, kterého z taktických důvodů jmenoval představitelem USA v OSN.

Úloha ozbrojených sil jako prostředku politiky po nástupu nové vlády v USA podstatně vzrostla. Vojenská politika nejvýrazněji odráží orientaci prezidenta Cartera na řešení mezinárodních problémů „z pozice síly“. Agresivní cíle vojenské politiky dokumentuje m. j. i jeho nedávné prohlášení, že „USA budou udržovat ozbrojené síly v míru na takové úrovni, aby nemusely prokazovat jejich schopnost ve válce“. Prakticky to znamená, že Spojené státy budou mít takové ozbrojené síly, které mohou kdykoli zahájit a vést agresivní válku.

V souladu se svou zahraničně politickou koncepcí zkoumá Carterova vláda, do jaké míry strategie „realistického odstrašování“ odpovídá měnící se mezinárodní situaci a zda jsou americké ozbro-

jené síly schopny tuto strategii realizovat. Intenzivně Spojené státy pokračují v rozpracování otázek tzv. třístupňového odstrašování a odstupňovaného použití strategických útočných sil.

Tempo vojenských příprav se v roce 1977 dále zrychlilo. Přestože v předvolebním období kritizoval Carter vysoké vojenské výdaje USA a sliboval snížení vojenského rozpočtu o 5–7 miliard dolarů ročně, převzal pro rok 1977 rozpočet bývalého prezidenta Forda (100,1 mld. dolarů). Rovněž schválené přímé vojenské výdaje na rok 1977–78 (110,1 mld. dolarů) jsou jen asi o 300 miliónů dolarů nižší, než navrhoval Ford. I toto nepatrné snížení je však pouze relativní, protože je důsledkem zpomalení realizace některých zbrojních programů a snížení tempa vývojových prací na určitých zbraňových systémech. Skladba vojenského rozpočtu potvrzuje, že Carter bude i v příštím roce pokračovat v plnění všech hlavních, dříve plánovaných zbrojních programů, v kvalitativním zlepšování současné výzbroje a ve vývoji nových zbraňových systémů.

Na úseku rozvoje strategických sil, které patří nadále mezi priority, americké vedení předpokládá, že se v plánovaném rozsahu budou vyvíjet vícenásobné manévrující hlavice MK-12A pro RS MINUTEMAN III, MK-500 EVADER pro RS TRIDENT a pro mobilní mezikontinentální RS M-X. Nezastaví se přípravné práce k přezbrojení 10 ponorek s RS POSEIDON na RS TRIDENT I (v první polovině osmdesátých let) a vojenské námořnictvo má dostat další 2 ponorky TRIDENT. V rozpočtu počítá Carter i s prostředky na zdokonalování letecké protizemní RS SRAM a na výzkumné práce na nových systémech protiraketové obrany.

V oblasti výstavby strategických prostředků se v posledním období objevují určité změny oproti původním plánům. Výroba 5 bombardovacích letounů B-1 byla odložena, jejich vývoj se však nezastavil. Naproti tomu se urychlují práce na vývoji RS s plochou dráhou letu (CRUISE MISSILE), již mají být v příštích letech vyzbrojeny i strategické bombardovací letouny B-52. Podle vyjádření amerických vojenských odborníků se tak využitelnost těchto letounů prodlouží nejméně o 10 let. Ke změně plánů vedly Cartera především ekonomické důvody. Vysoké náklady, které by si vyžádala výroba letounu B-1, by údajně nepřinesly odpovídající efekt ve zvýšení bojeschopnosti amerických ozbrojených sil. Proto chce prezident účelněji využít finanční prostředky na výrobu podstatně levnějších RS CRUISE MISSILE.

Žvýšený důraz klade vláda USA na kvalitativní růst sil všeobecného určení. Pokračuje vývoj účinnější jaderné hlavice RS LANCE, jaderné munice pro hlavňové dělostřelectvo a zlepšování odpalovacího zařízení a naváděcího systému pro RS PERSHING II. Dodatečné prostředky požaduje Carter na výrobu neutronových hlavice, s nimiž se perspektivně počítá i pro středoevropské válčiště. V oblasti konvenční výzbroje dojde k největším kvalitativním změnám u tankové a protitankové techniky a u prostředků PVO. Vojenské letectvo má dostat v příštím roce další stíhací letouny F-15 a sjednat kontrakt asi na 100 stíhacích letounů F-16. Dále se zkvalitní přímá letecká podpora pozemního vojska nákupem více než 150 bitevních letounů A-10. Bude pokračovat kvalitativní i kvantitativní rozvoj vojenského námořnictva a připravuje se zrychlení a zefektivnění strategické letecké a námořní přepravy z USA do Evropy.

Důležitou úlohu v Carterově politice „z pozice síly“ plní americká vojska v zámoří, zejména v Evropě, kde se nachází nejbojeschopnější část ozbrojených sil USA dislokovaných mimo území Spojených států. Americká vláda proto odmítá zmenšení počtů osob a výzbroje na evropském válčišti a ve Vídni nadále prosazuje princip tzv. asymetrického snížení, s jehož pomocí chce dosáhnout změny v poměru konvenčních sil ve střední Evropě ve prospěch NATO. Vyhlášené perspektivní dílčí snížení amerických pozemních vojsk v Jižní Koreji je důsledkem především ekonomických potíží USA. Zároveň je i praktickou ukázkou realizace zásad „tichomořské doktríny“. Úkoly těchto amerických jednotek totiž převzmuou jihokorejská vojska a více se bude ve prospěch USA angažovat v oblasti Dálného východu japonsko.

Za účinný prostředek k ovlivňování vý-

voje v jiných, především rozvojových zemích a za významný zdroj zisků považuje americký prezident vývoz zbraní a bojové techniky. V letošním roce představuje hodnotu asi 11 miliard dolarů. Carter je si však zároveň vědom nebezpečí, které z hromadění zbraní v některých zemích rozvojového světa vyplývá. Požaduje proto určité zpřísnění kontroly vývozu výzbroje, včetně té, která se vyrábí v koprodukcí v jiných státech. Jeho prohlášení jsou však zaměřena hlavně k uklidnění světového veřejného mínění a k podstatnějším změnám v této oblasti zřejmě nedojde.

— ☆ —

Praktické kroky americké administrativy ve vojenskopolitické a ekonomické oblasti jsou v příkrém rozporu s Carterem proklamovanou ochotou podporovat proces uvolňování mezinárodního napětí i se závěry helsinské konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Realizovaná a připravovaná opatření v oblasti rozvoje ozbrojených sil dokazují, že Carter je rozhodnut vystupovat v mezinárodních vztazích „z pozice síly“ a usilovat o změnu v poměru sil ve prospěch USA a Západu. Proto souběžně se vzrůstajícím odporem reakčních sil USA proti politice mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením zahájily militaristické kruhy ve Spojených státech novou etapu horečného zbrojení. Rostoucí vliv vojenskoprůmyslového komplexu na politiku nové americké vlády bude i v dalším období tyto tendence podněcovat. Nastoupený vojenskopolitický kurs Carterovy administrativy bude nepříznivě působit na proces zmírňování politického napětí ve světě. Je třeba počítat zejména s tím, že se americká vláda bude i nadále tvrdohlavě stavět proti úsilí socialistických států rozšířit uvolnění na vojenskou oblast.

VOJENSKÁ TERMINOLOGIE

Další článek zaměřujeme na upřesnění a objasnění některých dalších pojmů na základě připomínek a námětů čtenářů, především z oblasti útočných operací.

Uskupení vojsk

je účelně uspořádaná sestava operačního svazu, taktických svazků, útvarů a jednotek různých druhů vojsk k řešení určitého operačního nebo strategického úkolu.

Podle řešených úkolů rozdělujeme uskupení vojsk na útočná, úderná, uskupení pro průlom, obranná nebo protiúderná.

Hlavní uskupení

je účelně uspořádaný celek nejdůležitějších a zpravidla i největších částí operační (bojové) sestavy vojsk a prostředků, na směru hlavního úderu nebo odporu, určený ke splnění rozhodujícího cíle operace (boje). Rozmísťuje se a působí zpravidla na směru hlavního úderu.

Úsilí vojsk

je požadované vypětí sil a nejúčelnější využití prostředků k dosažení nejdůležitějších úkolů v operaci ve vysokém tempu na rozhodujícím směru, pásmu, a v rozhodující době vytvořením nezbytné převahy nad nepřítelem. Na jeho řešení závisí úspěch bojové činnosti.

Soustředění úsilí

je jedním ze základních principů operačního umění a taktiky. Vyžaduje v útočné operaci jednak vytvoření převahy v silách a prostředcích nad nepřítelem na nejdůležitějším směru, na rozhodujícím úseku a v rozhodující době, jednak soustředění na manévr palbou mohutnými palebnými, především jadernými prostředky, rozmístěnými na velkém prostoru.

Úspěch nebo porážka v boji a operaci budou určovány nejen převahou sil a prostředků nad nepřítelem, ale i vysokou rychlostí v činnosti vojsk, v používání jaderných zbraní a rovněž efektivním využíváním času. Působení principu soustředění úsilí se úzce prolíná s principem mobility, ale i aktivity a překvapení. Síla úderu, rychlost a neočekávanost činností jsou charakteristickým rysem principu soustředění úsilí.

Soustředění sil a prostředků

je součástí jednoho ze základních principů ozbrojeného zápasu. Je to dočasně or-

Generálmajor ing. Jaromír Jašek, CSc.
podplukovník ing. Břetislav Janík, CSc.

organizované seskupení sil a prostředků v určitém prostoru a času k určitému cíli při plnění operačního (bojového) úkolu.

Vyžaduje rychlé, skryté zasazení hlavních sil proti těm uskupením nebo objektům nepřítele, jejichž zničením, zajetím či rozbitím nebo ovládnutím je spolehlivě dosaženo cíle operační (bojové) činnosti.

Převaha sil

je jednou ze základních podmínek úspěchu v útočné operaci. Je dána zejména poměrem sil a prostředků a morálně politickým faktorem, při kterém daná strana má převahu ve srovnání s protistojící stranou a vytváří podmínky, které zabezpečují splnění stanoveného operačního (bojového) úkolu.

Převahu sil se dosahuje uměním velitelů a štábů, řídit vojska, dovedným a včasným manévrem a použitím všech prostředků ničení, hlavně jaderných zbraní, maximálním využitím jejich účinků, soustředěním sil a prostředků na rozhodujících směrech a dovedným manévrováním těmito silami a prostředky v průběhu operace.

Operační hustota

je střední množství vojsk a bojové techniky v pásmu činnosti operačního svazu, uváděné zpravidla počtem taktických svazků, tanků, děl a minometů, PT prostředků na jeden kilometr fronty.

Dotyk

je vzájemné postavení vlastních a nepřátelských vojsk, zpravidla na maximální dostřel ručních zbraní nebo na dohled.

Pásmo činnosti

je část terénu, vymezená do šířky a hloubky, v níž operační svaz, taktický svazek, plní daný úkol.

Zasazení do sražení

je organizovaný a časově sladěný manévr, rozvinutí a vstup uskupení operačního svazu do sražení v průběhu operace.

Směr útoku

je z hlediska taktických jednotek a útvarů pás terénu, ve kterém ničí protistojícího nepřítele. Je určován zpravidla přímo v terénu orientačními body.

Z hlediska taktických svazků a operačních svazů představuje směr útoku souvislou myšlenou přímkou důležitých terénních objektů do hloubky nepřátelského

uskupení, na které se plánuje, vede nebo se očekává vedení útočného boje a operace. Určuje se zpravidla podle mapy.

Úder

je a) rozhodné a účinné použití sil a prostředků v určitém operačním směru, zaměřené ke zničení protistojícího nepřítele a jeho bojové techniky, b) mohutná ničivá činnost raketového vojska a dělostřelectva, letectva, zejména při použití jaderných zbraní, c) spojení palby a pohybu tankových a motostřeleckých svazků, útvarů a jednotek s cílem dokončit rozdrčení nepřítele bezprostředně v boji na blízké vzdálenosti.

Směr hlavního úderu

je pás terénu, na kterém je soustředěno rozhodující úsilí v operaci, na kterém se vytváří a neustále udržuje převaha sil a prostředků, na němž se vede nebo očekává rozhodující bojová činnost.

Směr hlavního úderu musí zabezpečovat rozdrčení hlavního uskupení nepřítele v nejkratší době.

Druhý úder

je pás terénu, na kterém vedou útočnou činnost vojska menší části sil operačního svazu s cílem vytvořit podmínky k dosažení úspěchu na směru hlavního úderu.

Druhý úder zabezpečuje útok hlavního úderného uskupení vojsk před úderem nepřítele do boků, poutá a ničí protistojící síly nepřítele a omezuje jeho možnosti přesunout zálohy na směr hlavního úderu. V průběhu útočné operace může být změněn na směr hlavního úderu.

Úsek průlomu

je přesně vymezený relativně úzký úsek terénu v pásmu činnosti operačního svazu, taktického svazu, určený k průlomu.

Průlom je fáze útočného boje vedeného na vybudovanou obranu nepřítele. Cílem čelního úderu je vytvořit trhlinu v obraně nepřítele a tím vytvořit podmínky pro manévr a činnost vojsk v hloubce nepřátelské obrany. Je zpravidla zahajován mohutnou palebnou přípravou.

Prostor rozvinutí

je vymezené pásmo terénu, ve kterém a) se vojska rozvíjejí ještě před zahájením bojové činnosti (války), b) vojska přecházejí z pochodové nebo předbojové sestavy pro jejich zasažení do sražení (boje).

Prostor zasazení

je vymezená část terénu, kde se operační svaz druhého sledu nebo zálohy zasazují v plánované době do sražení k rozvíjení úspěchu, dosaženého operačními svazy prvního sledu nebo k odražení protiúderu nepřítele.

Prostor zasazení určuje nadřízený velitel při vydávání úkolu pro útok a upřesňuje jej v průběhu operace.

Směr zasazení

je z hlediska terénu a uskupení nepřítele nejvýhodnější myšlená čára k vedení operace ve stanoveném pásmu zasazení.

Vodní překážka

je přírodní nebo umělé přizpůsobení terénu s využitím hladiny (řeka, jezero, záliv, průliv, průplav, kanál, liman, přehrada, rybník atd.), které výrazně působí svou geografickou polohou a vlivem na průběh útočné operace (boje), znemožňuje, znesnadňuje a zpomaluje bojovou činnost a vyžaduje zvláštní opatření.

Hlavními charakteristickými znaky vodní překážky jsou druh, její šířka a hloubka, rychlost a směr proudu, charakter dna a břehů, výška a příkrost břehů a druh jejich porostu.

Přechod vodní překážky

je převedení operačního svazu, taktického svazku, útvaru a jednotky z jednoho břehu vodní překážky na druhý, bez bojové činnosti hlavních sil daného stupně.

Fronta obklíčení

je čára dotyku, vzniklá při dokončení ke svazky kolem nepřátelských vojsk, aby jim zabránily v odchodu a vytvořily podmínky pro jejich zničení nebo zajetí.

Vnitřní fronta obklíčení

je čára dotyku vytvořená za obklíčení nepřátelského uskupení s cílem jeho úplného oddělení od ostatních nepřátelských vojsk.

Současně s vytvářením vnitřní fronty obklíčení začíná zpravidla ničení obklíčeného nepřítele nebo jeho zajetí.

Vnější fronta obklíčení

je čára dotyku, vzniklá při dokončení obklíčení nepřítele, v takové vzdálenosti od vnitřní fronty obklíčení, která vylučuje palébnou součinnost většiny zbraní obklíčeného uskupení s uskupením, které bojuje na vnější frontě a zabraňuje přisunu záloh nepřítele, směřujících k uvolnění obklíčených vojsk.

V soudobých podmínkách se vytváří postupem útočících vojsk do hloubky sestavy nepřítele.

Souběžné pronásledování

je druhem manévru při pronásledování, při kterém pronásledující vojska zpravidla využívají pochodových os souběžných s osami ustupujícího nepřítele.

Cílem souběžného pronásledování je předstihnout nepřítele ve vysokém tempu, vyjít na jeho cesty odchodu, odříznout jeho ústupové cesty, obklíčit ho v součinnosti s vojsky, která pronásledují čelně, a tím vytvořit podmínky ke konečnému zničení nepřítele jadernými zbraněmi a údery letectva.

Čelní pronásledování

je druhem manévru při pronásledování, při kterém pronásledující vojska převážně využívají stejných pochodových os jako ustupující části nepřítele.

Tento druh manévru nemůže vést k rozhodujícímu úspěchu, protože při něm jen zdržujeme odchod nepřítele, zabráňujeme jeho vyvedení z boje a vytváříme podmínky k proniknutí do boků odcházejících jeho uskupení vlastními souběžně pronásledujícími vojsky.

Kombinované pronásledování

je nejúčelnějším a nejčastějším druhem manévru při pronásledování, při němž zpravidla část vojsk plní úkoly čelního pronásledování a hlavní síly, zvláště tanková uskupení, pronásledují souběžně.

СОДЕРЖАНИЕ

Актуальные проблемы и основные направления военной науки социалистических государств

Статьи содержат существенные части основных докладов и дискуссионных выступлений отдельных членов делегаций, и членов делегации ЧНА, на совещании представителей военно-научных органов армий государств-участников Варшавского Договора, которое происходило в г. Варшаве с 14-го по 15-е декабря 1977 года.

Генерал-лейтенант М. А. Гареев, кандидат военных наук

Предмет и структура военной науки социалистических стран 3

Полковник профессор Охозски

Марксизм-ленинизм мировоззрение и методологическая основа социалистической военной науки 8

Генерал-майор Вацлав Локайчек

Место и роль военно-исторических знаний в военной науке 13

Полковник Эмил Лабуда, кандидат военных наук, доцент

Пути дальнейшего повышения эффективности научной работы в армиях государств социалистического общества 15

Генерал-майор Ярослав Ковачик, кандидат военных наук

Роль военной науки в развитии вооружения и военной техники 18

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-майор Яромир Яшек, кандидат военных наук

Ведение наступательной операции в застроенном районе 23

Автор, исходя из характеристики европейского театра военных действий, разбирает некоторые особенности ведения наступательной операции в застроенном районе мотострелковыми и танковыми соединениями, особенности использования ракетных войск и артиллерии, авиации, воздушно-десантного войска, инженерных и химических войск, а также область материально-технического обеспечения.

Подполковник Ян Штефка, кандидат военных наук

Контрудар танковой дивизии с целью уничтожения противника в полосе прикрытия 30

Автор разбирает некоторые вопросы организации, управления и ведения боевых действий войск при отражении агрессии противника в начале возможной войны, уделяя особое внимание контрудару танковой дивизии, проведенному с целью уничтожения ударной группировки противника в полосе прикрытия государственной границы.

Подполковник Йиржи Флориан

Сбор информации об обстановке 37

Автор, исходя из накопленного опыта учений, подчеркивает огромное значение информации об обстановке войск для командующего (командиров) и штабов. Далее автор разбирает некоторые недочеты в этой области и предлагает пути их устранения.

Подполковник Милош Пеликан, кандидат военных наук

Централизация и комплексность руководства разведкой 40

Автор, исходя из статьи напечатанной в нашем журнале № 3/1977 г., разбирает формы и методы централизации и комплексности в руководстве разведкой, особенно в работе общевойсковых штабов.

Подполковник Честмир Йирсак, кандидат военных наук, доцент

Вычисление необходимых средств к бою с самоходной артиллерией противника 47

Автор, на основе классификации самоходной артиллерии противника, разбирает способы, формы и методы ведения огня нашей артиллерии по уничтожению САУ неприятеля, а также вероятный расход боеприпасов при уничтожении или подавлении отдельных целей.

Подполковник Иван Козак

Подготовка авиационного тактического учения 55

Автор рассматривает практический опыт подготовки авиационно-тактического учения частей. Указывает общий объем работы и конкретные мероприятия, которые необходимо провести командиру, штабу и руководству учения.

Полковник Мирослав Лакомы
полковник Милош Земан

К применению подразделений и частей химического войска 59

Авторы разбирают новую организацию, боевые возможности и задачи химического войска в рамках общевойсковой части и соединения.

Подполковник Ярослав Выкидал

Тыловое обеспечение прорыва обороны противника 63

Автор разбирает принципы обеспечения прорыва обороны противника с точки зрения организации тыла и возможных вариантов подвоза и накопления боеприпасов. Далее автор рассматривает некоторый опыт и делает из учений выводы, касающиеся указанной проблематики.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Оборона 67

К военно-технической политике КПСС 72

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Йосеф Суда

Основные черты внутренней, внешней и военной политики правительства США 75

Автор подытоживает основные характеристические черты политики правительства Картера, проявляющиеся в 1977 году. Особое место в статье занимает внешнеполитическая обстановка и военно-политические вопросы. Автор подводит и некоторые итоги современного развития политики новой американской Администрации.

Генерал-майор Яромир Яшек, кандидат военных наук
подполковник]Бржетислав Яник, кандидат военных наук

Военная терминология 81

Авторы уточняют и объясняют некоторые понятия из области наступательных операций, выбранных из замечаний и предложений читателей.